

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI

97086

D 001506

**JOC DUBLU
LA
INTELLIGENCE
SERVICE**

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI

UZ INTERN

JOC DUBLU
LA
INTELLIGENCE
SERVICE

SERVICIUL EDITORIAL ȘI CINEMATOGRAFIC

1982

PREFAȚĂ

John Le Carré, pe numele său adevărat David Cornwell, s-a lansat și a devenit celebru în literatura de aventuri prin romanele de spionaj (peste zece, până în 1980), ale căror personaje și intrigi trădează o bună cunoaștere a Serviciului secret britanic, știut sub denumirea de M.I. 6.

Studiată atent, biografia autorului lucrării Joc dublu la Intelligence Service oferă explicația familiarității lui John Le Carré cu viața trepidantă a spionilor englezi. După absolvirea universităților din Berna și Oxford, John Le Carré a fost el însuși unul dintre funcționarii lui M.I. 6 pentru o perioadă de șapte ani.

Activitatea la Secret Intelligence Service și-a lăsat atât de adânc amprenta asupra creației lui artistice încât critica literară britanică i-a reproșat, de-a lungul timpului, izbitoarea asemănare a eroului principal al romanelor sale, George Smiley, cu fostul director al M.I. 6, sir Maurice Oldfield.

Ațiunea romanelor, care se leagă între ele de la primul și până la cel mai recent, prin personaje, locuri și terminologie, este constituită cu minuțiozitatea profesionistului de elită, dar și cu talentul scriitorului consacrat.

Bazat pe fapte reale, în care au fost implicați agenți și ofițeri englezi de informații, Joc dublu la Intelligence Service oferă detaliu asupra sistemului de organizare a serviciilor

secrete britanice și asupra argoului profesional utilizat, care însă trebuie privite cu rezervă, cunoscute fiind, pe de o parte, strictețea legislației engleze privind activitatea secretă a serviciilor de spionaj și contraspionaj, iar, pe de altă parte, preocuparea pentru lansarea unor acțiuni de dezinformare de mare amploare.

În joc dublu la Intelligence Service oferim (cu rezervele de rigoare) ofițerului de securitate o lucrare de specialitate (acțiune și terminologie), „Îmbrăcată” într-o haină literară.

VALEAN GAVRILA

O vizită neașteptată

Lui George Smiley, ploaia, care începuse încă din timpul nopții, îi crease o proastă dispoziție. Îmbrăcămintea îi era puternic îmbibată cu apă, pardesiul, confecționat dintr-o stofă neagră, reținuse parcă toată umezeala străzii. Din motive de vanitate, nu purta pălărie, considerînd, pe bună dreptate, că arată ridicol.

Ziua aceea fusese pentru el deosebit de grea. Se sculase prea tîrziu, după ce lucrase pînă spre dimineață, obicei pe care-l abandonase de cînd fusese pensionat fără voie.

La un pas de intrarea în parcul Heywood Hill, se trezi față-n față cu Roddy Martindale, care tocmai ieșea din frizeria lui Tumper, unde își aranja săptămînal frizura. Martindale nu avea nici un ascendent asupra lui Smiley, fie el profesional, fie moral. Lucra în „sectorul dulce” al Foreign Office-ului¹ și, între altele, avea misiunea de a lua masa cu demnitari aflați în vizită. Cu ani în urmă, nimerise într-un comitet guvernamental, ce coordona serviciul de informații.

Parcă pentru a nu dezminți părerea proastă pe care Smiley o avea despre el, Martindale începu să-l bombardeze cu întrebări cunoscute deja de treizeci de ani. Neavînd încotro, Smiley acceptă invitația de a cina împreună, la un club din Manchester Square, club la care erau amîndoi membri, dar pe care-l ocolea, mai ales din cauza prezenței lui Roddy.

După cum era și de așteptat, Martindale începu să evoce ultimele zile ale lui Control².

¹ Denumire uzuală a Ministerului Afacerilor Externe al Marii Britanii. (N.T.)

² Numele conspirativ folosit de autor pentru fostul director al Departamentului (M.I. 6 — Direcția de spionaaj) a Marii Britanii. (N.T.)

— George, seful tău este singurul care a reușit să-și ascundă numele față de noi. Numai tu l-ai știut ; față de tine nu avea nici un secret, nu-i așa ? Erați uniți ca doi frați ; „Cei doi complici, Smiley și Control”, așa vi se spunea...

— Mă măgulești !

— Lasă, George, știi că sînt copol bătrîn ! Doar pentru că l-ai ținut isonul ai fost dat afară. Nu încerca să mă înșel. Din acest motiv ți-a luat locul Bill Hayden. De asta a ajuns el „paharnicul” lui Percy Alleline și nu tu.

— Dacă zici tu, Roddy !

— Da, și-ți mai spun ceva ! Control n-a murit ! N-a avut nici un atac de cord, cum se vorbea ! L-au văzut băieții pe stradă !

— Este ridicol, e cea mai idioată poveste pe care am auzit-o vreodată !

— S-ar putea să ai dreptate ; cel care s-a jurat că l-a văzut mai și minte din cînd în cînd. Dealtfel, scandalul din Cehoslovacia¹ este cel care a bătut ultimul cul în coșciugul lui Control : agentul care a fost împușcat în spate și atacul presei în legătură cu acesta. Uneori aproape că nu pot crede că Percy Alleline a ajuns șef. Tu poți ? Răspunde-mi, tu te pricepi la oameni. Care l-a fost secretul, rețeta utilizată ?

Roddy întreba toate acestea, aplecîndu-se mult spre George, cu ochi lacomi și excitați.

— Regret, Roddy, dar nu cred că te pot ajuta. Este adevărat. Nu l-am cunoscut niciodată pe Percy ca o somitate...

— Un ambițios, sugera Martindale, clipind din ochi. Nu se descurca niciodată singur, avea nevoie să fie condus. Acum, că se află în virful piramidei, cine este mina lui dreaptă ?

— Ți-am mai spus că nu te pot ajuta, repetă Smiley, vrînd să se ridice, dar Martindale încercă să-l rețină, trăgîndu-l de minecă să se așeze din nou. Reușind să se smulgă din strînsărea lui Roddy, Smiley își luă de la garderobă pardesiul, care se mai zvîntase puțin, și leși în stradă. Dar ploaia nu mai conținea ; turna cu găleata și, poate ca o pedepă, nu se zărea nici un taxi. În cele din urmă, apără unul, dar cum Smiley se confundase în gînduri, nu-l sesiză la timp. Reacția lui fu prea lentă pentru a-l putea lua înaintea unui

¹ Descoperirea, în apropiere de Brno, a lui Jimm Ellis, spion englez. Acesta a încercat să obțină informații de la un general ceh. Acțiunea a dezlănțuit un puternic scandal diplomatic și în presă. (N.T.)

cuplu de tineri zgomotoși. Resemnat, își ridică gulerul pardesiului și plecă pe jos, prin ploaie.

Întrînd în holul apartamentului său din Baywater Street, încă marcat de convorbirea cu Roddy Martindale, Smiley observă sub culer o umbrelă de mătase, strînsă, cu miner de piele și înel aurit, dar fără monogramă. Fulgerător îi trecu prin minte că, odată ce umbrela era uscată, proprietarul ei trebuia să fi sosit înainte de ora 18, cînd se dezlănțuiseră o nouă răpăială. Remarcă, totodată, că era o umbrelă elegantă, cu virful metalic nu prea tocit, deși nu era nouă ; că era a unui om agil, poate chiar tînăr ; că vizitatorul, care știa de existența siguranței de la ușă, odată ce o pusese la loc după ce intrase, îl cunoștea. Mai mult ca sigur îi citise scrisorile și presa și nu era un ins oarecare, ci un profesionist, ca și el.

Ușa de la camera sa de lucru era întredeschisă și Smiley o împinse cu grijă.

— Peter, spuse el încetșor, cînd zări bărbatul ce sta în fotoliu.

— Dacă așa fi în locul tău, George, nu m-aș mai dezbrăca, îl întîmpină „musafirul”, cu voce plăcută. Avem de făcut un drum lung.

Cinci minute mai tîrziu, îmbrăcat într-o pelerină largă, cafenie, de volaj, singura care era uscată, George Smiley stătea confortabil, ca pasager, în mașina tip sport a lui Peter Guillam, ofițer în Departament. Se îndreptau spre Ascot, localitate celebră pentru caii și femeile sale, dar și reședință a lui Oliver Lacon, consilier în probleme de informații la Whitehall¹.

Peter Guillam conducea nepăsător, dar repede. Smiley, pe scaunul alăturat, se întreba cîți ani putea să aiba și se decise la patruzeci, dar, în lumina aceea slabă, îl puteai da mai puțin. „În orice caz, reflecta Smiley, mașina este mult prea tînără pentru el”.

— Mă mir că nu te-au dat afară, împreună cu noi ceilalți, spuse Smiley, oarecum malițios, în timp ce-și înfășura haina mai strîns în jurul trupului. Îndeplineai toate condițiile : eficient profesional, devotat lui Control, discret...

— M-au repartizat la „vinătorii de scalpuri”.

Unitatea fusese înființată de Control, la sugestia lui Bill Hayden, la începutul războiului rece, cînd răpirile și șantajul erau lucruri curente. Era formată din vreo doisprezece

¹ Sediul guvernului britanic. (N.T.)

oameni care trebuiau să rezolve acțiunile de comando, prea murdare sau prea riscante pentru rezidenții din străinătate. Activitatea de spionaj, desfășurată de „vinătorii de scalpuri”, trebuia să fie gradată și să se bazeze pe un anumit rafinament. Acțiunilor acestora însă le lipseau, deopotrivă, dozajul și finețea; ei lucrau solitari, motiv pentru care își aveau sediul departe de privirile celorlalți colegi. În spatele unui zid „întărit” cu cioburi de sticlă și sirmă ghimpată.

— Pe vremea ta, continua Peter, Departamentul era împărțit pe regiuni: Africa, Rusia, China, Asia de Sud-Est, Europa; fiecare regiune își avea omul ei. Control stătea undeva, deasupra, și ținea friiele. El bine, acum toate acțiunile operative se află sub aceeași comandă, care se numește Direcția londoneză. Bill Haydon este șeful direcției, Roy Bland, adjunctul său, iar Toby Esterhase¹ aleargă de la unul la altul ca un cîine. Ei sînt „stat în stat”. Își au secretele lor și nu se amestecă cu „pălmași”.

— Este, după mine, o orientare foarte bună, spuse Smiley, ignorind ironia din vocea lui Guillam, după care întrebă brusc: Ce vești mai ai de la Jimm Ellis?

— Este în conservare...

— A, da, desigur. Poate să umbre? Bănuiesc că și-a revenit, deși am auzit că rănile la coloană se vindecă foarte greu...

Mașina intră pe o alee cu pietris, mărginită de un gard înalt acoperit de verdeață, la capătul căreia, pe o verandă luminată discret, aștepta Lacon. Părăsind mașina, se îndreptară spre gardă.

În biroul încăpător, în care Lacon îl conduse, se mai afla cineva.

— Ți-i prezint pe domnul Smiley, se adresa Lacon omului care stătea degajat într-un fotoliu imens.

— Dar îl cunosc, cred că am avut odată o acțiune comună.

Vocea musafirului avea un accent târăgănat, din sud, care însă nu putea ascunde influența colonială.

— Mă numesc Tarr, Ricki Tarr, din Phnang — spuse străinul.

¹ Șeful Serviciului (filii) și măsuri speciale din cadrul Departamentului. (N.T.)

Informații zguduitoare

„Cît să fie de atunci, zece, doisprezece ani?” se întreba Smiley. Printre sarcinile din vremea aceea, pe care le avea, era și selecționarea candidaților pentru Departament. Nimeni nu era acceptat sau instruit fără aprobarea lui. Din cîte îi declarase, Tarr era atunci amestecat în contrabanda cu arme, lucrînd cu o bandă de belgieni. Tatăl său era avocat în Australia, iar mama, o actriță de mina a treia la Bradford. Propus pentru recrutare, Tarr trecuse prin cîteva centre de instruire și ajunsese la Școala de pregătire Sarratt. La absolvire, Tarr a fost lansat din nou de Departament în contrabanda cu arme, alături de vechii săi colaboratori belgieni. După ce a participat la cîteva transporturi reușite, într-o noapte, s-a îmbătat, a împușcat patru dintre ei și le-a dat foc la barcă. Imediat a fost trimis în Kenya, pentru operațiuni speciale, perioadă în care Smiley nu l-a mai avut în atenție. Cîteva incidente i se întipăriseră în memorie, întrucît erau pe punctul să devină scandaluri: În 1964, Tarr a fost trimis în Brazilia pentru a mitul un ministru aflat în încercătură, dar, procedînd prea dur, ministrul s-a speriat și a devaluit totul preslei. Tarr avea identitate olandeză și lucrurile ar fi trecut neobservate, dacă serviciile de spionaj din Țările de Jos nu ar fi făcut mare tapaj. Un an mai tîrziu, în Spania, acționînd în baza unei informații obținute de Bill Haydon, a șantajat un diplomat răsăritean, care se îndrăgostise de o dansatoare. Primele contacte au fost bune, dar cînd a revenit, peste o lună, să-i ceară din nou sprijin diplomatului, a aflat că acesta și-a recunoscut faptele în fața superiorilor săi, apoi s-a sinucis.

— Evenimentele despre care am să vă povestesc s-au întimplat cu șase luni în urmă, începu Tarr. Era prin aprilie.

La Brixton¹, treburile mergeau bine. Eram vreo doisprezece prin preajmă. Dar, ca din senin, a venit o informație fulger, de la rezidența noastră din Hong Kong : în oraș se afla o delegație comercială sovietică, nu prea importantă, care căuta produse electrice pentru piața moscovită. Unul dintre delegați bătea cam des ciriumile. Se numea Boris ; fără antecedente. Fusese urmărit vreme de cinci zile, iar delegația mai avea de stat încă două săptămâni. Pentru agenții locali era prea dificil să se implice, dar se aprecia că o abordare acoperită, bine mascată, ar putea da rezultate bune. Afacerea nu părea a fi cine știe ce, dar se putea face ceva pentru rezervă, vânzare sau schimb cu un alt serviciu de spionaj, realizat indeobște cu trădători fără importanță.

Asia de Sud-Est se afla pe vremea aceea în grija mea și Peter Guillam mi-a ordonat să mă duc acolo. Am plecat în noaptea următoare cu „identitate” de australian, sub acoperirea de vânzător de automobile și cu două pașapoarte în alb, de rezervă, care urmau să fie completate în funcție de circumstanțe, unul pentru Boris și unul pentru mine. Odată ajuns acolo, am studiat raportul de filaj al unuia dintre rezidenți privind activitatea zilnică și deplasările lui Boris, timp de o săptămână. Insul era cam ciudat, bea noaptea de noapte fără încetare. În timpul zilei, însoțea delegația, vizitând fabrici, intervenind în discuții, iar seara se întorcea la hotelul „Alexandria”, unde era cazată delegația. Lua masa cu toată echipa, după care, aproape de ora 21, o ștergea pe ușa de serviciu și lua un taxi până la barurile din centru ; localul său favorit era „Cat's Cradle”, unde-i cinstea pe comercianții autohtoni, dindu-și importanță. Stătea aici până după ora 24, apoi se ducea într-un local, numit „Angelica”, unde băutura era mai lefțină. Bea mai ales coniac, dar, din când în când, ca variație, lua și cîte o votcă. În seara aceea, m-am dus la „Cat's Cradle” să-l studiez. A venit la zece minute după mine, însoțit de o suedeză blondă și masivă. Pe la miezul nopții, Boris se ridică, declarând fetei că trebuie să se ducă acasă pentru a se odihni, motivînd că a doua zi avea un program încărcat. Am stabilit imediat că minte. Am plecat înaintea lui și l-am așteptat la „Angelica”. După o jumătate de oră, a venit de unul singur, s-a așezat la o masă și a început să bea. Atîta tot ; stătea și îngurgita alcool. Doar locul pe care și-l alesese îmi dădea de gîndit ; acoperirea cu privirea

toate intrările, scara ce ducea la etaj, iar în stînga era apărut de un perete ; comportarea de profesionist. Atitudinea lui m-a făcut a doua zi să transmit la Londra că „tranzacția nu a avut loc, persoană greu de abordat”. Am primit încuviințarea de plecare. Neavînd ce face pînă la decolare, m-am gîndit că n-ar strica să-i fac o vizită lui Boris, în camera de la hotel, să văd, totuși, ce hram poartă. Am intrat, și numai după ce m-am proptit cu spatele de ușa închisă, încercînd să-mi înving emoția și să mă obișnuiesc cu întunericul, am observat, pe pat, o femeie care, pe un ton nesigur, mi s-a adresat în rusă. Era Irina, soția lui Boris...

— Căsătorie de conveniență, îl completă Guillam sec. Neoficial, dar permanentă...

Smiley stătea cufundat în fotoliu cu minile odihnindu-se pe pîntecul său voluminos. Părea adînc concentrat în gîndurile sale. Lacon îl rupse parcă din meditație, întrebîndu-l :

— George, ce ai vrea să bei ? și se îndreptă în grabă spre bar, unde se aflau sticle cu alcool și pahare. Seuză-mă că nu te-am întrebat mai devreme, dar l-am lăsat pe Riki să-ți vorbească.

Lacon oferî musafirilor săi băutura turnată în pahare. Tarr, însă, îl ignoră, forțîndu-l să-i dea posibilitatea continuării povestirii.

— Am reacționat calm la prezența Irinei. Îmi pregătisem din timp varianta de retragere și nu-mi rămînea decît să intru în rol. I-am spus Irinei că doresc să vorbesc cu Boris într-o chestiune personală. Mi-am cerut scuze că am deranjat-o, și i-am spus că vreau să-l aștept acolo. Într-o australiană perfectă, care i se potrivea de minune unui comerciant de automobile, am început să-i explic că, așa cum lui nu-i place să se amestece în treburile altora, nici eu nu admit, la rîndul meu ca, într-o singură noapte să mi se fure banii și iubită de un individ păcătos ca Boris, care nu-și poate plăti singur viciele. Așa s-a declanșat totul. Era 23,30 cînd intrasem în camera lui Boris și am părăsit-o tîrziu, după miezul nopții, cu promisiunea unei întîlniri în seara următoare. Situația se inversase, devenisem prietenul Irinei. Femeia era membră cu drepturi depline în delegația sovietică, o profesionistă versată în tranzacțiile cu textile. Cînd domnul Thomas din Adelaide, adică eu, i-a apărut în viață, rusoaica se afla la capătul răbdărilor privind situația ei și a lui Boris. Eu i-am apărut ca un Inger. Cui putea ea să-i vorbească despre soțul ei fără să pătească ceva ? În delegație nu avea

¹ Localitate în apropierea Londrei, unde se află o uzină specială.
(N.T.)

prieteni; nu avea încredere în nimeni, nici măcar la Moscova. Umbla din hotel în hotel, din oraș în oraș, fără să i se permită să se adreseze localnicilor sau să stabilească legături cu ei. Toate necazurile ei au început din momentul când i se propusese să facă spionaj sub masca de specialist. De atunci începuse să bea, să plîngă și să fie suspectată de Boris. Mi-am dat seama că futa asta era pentru mine o mină de aur.

În seara următoare, m-am întâlnit din nou cu Irina. Apoi ne-am văzut într-o cafea. Am luat măsuri de prevedere, pentru că Irina se temea atât de soțul ei, cât și de ceilalți membri ai delegației. Am vorbit mult și, contrar obiceiului, a refuzat să bea. În seara următoare ne-am văzut într-un tramvai. Apoi am închiriat o mașină și am mers pînă la graniță. Irinei i-a plăcut mult plimbarea, pe care a amintit-o mereu după aceea, dar pînă atunci nu reușise încă să se deslănuască. În a patra seară, am dus-o pe Irina pe dealurile care dădeau spre plaja din nord. Aici mi-a mărturisit că s-a îndrăgostit de mine și că este folosită de Centrul din Moscova¹, pentru spionaj, atât ea, cât și soțul ei. Bănuieste că și eu sînt implicat, dindu-și seama de asta după vigilența mea veșnic trează, după felul cum știu să o chestionez, „să o ascult cu ochii“.

Boris era agentul, iar ea acoperirea. Aven de realizat o misiune la Hong Kong și activa în calitate de căsuță poștală pentru rezidența sovietică din zonă. Irina făcea pe curierul, pregătea micropunctele, transmitea mesajele radio. Cele două baruri erau puncte de control și de întîlnire pentru legăturile sale locale.

Atunci, seara, a cedat complet. Mi-a spus toată povestea vieții ei de la naștere pînă la mine, alias colonelul Thomas. Mamă, tată, amoruri timpurii, recrutarea, pregătirea, căsătoria ei infectă și totul: cum au fost, ea și Boris, antrenată în echipă, cum au rămas împreună de atunci încoaice. Mi-a spus numele ei real, cel conspirativ, celelalte nume sub care a lucrat și a transmis, după care mi-a arătat arsenalul ei: stiloul cu cerneală simpatică, aparatul de fotografiat mascat în brichetă etc... Totul era marfă de serie, dar de primă calitate. Mi-a dat o mulțime de detalii despre rezidența lor de aici: mesageri, case conspirative, căsuțe poștale etc. În final, Irina m-a făcut să înțeleg că deține un mare secret și mi-a

spus că ne aflăm amîndoi într-o primejdie de moarte, mai mare decît ne puteam imagina; dar ceea ce mă îngrijora era că intrasem în criză de timp. Mi-era teamă că pleacă la Moscova înainte de a se destăinui complet. Fiind deja miercuri, delegația urma să părăsească Hong Kongul vineri. Ajunsesem pînă în acel moment la convingerea că Irina dorea să trădeze. Îmi rămăseseră doar două zile pentru a o determina să facă pasul. Timpul fiind foarte scurt, m-am văzut nevoit săiau legătura cu Departamentul, prin intermediul stației de radio din rezidența noastră. Am solicitat o convorbire directă cu șeful. Întrucît rezidența funcționa sub acoperirea de firmă de export-import, codificarea notei mi-a luat o jumătate de oră. În acel moment, eram singurul care cunoștea conținutul mesajului. Solicitasem procedura de urgență pentru un caz tipic de trădare, adăugînd toate pretențiile specifice, pe care însă Irina nu le ceruse: bani, cetățenie, o nouă identitate. Am făcut o prezentare la zi a activităților sale, participarea la diferite acțiuni, inclusiv a sarcinilor date de Centru. Am trimis nota fulger și strict confidențială, ceea ce teoretic o făcea invulnerabilă celor de la stația de radio.

— Ne-ai spus mai devreme că Irina deținea un mare secret. Ai pomenit despre acesta în telegramă?

— Desigur. Am comunicat Londrei ce-mi spusese ea.

— Ce anume, exact?

— Mesajul meu suna așa: „Pretinde că deține informații ce privesc securitatea Departamentului, dar nu mi le-a comunicat încă“. Am așteptat răspunsul toată ziua, dar pînă seara nu primisem nimic. Alertat, am trimis, tot fulger, o nouă notă. Mi s-a răspuns doar atât: confirmăm primirea. În cele din urmă, mesajul a venit: nu avea nici o legătură cu cele solicitate. În plus, îmi cereau relații privind secțiile în care lucrase ea, numele contactelor și legăturilor sale din Centrul moscovit. Le-am încropit în grabă un răspuns, pentru că la ora 15 aveam o întîlnire cu Irina într-o biserică. Îl plăcea să viziteze o anumită biserică din oraș. Nu era religioasă, dar o destindea atmosfera de acolo. Am ajuns la locul stabilit la timp, dar ea n-a venit. A fost prima dată cînd întârzie. Întîlnirea de control era fixată după trei ore, dar n-a apărut nici atunci. Dacă avea necazuri, trebuia să-și lase costumul de baie pe fereastră, la uscat. Am trecut pe la hotel, dar și acest semn lipsea. Mi-a venit imediat ideea să mă duc la aeroport. După multe încercări infructuoase, am reușit să aflui că spre Moscova plecase un avion neprogramat, o ur-

¹ Denumire dată de autor Serviciului de informații sovietic — K.G.B. (N.T.)

genă medicală: o femeie bolnavă, aflată în comă. Fuseseră nevoiți să o transporte pînă la aeronavă pe o targă, fața fiindu-i toată bandajată. A fost însoțită de doi brancardieri și un medic. Am bănuit imediat că era Irina.

— Poate fusese, într-adevăr, un accident. Din cîte am reținut, nu trecuseră decît 24 de ore de la transmiterea mesajului spre Londra. O asemenea operativitate poate cu greu fi pusă pe seama alor noștri, chiar dacă am admite că există un trădător în Departament, spuse Smiley gînditor.

— Ba, dimpotrivă, s-ar putea foarte bine, dacă cineva din Departament ar fi un messenger fidel Moscovei.

— Mai curînd, cred că v-au descoperit legătura Boris sau însoțitorii ei. Undeva, poate o fi comis ea vreo greșală.

— Nu cred, dar ascultăți. Ca o ultimă măsură de legătură aveam două căsuțe poștale. Una dintre ele era în biserică, sub strănă. Ei bine, aici am găsit nu o scrisoare, ci un jurnal întreg. Am aici copia lui — și scoase de sub haină un notes șifonat. Dacă nu vă deranjează, vă voi citi din el.

Și Tarr începu să spicuiască din jurnalul Irinei, care era formulat ca un monolog autobiografic, dar, ceea ce a atras atenția de la bun început, au fost rîndurile referitoare la un coleg al Irinei, Ivlov. Acesta, pentru a câștiga sentimentele Irinei, i-a destăinuit un secret care nu trebuia să ajungă la urechile niciunui din Direcția londoneză, intrucît acolo nu poate fi nimeni considerat de încredere pînă la rezolvarea cazului. Ivlov a spus că lucrase pentru Karla, cadrul important al Serviciului secret sovietic. Ivlov se aflase în Anglia, sub acoperirea de șofer și ajutor de difor la ambasada sovietică, dar sarcina lui principală era de a servi o „cîrțiță” existentă în interiorul Departamentului.

„Cîrțița” lui Karla, rejeșă din jurnalul Irinei, fusese recrutată din rîndul marii burghezii britanice.

„Cîrțița” în serviciul căreia se afla Ivlov la Londra se numea „Gerald” și făcea obiectul unei conspirativități absolute. Deși în aparență Ivlov părea un umil funcționar diplomatic, îndeplinind mărunte sarcini auxiliare, era, de fapt, un om de seamă, adjunctul conspirat al colonelului Poliakov, atașat cultural la ambasada sovietică din Londra.

„Cîrțița” este un agent de penetratie, poreclit astfel pentru că ajunge să se infiltreze și să se adapteze perfect mediului în care se află, fiind de cele mai multe ori un conșionat al celor asupra cărora se acționează. „Cîrțiile” sînt o mară deosebit de scumpă, datorită timpului lung necesar infiltrărilor, 15—20 de ani. (N.T.)

Poliakov însuși era un profesionist de elită. Lucra sub această acoperire, care-i oferea posibilitatea unor contacte facile cu Karla. În această calitate, zăua organiza întâlniri de specialitate în universități și societăți culturale britanice, în timp ce preocuparea sa nocturnă era să obțină informații și să-l instruiască pe „Gerald” în baza instrucțiunilor primite de la Karla și Centrul moscovit. În acest scop, Poliakov utiliza oameni de legătură, iar Ivlov s-a întîmplat să fie unul dintre ei pentru o bună perioadă. Măsurile întreprinse pentru securitatea „cîrții” erau remarcabile; rapoartele scrise de la Londra către Centrul, după codificare, erau fracționate și trimise prin curieri independenți. Din cîte spusese Ivlov, erau săptămîni în care „Gerald” furniza și cîte treizeci de role cu materiale filmate. Alte informații erau transmise prin conversații înregistrate pe bandă, a căror redare necesita aparatură deosebit de complexă. Întîlnirile se faceau fulger, întotdeauna după un alt tipic. După spusele lui Ivlov, „cîrțița” era ofițer superior, cu o funcție de răspundere în Departament.

— Cum motivează acest gest Irina? întrebă uluit Smiley.

— Dragostea pentru mine, sentimentele care s-au născut fulgerător în puținele clipe de desfătare, adăugă Tarr. Iată ce-mi scrie Irina: „N-ai vrea să acuz vreun englez de trădare, tocmai acum cînd, datorită ție, am început să-i fubesc pe englezi. Mă tem pentru siguranța tuturor agenților voștri trimiși în misiuni, sub diverse acoperiri, în est”. Încheierea cred că nu vă mai interesează.

— Citește-o, murmură Guillam.

— Fie. Și Tarr, ridicînd notesul mai aproape de ochi, începu: „Thomas, îți spun toate acestea din teamă. Azi de dimineață, cînd m-am trezit, Boris se holba la mine, ca ieșit din minți. În hol, la cafea, alți doi membri ai delegației mă urmăreau cu sălbăticie. Era și cineva de la ambasada noastră la masă. Nu cumva ai făcut o indiscreție? Nu cumva ai vorbit mai mult decît mi-ai dat de înțeles?”

Citind ultimele cuvînte, Tarr se făcuse foarte palid, iar miinile i se umeziră și-i tremurau ușor.

— Și-acum iată, George, de ce te-am chemat și ți-am adus la cunoștință toate acestea, rupse tăcerea Lacon. Tu trebuie să ne ajuți să facem lumină. Ești cel mai nimerit. Cunoști multe lucruri din vremea lui Control, ai fost doar adjunctul lui, acum, ca pensionar, poți să te miști mai ușor fără a da de bănuț. Ce zici, accepți?

— Dă-mi timp de gândire până dimineată, răspuse Smiley.
— Desigur, desigur, noaptea-i un sfetnic bun. Atunci, la culcare, e foarte tîrziu.

Dimineată, cînd soarele trecuse mult de linia orizontului, Smiley și Lacon încheiau o discuție îndelungată. Ieșiră în parc. Lîngă grajduri, fetița lui Lacon se juca cu un poney. Continuă dialogul:

— Informațiile „Witchcraft” ale lui Percy Alleline mai există? se interesă Smiley.

— Nu știam că ai avut acces la aceste date, dar dacă tot mă întrebi, îți răspund: da. Sursa se numește „Merlin”, iar rezultatele activității sale, „Witchcraft”. Departamentul n-a mai obținut vreodată informații altele de bune.

— Se află în continuare supuse aceluiași proceduri speciale de pe vremuri?

— Bineînțeles, și sînt convinși că după cele întimplate se vor lua măsuri și mai riguroase.

— Eu n-aș proceda așa, zise Smiley gînditor. „Gerald” ar putea mirosi ceva și s-ar da la fund.

— De fapt, ai dreptate. Toate posibilitățile noastre de control sînt în mîinile Departamentului, poate chiar în ale „cîrșitei”. Nu putem face filaj, nu putem asculta și intercepta corespondența, nu putem lua măsuri de limitare strictă a accesului la secretele mai delicate. A face oricare dintre lucrurile acestora ar însemna un risc de a-l alerta pe „Gerald”. E o problemă veche de cînd lumea: pe spion cine-l poate spiona?

— Dacă n-ai altă soluție, apelează la cei de la securitate. Ei sînt experți și ți-ar face o treabă bună.

— Nu-mi pot permite nici riscul acesta. Avem oameni în teren și nu le-aș acorda nici o șansă dacă s-ar amesteca securitatea.

— Cîți mai aveți?

— Cu aproximație, șase sute, din care, dincolo de Corțină, vreo o sută douăzeci pe care-i finanțăm. Din hîrtiile care-mi trec prin mîină înțeleg că majoritatea lor sînt activi în prezent. După cum vezi, singurul lucru pe care îl l-aș putea spune ministrului apărării este că te vei ocupa tu însuși de rezolvarea acestei chestiuni. La urma-urmei, sînt toți din generația ta, ai obligații și, ca să fiu sincer, nici nu există, pe moment, altă soluție.

Ajunși în preajma grajdurilor, Smiley mîngieie afectuos un armăsar impunător, fără să dea vreun semn că recepționase mesajul.

— Ei, ce zici, accepți?

Smiley rămase pe gînduri. Privea un punct fix, imaginat, aflat undeva, în coama stufoasă a armăsarului.

— Și tot în legătură cu istoria asta, adăugă după puțin timp Lacon, nu știu ce mă face să cred că rezolvarea este legată de numele lui Jimm Ellis. A fost prietenul lui Bill Haydon, nu? Mi se pare chiar că au fost colegi și la Oxford...

— În fine, îl intrerupse brusc Smiley pe Lacon, am să fac ce-mi stă în putință...

Smiley rămase singur la capătul îndepărtat al grajdului, sub copacii care-și scuturau roua în adierea unui vînt cald, venit din sud. Încea să-și controleze respirația și să-și adune gîndurile. Ca o boală veche, supărarea îl luase prin surprindere. De cînd se pensionase, cei de la Departament îi negaseră cu desăvîrșire existența, iar el se detașase de tot ce i-ar fi putut aminti de ei: ziare, foști colegi, cancanuri de culise. După o viață trăită pe seama inteligenței și a memoriei, își dedicase timpul disponibil noii sale profesii: de a uita. Acum Smiley se văzu neputincios să mai împiedice torentul de amintiri care îl copleșeau. Haydon — numele acesta veni ca un duș rece. „Am auzit că tu și Bill Haydon, îi spusese odată Martindale, ați împărțit totul într-o vreme, inclusiv pe Ann”.

Smiley își privi mîinile durduții, care-i tremurau. Se simțea bătrîn, neputincios? Ori înfricoșat de misiune? Sau doar îngrozit de ce-ar putea găsi la capătul ei?

Primii pași

Peter Guillam era un tip ale cărui loialități erau determinate de sentimente. Tatăl său, un om de afaceri francez, făcuse spionaj pentru Departament, iar mama lui fusese cizmar. Guillam însuși, sub acoperirea de funcționar în transporturi, își recrutase mai mulți agenți în Africa, socotită de unii drept zonă de pedeapsă. Lucrase și la Londra, la combinații, uneori chiar pentru Smiley, și condusese câteva acțiuni speciale.

Ținând seama de toate acestea, Smiley hotărîse ca el, Peter Guillam, să fie acela care să-l procure din interior informațiile necesare rezolvării misiunii dificile pe care i-o incredințase Lacon, de a-l descoperi pe trădător, dar documentele se aflau sub paza atentă a guarzilor arhivei Departamentului.

Dimineața aceea, Guillam și-o petrecu singur în biroul său din Brixton, fotografiînd, cu un aparat miniatural, documentele solicitate de Smiley. Începuse cu lucrările de referință din propriul său fișet. Smiley îi stabilise prioritățile: în primul rînd, registrul de evidență a personalului, accesibil numai funcționarilor superiori, în care se aflau adresele, telefoanele, numele reale și conspirative ale tuturor ofițerilor Departamentului. În al doilea rînd, noul regulament de funcționare, conținînd reorganizarea Departamentului, în urma evenimentelor din Cehoslovacia.

În vreme ce Guillam își risca pielea, sustrăgînd informații strict secrete din propriul său fișet, cu intenția de a le înmîna unuia care fusese „un monstru al Departamentului”, iar acum nu se deosebea cu nimic de barmanul de la restaurantul din colț în ceea ce privea accesul la aceste date, Smiley își dedicase dimineața plăcutei îndeletniciri de a purta o conversație, deopotrivă utilă și agreabilă, cu Connie Sachs,

și ea pensionară, fostă șefă a Serviciului special de urmărire și investigații.

— Poliakov, pronunță el apăsător, Alexei Alexandrovici Poliakov, atașat cultural la ambasada sovietică din Londra. Așa cum ai prevăzut tu, a ieșit din nou din birlog. Ce poți să-mi spui despre el?

Fără să se codească prea mult, Connie își începu povestirea, dar nu cu Poliakov, cum crezuse George, ci cu Stanley, un trădător mărunț, aflat în slujba Centrului din Moscova. Fusese preluat, la mîna a doua, de la olandezi și trimis în Anglia pentru anchetare. Așa cum bănuiseră cei ce acceptaseră tirgul, Stanley era un mic filon de aur, care le scăpase celor de pe continent, dar nu și unor englezi meticuloși. Stanley trădase în timp ce se afla într-o misiune în Olanda. De profesie ucigaș, fusese trimis să lichideze un fugar rus, care știa Moscova. Fascinați de tehnica de spionaj a sovieticilor, olandezii insistaseră la interogatoriu pe obținerea elementelor privind echipamentele destinate îndeplinirii ingrateri sarcini, ignorînd elementul esențial: locul unde se făcea pregătirea, o școală nouă, secretă și total necunoscută în Occident. Cerînd insistențios detalii despre această școală, Departamentul a aflat că în interiorul ei exista un micnucitru de instruire pentru agenții cei mai conspirați. La acea vreme se aflau acolo cinci ofițeri, unul dintre ei fiind Poliakov, înregistraț, bineînțeles, pe adevăratul său nume colonelul Gregor Viktorov.

— Șapte ani din nouă, cit a stat Poliakov la ambasada din Londra, nu l-am putut prinde cu absolut nimic, spuse Connie și începu să citeze, fidel, din memorie fișa lui Poliakov: absolvent al Universității din Leningrad, atașat cultural cu rang de secretar doi, căsătorit, dar aflat singur în Anglia, fiu de muncitor, perioada de tinerețe necunoscută. Locuia într-o casă pe care oamenii lui Toby Esterhase o urau, datorită poziției sale ingrate și potrivnice oricăror metode de supraveghere. Își trăia veridic acoperirea. Era cel mai preocupat atașat cultural pe care-l avusese ambasada lor vreedată. Timp de șapte ani, toți cei care s-au ocupat de el puteau să jure că Poliakov nu era decît ceea ce declara că este; nici o umbră de îndoială nu plana asupra lui. Dintre cei trei atașați culturali, el singur se ocupa la început să ofere flori persoanelor oficiale în ocazii festive. În primele luni, Polla-

kov a fost trecut pe lista „A”, ceea ce însemna că era urmărit cu intermitență douăsprezece zile din treizeci, dar rezultatele fiind negative, a fost transferat pe lista „B”: urmărirea o dată la șase luni sau fiind resursele o permit. Nici așa nu s-a obținut nimic, iar după trei ani a fost trecut în categoria „inofensiv”: investigat în amănunțime și calificat drept neinteresant pentru contraspionaj. Totul, pînă într-o bună zi de noiembrie, cînd unul dintre oamenii lui Esterhase a adus o informație trăsnet: Pollakov își trădase acoperirea. Fusese văzut într-o mașină a ambasadei, împreună cu ceilalți doi colegi ai săi, împodobit cu toate decorațiile sale militare. Fotografii mărite au scos la iveală că Poliakov era ofițer de informații încă din timpul războiului. Am cerut în aceste condiții să fie pus sub urmărire totală. Esterhase mi-a amintit că, între timp, Percy Alleline devenise șef de operații și că el dispune cum să fie folosite forțele serviciului. Mi-am dat imediat seama că ceva nu merge, dar am crezut că Toby este prețios. Restul îl știu. I-am raportat lui Percy, care mi-a răspuns că nu orice soldat din armata rusă trebuia să fie implicat și agent al K.G.B.-ului. Contrar dispozițiilor, am cerut să fie filat, interceptat, pentru că puteam paria o sută de lire contra una că Pollakov avea o „cirtă” în contact. Aflișul de toate acestea, Percy mi-a ordonat să nu mă mai ocup de Pollakov.

— Dacă sînt bine informat, Poliakov avea și un ajutor?

— Da, unul Ivlov, șoferul ambasadei. La început nu mi-am putut da seama ce învîrtește. Hoinărea prin Londra fără vreo treabă și se uita după fete, dar nu vorbea cu ele. Ulterior, am început să fac legături; ori de cîte ori Poliakov dădea o recepție, Ivlov servea băuturile; dacă Poliakov era chemat noaptea la ambasadă, l-a o jumătate de oră mai tîrziu, sub diverse pretexte, apărea și Ivlov.

— Ai raportat și asta?

— Bineînțeles. După aceea, eu am fost pensionată, Ivlov a plecat acasă, Jimm Ellis a fost împușcat, tu ai fost dat afară, iar Control a murit.

De la Connie Sachs, Smiley s-a urcat în metrou și s-a îndreptat spre locul unde, peste o jumătate de oră, urma să-l întâlnească pe Peter Guillam care trebuia să-i aducă fotocopiile proceselor-verbale din registrul de evenimente pentru noaptea de 10 spre 11 aprilie. La întîlnire, Smiley a

afiat cu surprîndere că registrul nu conținea nici o însemnare despre întîmplările din noaptea aceea; mai precis, paginile fuseseră tăiate cu o lamă.

— „Operația” a fost făcută recent, zise Peter. Pe pagina imediat următoare a registrului există o notiță, care sună așa: „Orice lămurire suplimentară va fi solicitată șefului Departamentului din Londra”, și poartă data de vinerea trecută.

— Vinerea trecută? Dar nu-i asta ziua cînd s-a întors Tarr în Anglia?

— Exact. Și încă ceva: l-am găsit pe Jimm Ellis; este suplinitor la o școală de lingă Taunton. Are o rulotă în care doarme și se poartă cam ciudat cu ceilalți profesori. Am să merg să-l caut.

„Voci” din arhivă

Hotelul „Islay” din Sussex Gardens, unde George Smiley își instalase „cartierul general”, sub un nume fals, bineînțeles, era un loc liniștit și se potrivea perfect nevoilor sale de moment. Se afla la o sută de pași de gara Paddington, iar traficul zumbăla la picioarele sale, clădirea fiind totuși situată la adăpostul unui petic de verdeață. Camera opt avea ferestrele spre un parapet, în spatele căruia se găsea o stradă laterală, pe care prosperau o agenție de turism și o librărie.

În seara aceea, Lacon își făcu apariția cu primul transport de documente din biroul său. Când începură să stea de vorbă, Smiley dădu drumul unui aparat cu tranzistori, ca să le acopere vocile.

Dimineața, în drum spre serviciu, Lacon venea la Smiley și lua documentele aduse cu o seară înainte și lăsa cărțile pe care le pusese în servietă, pentru ca aceasta să pari celor din jur la fel de plină și de grea. În timpul nopții, George le studia și nota tot ce-l interesa. Lacon își detesta rolul și-i juca cit se poate de prost, dar Smiley nu putea citi cosarele ziua, când puteau fi solicitate de ceilalți funcționari. Absența lor ar fi dat de bănuț. În următoarele zile, modul de acțiune a variat insesizabil.

„Operațiunea «Witchcraft»” se intitula primul volum pe care-l aduse Lacon în noaptea aceea. „Practica privind circulația acestor informații speciale”. Restul copertii era obliterat cu etichete de avertizare și instrucțiuni de manipulare. Al doilea volum, cu același titlu, avea scris în continuare pe copertă: „Aprecieri suplimentare ale trezoreriei, aparatamentul special din Londra, aranjamente speciale financiare”. Al treilea se intitula: „Sursa «Merlin»” și avea o trimitere la anexă secretă, care însă lipsea. Când Smiley i-a cerut-o lui Lacon,

a aflat că anexa se află în fișetul personal al ministrului apărării.

— Cum se intitulează? insistă Smiley.

— Nu văd de ce te-ar interesa, veni răspunsul tăios al lui Lacon. Este strict secret de importanță deosebită, și s-a stabilit să aibă o circulație cât mai restrânsă.

— Bine, dar chiar și o anexă secretă are un titlu!

— Aceasta nu are nici unul.

— Nu cumva conține date despre identitatea lui „Merlin”?

— Nu fi caraghios, George! Ministrul nici nu vrea să o cunoască, iar Alleline, oricum, nu i-ar spune. Nu înțeleg de ce insiști atita și nu urmărești problema care ți-a fost dată spre rezolvare. În nici un caz anexa nu-ți va oferi soluția „ecuației” necunoscute.

Era un război lung și crud, pe care acum George Smiley îl retrăia pe măsură ce se adincea în lectura documentelor. Dosarele conțineau, de cele mai multe ori, doar simple aluzii la evenimentele trecute, dar memoria lui le completa cu ușurință. Doar le trăise ei însuși. Protagonistii erau Alleline și Control. Bill Haydon, observator atent al evenimentelor, pretindea că cei doi începuseră să se urască încă de la Cambridge, unde Control fusese, pentru scurt timp, decan, iar Alleline, student. Ceea ce nu scria în documente și nici Bill Haydon nu părea să fi sesizat era că, în timp ce Control fusese orfan de mic și se ridicase prin propriile sale puteri, Percy Alleline era fiul unor nobili scoțieni înstăriți. La Cambridge, el se afirmase puțin ca politician, puțin ca sportiv, în rest nimic. Fusese recrutat de o figură obscură din Departament, care mizase orbește pe calitățile lui și încercase să-l convingă pe toți cu atita perseverență încit s-a văzut dat afară, iar Percy nevoit să accepte două misiuni în America de Sud, sub acoperire diplomatică. Ulterior, Control a recunoscut că Percy se descurcase bine acolo. Apoi, după un concediu de câteva săptămâni în țară, Alleline a fost mutat în India, unde agenții săi îl apreciau în mod deosebit. În pofida misiunilor din străinătate, Percy a reușit să se impună în fața superiorilor lui din Londra și, dacă ar fi ieșit cu totul de sub influența stilului de lucru american, ar fi fost socotit mai bun chiar decât Bill Haydon. Reușise, în schimb, să declanșeze un scandal de notorietate între el și Control. Împrejurările erau încă neclare, incidentul apărând ca mult înainte ca Smiley să fi devenit adjunctul lui Con-

trol. Fără vreo aprobare din Londra, se pare că Alleline se amestecă într-o combinație a americanilor. El avusese întotdeauna pentru americani o simpatie care, de această dată, i-a fost de rău augur. Combinația a eșuat, companiile petroliere britanice erau furioase, iar Alleline se văzu nevoit să dea bir cu fugiții. Atunci, Percy a pretins că intrase în această afacere din ordinul lui Control, dar că acesta, cînd trebuirile s-au incurcat, i-a lăsat să se descurce singur. După esec, Alleline a fost rechemat la Londra, dar pentru un om de talia lui nu i s-a putut găsi post decît cel de șef la personal. La vremea aceea, Departamentul se afla într-un puternic proces de transformare. Se vorbea pe la colțuri că urma să se constituie o unitate complet nouă, care să înlocuiască vechea structură. În această atmosferă de reorganizare, Control nu și-a mai putut înfrîna dorința de a scăpa de Alleline de la serviciul de personal și i-a transferat pe postul de director operativ. Cîteva luni mai tîrziu, într-o scrisoare adresată ministrului apărării, Alleline declara: „Raportele „Witchcraft” provin de la o sursă deosebit de vulnerabilă și, după părerea mea, nici una din metodele acceptate de Whitehall nu este satisfăcătoare. Așa cum am stabilit cu șeful serviciului de informații navale, vom avea la dispoziție o sală specială, unde materialele vor putea fi consultate numai de anumite persoane, desemnate de noi și cunoscute de către gardieni”.

Răsfoind aceste pagini, Smiley zîmbi cînd constată cum s-a îndreptat Percy, cu pași mărunți, dar siguri, spre postul de decizie pe care și l-a dorit atît.

„Witchcraft” nu era prima încercare a lui Percy de a iniția o acțiune proprie, dar intrucît poziția sa îl obliga să obțină aprobarea lui Control, toate încercările anterioare se opriseră la stadiul de propunere. „Witchcraft” se declanșase într-o dimineață cenusie cînd Control, sigur de noua lovitură pe care i-o va da lui Percy, îl invitase pe Smiley să participe la dispută. Control lucra la biroul său, iar Alleline privea pe fereastră traficul dens al dimineții.

— Uită-te puțin la prostia asta, îi spuse Control lui Smiley, invitîndu-l printr-un semn cu capul să ia loc în fotoliu și dîndu-i un dosar cu cîteva file. Copertile conțineau fotocopiile unui raport de vreo cincisprezece pagini despre unele mișcări ale marinei sovietice. Mal exact, era o notă de analiză, pregătită cu grijă pentru amiralitatea sovietică pri-

vind un exercițiu naval din Mediterana și Marea Neagră. Se intitula simplu: „Raportul numărul 1”. De luni de zile se solicitaseră Departamentului informații legate de acest exercițiu. Raportul era foarte detaliat, dar conținea elemente pe care Smiley nu le înțelegea cîtusi de puțin. Dacă era real, raportul putea fi considerat aur curat, dar nu exista nici un indiciu că ar fi fost autentic. Departamentul primea zilnic zeci de documente nedorite, dar intitulate „Autentic”. În majoritatea lor, însă, erau materiale de dezinformare trimise de către sovietici, pentru a da de lucru Departamentului și a lansa agenții britanici pe diferite piste greșite. Foarte rar se dovedea a fi cîte unul autentic și aceasta numai după ce inițial fusese respins.

— De unde aveți raportul? îl întrebă Smiley pe Alleline.

— Percy nu ne poate spune, răspuse Control.

— Analizii ce părere au?

— Nu l-au văzut încă, se grăbi să precizeze Alleline.

— Și, totuși, de unde îl aveți?

— Percy a și inventat deja un nume conspirativ, nu-ți face griji.

— Ce ofițer are cazul? Cine mai are acces la el?

— Sursa „Merlin”, spuse Alleline. Este un informator infiltrat foarte sus și cu acces la cele mai înalte niveluri ale forurilor politice sovietice. Informațiile sale au fost codificate „Witchcraft”. Identitatea acestei surse este secretă și nu am voie să o divulg. Este rezultatul unei activități îndelungate de cultivare realizată de mai mulți ofițeri de-ai noștri. Nu pot să vorbesc deschis pentru că s-au făcut prea multe desconspirări, au fost și multe căderi. Principiile de bază ale muncii noastre au fost uitate de o bună bucată de vreme...

Smiley se adînci tot mai mult în lectura dosarelor aduse de Lacon. Era descrisă atmosfera din ultimele luni de viață ale lui Control, cînd acesta nu spunea nimănui la ce lucra; dacă Smiley întreba pe vreunul din secretari ce face șeful, i se răspundea scurt: „Finalizează un caz”.

Timp de șase săptămîni, conform datelor din dosar, raportul „Witchcraft” a rămas fără succesori. Alte secții ale Ministerului Apărării s-au asociat entuziasmului amiralității față de raportul inițial; Alleline persista în a cere limitarea circulației raportului. Cercurile specializate începuseră să-și

arate nemulțumirea față de lipsa altor informații de același calibru. În a șaptea săptămână, însă, Alleline anunță că obținuse trei noi rapoarte „Witchcraft”, toate având caracterul corespondenței interdepartamentale secrete sovietice, deși subiectele difereau. Unul descria tensiunile din C.A.E.R. și se referea la „efectul degenerativ” al afacerilor comerciale asupra unora dintre membrii acestui organism; altul se referea la situația din Ungaria și la influența sovietică acolo; celălalt raport, însă, avea cincizeci de pagini și era apreciat de specialiști ca unic. Cuprindea o analiză a Ministerului Afacerilor Externe al U.R.S.S. asupra avantajelor și dezavantajelor negocierilor cu președintele S.U.A. Concluzia era că rușii aruncaseră șeful statului american un os pentru a obține concesi în discuțiile ce urmau să se țină în privința armamentului nuclear. Raportul provenea din zona pe care Bill Haydon o avea în răspundere, dar, așa cum el însuși recunoscuse, în douăzeci și cinci de ani de când lucra, nu reușise să obțină informații de o asemenea valoare.

Pe moment, Departamentul fusese cuprins de atmosfera plină de suspiciune care-i determinase până și pe Smiley și pe Control să considere sursa „Merlin” drept un tabu. Alleline aducea rapoartele „Witchcraft” și aștepta în anticamera lui Control până când acesta le semna, pentru a nu le citi altcineva. Alleline își lua apoi dosarul, își vira capul pe ușa biroului lui Smiley, îl saluta și fugea în jos pe scări.

Dosarele referitoare la activitatea cabinetului scoteau clar în evidență faptul că acele trei luni care urmaseră fuseseră bogate în rapoarte „Witchcraft”, fără vreun sprijin deosebit din partea lui Control. Documentele veneau într-un ritm de două-trei pe lună, iar calitatea era, după părerea experților, excelentă. Uneori, analiștii se plîngeau că le este imposibilă evaluarea informațiilor, întrucât „Merlin” îi plasa în zone complet necunoscute și atunci cereau să se consulte cu americanii pentru verificare, dar ministrul apărării era împotriva. Cîrînd nu s-a mai pus nici această chestiune. Materialele lui „Merlin” erau corecte; se verificau adesea prin alte surse. Se formase chiar un Comitet „Witchcraft”, avîndu-l pe ministru drept președinte. Alleline devenise vicepreședintele acestui organism, iar „Merlin” o industrie de pro-

ducere de informații. Despre întîlnirile comitetului nu existau date, ele lipsind cu desăvîrșire din dosare. Memoria nu-l ajuta nici pe Smiley, întrucît în acea perioadă fusese aproape în permanență plecat cu misiuni în străinătate. Totuși, ceva își aminti. Era prin luna aprilie, cînd Smiley revenise din Portugalia. Il găsisse pe Control terorizat la culme. Dosarele „Witchcraft” erau împrăștiate în dezordine pe biroul lui, telefonul era acoperit cu o pernă, iar în mijlocul camerei își instalase, asemenea unui ventilator electric, un aparat pentru bruiat interceptările. Referindu-se la documentele din dosarele lui Alleline, Control îi zise:

— Spune-le, George, că își distigă reputația cu o monedă falsă. Să le dovedesc, imi trebuie timp.

Se caută „cirtîța“ !

„Erau, deci, trei, plus Alleline“, își repeta acum în sine Smiley, studiind lista celor care aveau acces la documente. După moartea lui Control, lista fusese rebătută, iar Smiley nu mai figura pe ea. Acum, pe pomelnicul vizitatorilor apăreau Percy Alleline, Roy Bland, Toby Esterhase și Bill Haydon.

— Trei, plus Alleline, murmură, de data aceasta, Smiley. „Spune-le că își câștigă reputația cu o monedă falsă“, îi persistau în memorie cuvintele lui Control. Dar dacă banca primește banii? Dacă analiștii spun că datele sînt autentice? Iar dosarele cabinetului sînt pline de cuvinte de laudă la adresa Departamentului, care a reușit, în cele din urmă, să realizeze o pătrundere de valoare. Smiley a început trierea cu Esterhase, pentru că acesta își datora cariera, lui. El îl recrutase la Viena, unde se prăpădea de foame ca student, trăind pe ruinele unui muzeu, la care un unchi de-al său era curator. Pentru început, Smiley îl întreabă despre familie, după care se interesează dacă în ultimele două luni oamenii lui făcuseră ceva mai special acasă sau peste graniță.

— Pentru cine să fi făcut așa ceva? întreabă Esterhase, eschivîndu-se de la un răspuns direct. Și apoi, știi doar că regulamentul interzice să întreprinzi ceva fără să consemnezi în procesul-verbal. Dacă n-ai găsit nimic acolo, înseamnă că nu am avut nimic special.

— Ai fi putut să o faci pentru Alleline, de exemplu. La urma-urmel, el era director de operațiuni și avea dreptul să-ți ordone o lucrare și să nu o treci în raport.

— Ce fel de lucrare, George?

— Să găsești o căsuță poștală din străinătate, să acoperi pe cineva, să supraveghezi o ambasadă. Ai fi putut foarte ușor crede că lucrarea este ordonată de sus și că omisiunea

raportului scris era o indicație a conducerii. Mi se pare foarte normal.

— Înțelege-mă, George, îmi place să lucrez, dar nu de capul meu. Și, de ce să m-ascund, mai era o problemă: promovarea. Nu că mi-o doream cu orice preț, dar știi, la vîrsta mea, cu experiența mea, era jenant să primesc ordine de la toți tinerii aceștia.

— Despre care tineri vorbești? Te gîndești la Roy Bland? Il întreabă Smiley. Sau la Percy? La cine, Toby?

— George, cînd ai depășit deja vîrsta promovării, oricine îți pare mai tînăr dacă se află deasupra ta.

Sesizîndu-i indispoziția, Smiley se dădu bătut și gîndi că n-are încotro, că trebuie să-și îndrepte atenția spre Bland, știind totodată că, făcînd asta, se mai apropia cu un pas de Bill Haydon.

De îndată ce Toby Esterhase plecă, Smiley se întoarse la hîrtiile de pe masă. Deschise un dosar subțire, intitulat „Subsidii directe în operațiunea -Witchcraft-“, unde, „din motive de securitate, scria Alleline, propun ca fondurile pentru această acțiune să provină direct de la Trezorerie“. Documentul era aprobat de ministru.

Ca o dovadă că lucrurile nu stau așa, Smiley găsi chitanțe pentru sume scoase direct din buget, special pentru niște călătorii ale lui Toby în diverse capitale europene, toate în scopul culegerii de informații. De fiecare dată, Esterhase nu lipisese mai mult de trei zile din călătorii, unde fusese însoțit de Bland.

Pe Roy Bland, tot Smiley îl recrutase. Tatăl lui fusese docher, iar mama îl murise pe cînd el era copil. Roy își croise singur drum prin școli, căci tatăl său, urînd învățătura, făcea tot ce putea ca să-l împiedice să continue. La trei ani după recrutare, ca urmare a cunoștințelor asimilate în școala Departamentului, dar mai ales datorită originii sale proletare, Roy a obținut, pentru un an, postul de lector în științe economice la Universitatea din Poznan. Era lansat. Din Polonia, a trecut la Academia de științe din Budapesta, iar pentru următorii opt ani a trăit viața agitată a intelectualului mărunt, cu orientări de stînga, deseori agreeat, dar niciodată pe deplin crezut. A lucrat, apoi, la Praga, din nou în Polonia, la Sofia și Kiev, după care a fost retras în Centrală, conducînd rețeaua pe care o recrutase în această lungă și grea perioadă.

Intrevederea cu Bland a fost chiar mai scurtă și mai dură decât cea cu Esterhase. Roy nici măcar nu s-a ostenit să mintă. Dosarele nu încercau nici ele să ascundă accesul lui Bland la „Witchcraft”.

„Nu-mi mai rămâne decât Bill”, gândi Smiley. Până se încercase Ann cu el, credea că-l cunoaște suficient de bine pe Bill, cu scilipirile și limitele sale. Tatăl lui era judecător, două dintre numeroasele sale surori se măritaseră cu aristocrați; la Oxford fusese mai curînd de partea desuetei aripi de dreapta decât acelei de stînga, la modă în acea vreme. Avea legături în toate ambasaderele și consulatele din Orientul Mijlociu și le utiliza fără scrupule. Învățase cu ușurință câteva limbi rare, iar în 1939 fusese promovată; cei din conducere pusese ochii pe el de o bună bucată de vreme.

Era adevărat, se văzu nevoit să recunoască Smiley, că Bill avusese în mină destinul unor evenimente istorice remarcabile și încercase prin orice mijloace să redea Angliei marea și puterea de altădată. Ca vechi coleg, lui Smiley îi era mai ușor să recunoască cealaltă latură a firii lui Haydon: talentul latent de a dirija agenți; neobișnuitul său simț al echilibrului în manevrarea agenților dubli, organizarea operațiilor de dezinformare.

Poate ca totuși Bill, amantul recunoscut al soției sale, Ann, să fie în afara suspiciunilor, se gîdea Smiley. Reconstituindu-i în memorie și punîndu-i alături, Bland, Esterhase și chiar Alleline îi păreau, pe bună dreptate, lui Smiley, că toți aceștia erau în mare măsură imitații imperfecte ale unui singur original: Haydon; ca și cum aspirațiile lor constituiau trepte către același ideal de neatin, chiar dacă idealul era el însuși greșit conceput sau prost plasat. Fiecare dintre ei, desi excelau în cite una din apucăturile lui Haydon, ar fi fost niște umbre palide fără acesta, care le intrunea pe toate. Adevărata calitate a lui Bill era să-i folosească, să trăiască prin el, să se completeze prin el. „Cred că-mi ajunge”, spuse Smiley cu voce tare, întrerupîndu-și brutal șirul gîndurilor și amintindu-și de discuția de la ultima întrevedere pe care o avusese cu Haydon.

— Presupun că vrei să mă scuturi în legătură cu blestemul de „Merlin”, începu Bill. Părea obosit și nervos. Ca de obicei, venise cu o înșoțitoare nepotrivită, pe care i-o plasa Annei ca să-și petreacă timpul în camerele de sus, în vreme ce el, jos, discuta chestiuni profesionale.

— Ei bine, se spune că tu ai scris rapoartele, îi explică Smiley.

— Credeam că asta este treaba lui Bland, îi răspunse Bill, cu un zîmbet viclean.

— Roy face traducere, spuse Smiley. Tu întocmești notele explicative, totul se dactilografiază la mașina ta de scris.

— Pe Percy Alleline îl excluzi, deci, de la bun început?

— Categorie.

— Asta înseamnă că-l excluzi și pe „Merlin”. Pe el l-ai bănuț numai dacă ar fi sursa mea? Ce s-ar fi întimplat dacă eu, Bill Haydon, aș fi năvălit în biroul lui Control, spunîndu-i că am dat lovitura și că vreau să lucrez singur? „Frumos din partea ta, Bill, mi-ar fi spus Control, faci cum vrei”. Iar pînă acum, în loc să mi te fi trimis pe cap, mi-ar fi dat și o medalie.

— Dar el credea sincer că Percy se afirmă.

— Așa este, dar și eu, la rîndul meu, vreau să ajung șef, m-am săturat să tot fiu jumătate pictor, jumătate spion; este timpul să fiu ceva.

— Și atunci pe Percy cine-l dirijează?

— Karla, cine?! Un individ inferior, cu surse din înalta societate. Eu răspund de zona sovietică; eu mi-am dedicat cei mai buni ani din viață, am organizat rețele, am trimis agenți recrutori. Voi, cei de la etajul cîinci, ați uitat pesemne ce înseamnă să conduci o activitate în est, în care, uneori, îți trebuie și trei zile ca să lași un mesaj, pentru ca, pînă la urmă, să nu primești nici măcar, răspuns. Și deodată apare istețul ăsta de Percy, negustor de tarabă, care, fără pic de stil, aruncă pe masă o valiză cu informații. Foarte supărător, nu? Adevărul este că rețelele mele nu sînt prea grozave. A fost mult mai ușor să..., și Bill se întrerupse, obosit de propria lui ipoteză. Control ce face? întrebă apoi, revenîndu-și puțin.

— Este foarte ocupat.

— Cu ce se ocupă toată ziua? Este ca un pustnic, aleargă și scoțoește de unul singur, citește toate dosarele alea vechi de cînd lumea, ce naiba urmărește? Presupun că asta tot de la „Merlin” i se trage.

— Eu unul nu știu să urmăresc ceva anume.

— Haide, haide, nu mă duce, sigur că a dat de o pistă. Am o secretară în preajma lui, care, pentru o ciocolată, îmi povestește o mulțime de amănunte. Control a studiat dosa-

rele personale ale membrilor mai vechi ai Departamentului. Jumătate din ei sînt deja morți. A făcut un studiu al tuturor eseurilor noastre. Și la ce bun? Numai pentru că am obținut un succes? Cred că a innebunit. Ferește-te de el, George. Este molipsitor!

Smiley își mai aminti cum, într-o seară premergătoare evenimentelor declanșate de operațiunea „Witchcraft”, revenise pe neașteptate de la Berlin și îl gărise pe Bill întins pe covorul din sufragerie, în timp ce Ann îl cînta ceva la pian, îmbrăcată într-un capot și nefardată. Se comportaseră toți trei cu o naturalețe penibilă. După cite spunea Bill, tocmai sosise de la aeroport, venind de la Washington, și-și exprima regretul că nu știuseră unul de celălalt pentru a împărți aceiași taxi. A doua zi, fără să o fi dorit, Smiley a stabilit că Bill se afla la Londra de două zile și nu de una. Pînă la sfîrșitul săptămîinii, Smiley remarcă cu uimire că vestea se răspîndise cu o viteză de necrezut. Dacă era așa, Ann, soția lui, încalcăse trei din propriile sale reguli: Bill era din Departament, se intrădea de departe cu ea și, în al treilea rînd, îl primise în Baywater Street, violare flagrantă a decenței teritoriale.

Revenind nemulțumit la masa neprimitoare pe care zăceau dosarele din Departament, Smiley își reluă lectura asupra evoluției lui „Merlin” după pensionarea sa forțată. Noul regim instituit de Percy Alleline declanșase instantaneu citeva schimbări favorabile în stilul de viață al lui „Merlin”; se făcea simțită o anumă maturizare; cursele nocturne către capitalele europene încetaseră; fluxul informațiilor devenise mai regulat și neîntrerupt. Obișnuitele probleme, cum erau pretențiile bănești ale lui „Merlin”, continuau și în condițiile declinului constant al lirei. Aceste plăți masive în valută îngrijorau Trezoreria. Deodată, Smiley tresări șocat. Alleline scria ministrului: „Am cerut într-o minută, datată 27 februarie anul curent, și ați fost de acord să suplimentați fondurile operațiunii „Witchcraft” cu banii necesari cumpărării unei case în Londra”. George citi de două-trei ori, tot mai rar. Trezoreria acordase saizeci de mii de lire pentru casă, mobilă, transformări. Alleline refuzase să dezvăluie adresa, pe motive de conspirativitate. Smiley căuta înfrigurat o explicație, pe care o putea găsi doar în dosarele financiare. A aflat-o abia cînd a restituit informațiile „Witchcraft”. Casa fusese cumpărată la sfîrșitul lunii martie și ocupată la scurt

timp după aceea. Imediat după această dată, „Merlin” a început să capete personalitate. Pînă atunci, în ochii suspicioși ai lui Smiley, „Merlin” fusese o mașină de informații, liber de tensiunile care-i fac pe majoritatea agenților alt de dificili. Acum se schimbase brusc, se apropiase. Simpla achiziție a unei case la Londra să fi fost cauza apropierii fizice a lui „Merlin”? Dintr-o dată apărea un „Merlin” care vorbea, răspundea și-și oferea gratuit opiniile personale, care avea timp să fie întilnit. Intilnit la Londra? Intrigat, Smiley mai citi o dată lista persoanelor care aveau acces la documentele „Witchcraft”. Se opri la numele unui analist, de curînd angajat, J. P. Ribble, membru al secției de cercetare a Foreign Office-ului și care, într-o notă, semnala: „Îmi permit să atrag respectuos atenția asupra unei aparente discrepanțe de date din Raportul nr. 104 din 21 aprilie, privind convorbirile franco-sovietice referitoare la producția comună de avioane. Conform notei explicative, „Merlin” ar avea informațiile directe de la generalul Markov, o zi după ce părțile acceptaseră un schimb secret de mesaje. La cea dată însă, așa cum se precizează într-un document al ambasadei noastre din Paris, Markov se afla încă în Franța, iar „Merlin”, după cum rezultă din Raportul nr. 109, se găsea la Leningrad, într-o fabrică de armament...”

Analistul cita nu mai puțin de patru asemenea discrepanțe care, puse cap la cap, îl confereau lui „Merlin” o mobilitate neverosimilă.

J. P. Ribble a fost sfătuit să-și vadă de treabă, dar, într-o altă notă adresată ministrului, Alleline făcea o afirmație extraordinară, care arunca o lumină cu totul nouă asupra operațiunii „Witchcraft”: „După cum am mai încercat să vă sugerez, domnule ministru, scria Percy, „Merlin” nu este o singură sursă, ci mai multe. De aceea, consider de datoria mea să vă atrag atenția asupra necesității păstrării unei discreții complete privind existența casei din Londra”.

Uluit de cele citite, Smiley rămase adîncit în gînduri și i-au trebuit citeva secunde să audă soneria telefonului. Era Peter Guillam, care, folosind procedura de urgență, îl solicita o întilnire fulger. Subtilizase dosarul „Testify”, referitor la scandalul din Cehoslovacia.

Intrarea principală la arhivele Departamentului se afla în spatele clădirii, unde se ajungea trecînd printr-un labirint de coridoare și cămăruțe, arătînd mai degrabă a anticariat de

cărți ieftine, decât a memorie organizată a unei mari instituții. Placa de pe ușă te anunța: „Școala de limbi străine, intrarea personalului”. Pentru a avea acces, trebuia să apeși pe una din cele două sonerii și ușă era deschisă de un sergent din trupele speciale.

După ce văzu permisul lui Guillam, militarul îl lăsa să treacă, deblocând intrarea spre sala de lectură. Peter își alegea o masă mai retrasă. Văzându-l pe Guillam pregătindu-se să-și ceară ceva, arhivara îi zîmbi. Adevsea, cînd biroul din Brixton era mai aglomerat, Guillam își petrecea ore întregi aici, studiind dosare vechi, în speranța reactivării unora dintre ele, iar fata îl recunoscuse. Ajuns la ghișeu el, Peter completă fișe pentru două din dosarele pe care le avea pe listă.

— Culoarul „D”, îi spuse fata, înapoiindu-i fișele ștam-pilate.

Împingînd ușa din spatele sălii, intră în holul principal. În centru, un lift vechi și hodorigit transporta dosare către etajele superioare ale clădirii. „Lacou s-a jurat că nu are nici un dosar „Testify”, îi explicase Smiley cînd îl trimisese aici. Așa că va trebui să găsească o modalitate de a obține toate datele necesare. Prin „a obține”, Smiley înțelegea, de fapt, „a sustrage”. Rafturile erau din lemn, foarte adînci și separate între ele prin panouri de placaj. Peter știa deja că documentele „Testify” se aflau la numărul 4482 E, ceea ce însemna raftul 44. În fata cărui se afla, Guillam numără opt despărțituri de la stînga spre dreapta. „Testify” ar fi trebuit să fie al doilea de la stînga spre dreapta, dar nu avea cum să se convingă, pentru că dosarele nu purtau nici o însemnare pe cotor. Recunoașterea fiind făcută, Peter își scoase cele două dosare pe care le solicitase, lăsînd în locul lor fișele complete în sala de lectură. Se așeză, prefăcîndu-se că citește, dar, de fapt, aștepta să treacă timpul, gîndindu-se alurea. Apoi, înarmat cu o altă fișă, care trimitea la raftul 43, puse cele două dosare la locul lor și se așeză în apropierea despărțituri în care se afla „Testify”. Pe noua fișă era trecut numărul 4343 și găsi dosarul numădat pentru că, de fapt, îl remarcase dinainte; avea copertile roz, ca și „Testify”, și era deopotrivă de gros. Se duse apoi pînă în dreptul dosarului dorit, îl scoase și îl înlocui rapid cu cel pe care-l ținea în mînă. Cu dosarul „Testify” la subțioară, Guillam reveni în sala de lectură și se așeză, din nou, la masa sa. Arhivara își ridicase privirile de pe hîrtiile pe care le studia, și-l făcu semn să se apropie. Peter intră în panică, nu știa cum să

procedeze: să ia dosarul cu el sau să-l lase? Indiferent, îl puse pe birou și se îndreptă spre funcționară.

— July se duce să ia niște cafea, îi șopti fata. Vrei și tu?

Îl mulțumi, lăsă un șiling pe ghișeu și se întoarse la masa de lucru. Uitîndu-se la ceas, văzu că mai erau încă optsprezece minute de așteptare. Deschise dosarul și începu să-l răsfoiască. Nu era nici prea subțire, dar nici exagerat de gros. Părea mai curînd, așa cum îi spusese și Smiley, „ca un volum simbol”. Citi: „Anexele 1—8 se află la Londra”; „Notele referitoare la Jimm Ellis, Vladimir Hajek, Sam Collins se vor consulta.” Restul dosarului părea constituit din telegrame către și de la Foreign Office, decupaje din presa cehoslovacă, rapoarte despre comunicatele transmise la radio Praga, extrase dintr-un dosar privind reabilitarea agenților desconfirați etc.

În gînd, Guillam începu să măsoare distanța dintre masa sa și ușa din spate, unde paznicul moțăia. Aprecie că erau cinci pași, iar la doi pași de ușa se afla un dulap masiv cu hărți. Punîndu-și un creion între dinți, luă dosarul „Testify”, se îndreptă spre dulap, scoase din el o carte de telefon pentru Varșovia și începu să scrie nume pe o foaie de hîrtie. Pe harta orașului începu să urmărească câteva trasee imaginare. Cînd Alwin, paznicul, intră în încăpere, nici măcar nu-l privi.

— La telefon, domnule, murmură el.

— Ei drăcie, exclamă Guillam, adîncit în studiul hărții. Cine este?

— Exteriorul. Un garaj cred, în legătură cu mașina dumneavoastră. Spunea că are să vă transmită niște vești proaste.

Guillam ținea dosarul „Testify” cu ambele mîini, pîrînd a compara ceva din el cu situația de pe hartă. Stătea cu spatele la arhivară, cu creionul încă între dinți. Alwin plecă înainte și ținu ușa, ca să poată trece Guillam, care se prefăcea că încă citește din dosar. Ușa se închise în spatele lui; cobori cele patru trepte pînă la telefon. Partea de jos a cabinei era din lemn, iar cea de sus din sticlă. Ridicînd receptorul, puse dosarul la picioarele sale și auzi vocea „mecanicului” anunțîndu-l că îi trebuie o cutie de viteze nouă. Smiley regizase convorbirea ca măsură de siguranță în cazul unei interceptări, așa că Guillam intră în joc pentru o bună bucată de vreme, pînă cînd Alwin ajunse în spatele ghișeului său, trîgînd însă cu urechea. „Măcar interesează-te la ma-

gazin cit durează pînă îmi trimit o cutie nouă, zise Peter. Al numărul lor 7^a Și apoi, iritat : „Stai o clipă“.

Intredeschise ușa cabinei și, ținînd receptorul lipit de piept, pentru că era foarte interesat ca această secvență să nu fie înregistrată, strigă portarului :

— Alwin, aruncă-mi, te rog, sacoșa aceea pentru o clipă, te rog.

— Poftiți, domnule. Să o deschid ?

— Nu, arunc-o aici, la picioarele mele. Mulțumesc.

Peter se aplecă și trase fermoarul. În ea, printre cămăși și foarte multe ziare se aflau două dosare false unul verde și altul roz. Scoase pe cel roz și agenda telefonică și, din cîteva mișcări, băgă dosarul „Testify“ în sacoșă. Trașe apoi fermoarul, se ridică și citi, la telefon, numărul magazinului. Inchise, îi dădu sacoșa lui Alwin și se întoarse în sala de lectură cu dosarul cel fals. Iși mai făcu de lucru la dulapul cu hărți și cărți de telefoane europene, după care se duse în arhivă să lase dosarul. Scoțînd dosarul 43 din despărțitura destinată lui „Testify“, îl înlocui cu cel fals. Pe celălalt, îl depuse în locul unde se afla fișa. Se întoarse în sala de lectură, dădu cartonașul arhivarei, care urma să controleze dacă dosarul se afla la locul său. Dacă totul era în ordine, distrugea fișa. Încîntat că reușise, Guillam trecu pe la Alwin să-și ridice sacoșa, după care, ca să se relaxeze, se opri la barul din stația metroului să bea un gin tonic și să-i telefoneze lui Smiley.

Smiley față-n față cu Karla

— Una din preocupările coordonatorilor de agenți este de a-și crea o aureolă de legendă, începu Smiley să-i spună lui Peter, imediat ce se așezară la o masă izolată, dintr-un restaurant aflat în vecinătatea hotelului în care își stabilise el cartierul general. Fac asta pentru a-și impresiona agenții. Ulterior, încearcă și cu colegii, dar, îți mărturisesc din experiența mea, se fac de ris, așa cum merită. Așa s-a întimplat și cu Karla. La acest agent-boos pînă și vîrsta era un mister. Bineînțeles, nici numele nu era real, dar așa i se spusese prima dată și așa a rămas, cu altul mai mult cu cit pe cel real nu l-1 cunoștea nimeni. Decenii din viața lui nu erau cunoscute și, probabil, nici nu vor fi altă timp cit oamenii cu care lucrează preferă să moară decît să vorbească. Se spune că tatăl lui ar fi fost copil de trupă și a lucrat la bucătăria unui tren blindat în timpul războiului ruso-japonez. Din cîte știu, cariera lui Karla a început în Spania în 1936, ca ziarist rus alb în mișcarea fascistă a lui Franco. Apoi, în toamna anului 1941, a luat parte la contraofensiva sovietică, ca ofițer de informații, avînd sarcina să dirijeze rețelele de partizani în spatele liniilor germane. Între aceste două acțiuni, Karla a vizitat Anglia ; se pare că a fost aici o perioadă de șase luni, dar nici măcar astăzi, eu, unul, nu știu sub ce nume și cu ce acoperire, ceea ce nu înseamnă că „Gerald“ nu știe. Ne va spune el, dar nu din proprie inițiativă.

În vara anului 1955, autoritățile indiene l-au arestat la Delhi, din ordinul nostru, sub acuzația minoră de evaziune a taxei de imigrare. La Departament se aflase că-i vorba de trădare. Karla intrase în dizgrația sovieticilor. Moscova îi voia capul, iar noi ne-am gîndit că l-am putea convinge să

spună ce știe. De aceea, m-am dus imediat la Delhi să discut cu el. Povestea întîlnirii mele cu Karla aparține foarte mult atmosferei din acea perioadă. În anul '50, Centrul din Moscova s-a confruntat cu mai multe cazuri de trădare. Mai mulți agenți, aflați în străinătate, dăduseră bir cu fugiții. Unii dintre ei lucrau sub acoperirea de șoferi, cifrori, funcționari, dactilografe. Eu devenisem dintr-o dată un soi de agent comercial, „zburind” dintr-un oraș în altul, pentru a-l racola pe trădătorii ruși, pentru a participa la anchetarea și plasarea lor. Scopteam de la el tot ce știau, apoi îi stabileam în vest. Era o hotărîre luată numai de Londra. La vremea aceea, Karla nu era pentru noi decît un client oarecare. Cunoșteam doar că un agent necunoscut, aflat în California, stabilise o legătură radio cu Rudnev, șeful rețelei ilegale ale Centrului moscovit. Pentru transmisiuni, folosea un cod pe care noi îl aveam datorită greșelilor repetate ale operatorilor ruși. La un moment dat, am recepționat un ordin: Karla trebuia să se prezinte imediat la Delhi, pentru a se întîlni cu correspondentul TASS, ofițer recruta, care se încurcase într-o acțiune și avea nevoie de sprijin imediat. La întîlnire, „zaristul” i-a dat agentului un bilet de avion cu direcția Moscova. Fără comentarii; era ordinul expres al lui Rudnev. Pînă să se dezmeticească, autoritățile indiene l-au arestat și l-au închis. L-am vizitat în închisoare, ca să-l fac să încheie „un contract de asigurare”, cum îi spunem noi. Nu avea prea mult de ales; rețeaua lui din California fusese practic decimată, americanii lăsînd să se înțeleagă, din nou la rugămînta noastră, că motivul căderii fusese trădarea lui Karla. L-au compromis astfel în fața șefilor lui și aceștia îi voiau acum capul. Totodată, afacerea fusese de notorietate în S.U.A., iar sovieticii detestau publicitatea. Aveam în mine fotografii cu arestările agenților și copii ale planurilor secrete pe care el le acusesese la plecarea spre Delhi. Karla era într-o situație dezastruoasă: plecase din țară să lucreze în străinătate; acțiunea eșuase, iar el nu se putea întoarce acasă, pentru că acolo îl aștepta „streangul”. Nici noi nu-l puteam ține la nesfîrșit în stare de arest, scontam că el ne va solicita protecție. Nu-mi rămînea decît să-l conving de arestarea rețelei din San Francisco, să-i arăt fotografiile din ziare și articolele apărute în presă, să-l vorbesc puțin despre practicile unchiului Rudnev. Mi l-au adus încolțușat și îmbrăcat într-o sutană stacojie. Avea o înfățișare modestă; i-ar fi stat bine ca preot. Scund, cu părul cărunt, avea ochi căprui, strălucitori

și era ridat tot. Nu m-a impresionat nimic altceva, pentru început, decît privirea lui fixă pe care mi-o arunca fără să-și o abată o clipă pe toată durata conversației, dacă o pot numi astfel, întrucît el nu a scos nici măcar un cuvînt.

Mai mult de conveniență decît de foame, Smiley luă citeva înghițituri din mîncarea care se răcise în farfurie, apoi își continuă povestirea.

— Îmi amintesc, spuse el, că remarcasem urmele pe care le lăseseră asupra lui cele șapte zile de închisoare. Avea bărbia acoperită de fire albe și era tras la față. Mi-am expus textual planul în fața lui, așa cum o mai facusem de zeci de ori în ultimele luni, mai puțin, bineînțeles, partea cu privire la retrimiteră în Rusia, ca agent al nostru. „Al următoarea alternativă, i-am spus. Alegerea te privește numai pe tine. Rămii în Occident, și-ți vom asigura o viață onorabilă. După interogatoriu, la care va trebui să cooperezi, te putem ajuta să începi o viață nouă, să ai un alt nume, ceva bani. A doua variantă ar fi să te întorci acasă, unde cred că ai tăi te vor împușca sau te vor trimite într-un lagăr. Pînă una-alta, ne-al putea spune ceva mai substanțial din ce cunoști”. După care m-am oprit, așezîndu-mă pe un scaun, așteptînd să răspundă. „Vă mulțumesc frumos, spuse, într-un tirziu, accept să mă întorc în țară”. N-a mai scos o vorbă. Stătea nemiscat, uitîndu-se fix la mine cu ochii lui mari și căprui. Atunci m-a cuprins un extraordinar sentiment de milă. Imobilitatea lui fizică îmi pătrundea pe sub piele. Am crezut că autoritățile, în semn de „amabilitate”, se gîndiseră să-l „inmoaie” înainte de întîlnirea cu mine, dar, verificînd, am aflat că nu avuseseră o astfel de inițiativă. Știam de la serviciul american care-l urmărise că era un fumător înrît: prefera „Camel”. Cunoșcînd din timp acest lucru, jussem la mine citeva pachete, pe care intenționam să i le dau. I-am oferit o țigară. El însă s-a ridicat, dînd de înțeles pămîncilor că vrea să se întoarcă în celulă. În timp ce ieșea, s-a oprit și, întorcîndu-se spre mine, a luat un pachet de țigări și bricheta de pe masă. O aveam de la Ann. Nu mi-aș fi închipuit vreodată că cineva mi-o va lua într-un astfel de mod și într-o asemenea împrejurare. Am considerat gestul lui cît se poate de firesc; l-am interpretat drept o legătură între noi. M-am întors apoi la hotel, fără să-mi dau seama cu excitație ce simțeam. M-am gîndit toată noaptea la el și-mi doream sincer să rămînă. A doua zi, dimineață, la opt, mă aflam, din nou, în camera de anchetă. Stătea teapăn pe un scaun, în fața mea, și pentru

prima dată am descoperit militarul din el. Mi-am dat seama că nici el nu dormise toată noaptea. Avionul pleca pe la zece; îmi mai rămăseseră vreo două ore, timp în care am încercat să-l aduc toate argumentele din lume, ca să-l determin să nu plece. Nu l-am promis bunăstare, femeii și mașinii, înțelegând că lui nu-i trebuiau astfel de lucruri; ru i-am ținut cuvântări despre libertate sau despre alte avantaje, ci l-am abordat pe linia afinităților. „Uite, i-am spus, îmbătrânim amândoi și ne-am petrecut viața căutând fiecare breșe unul în sistemul celuilalt. Pot aprecia valorile voastre la fel cum și tu poți aprecia valorile noastre. Amândoi, sint sigur, am avut parte din plin de satisfacții. Dar acum propriii tăi stăpâni te vor împușca. Nu crezi că este timpul să recunoști că avantajele sint deosebit de mici de partea cealaltă? ” Eram deja în drum spre aeroport cînd îl puneam asemenea întrebări. Nu-a scos însă nici un cuvînt. Cînd a venit avionul, mi-am dat seama că l-am scîpat din mină și nu puteam face nimic să-l opresc. L-am văzut, pentru citeva clipe, prin hubloul avionului; avea o față lipsită de expresie. Cînd m-am întors la Londra m-au trimis forțat într-un concediu de trei luni.

Guillam îl privea, așteptînd concluzia.

— În tot acest timp a existat vreun moment în care ați crezut că va rămîne la noi? Întrebă Peter pe un ton sec.

— Sint sigur că nici nu i-a trecut prin minte așa ceva, spuse Smiley, cu dezgust. M-am purtat prosteste. Cred că și-a petrecut noaptea gîndindu-se cum să-l infunde pe Rudnev, cînd va ajunge acasă. Și a reușit: o lună mai tîrziu, Rudnev a fost împușcat, iar el a preluat postul lui. Episodul a mai avut o urmare, continuă Smiley, după o pauză. Karla, trăgînd învățăminte din cele întimplute la San Francisco, a interzis utilizarea ilegală a radioului. Legăturile de ambasadă sint cu totul altele, dar agenții acoperiți nu au voie să folosească emisiile radio.

— Bricheța Annei se află la el? întrebă, spontan, Peter.

— Da, nu mi-a restituit-o. Apropo, cînd a făcut aluzia aceea nepăcîcută la Ann, Tarr se referea la cineva anume? Ținti Smiley.

— Mi-e teamă că da, răspunse Guillam, incurcat.

— Zvonurile sint chiar atît de precise și ajung pînă la unul ca Tarr?

— Da, foarte concrete.

— Și ce se spune exact?

— Că Bill Haydon este iubitul Annei Smiley, spuse Guillam, simțînd cum îl trec fiori.

Se lăsă o tăcere penibilă.

— A existat și o doamnă Karla? întrebă Guillam, ca să dea un curs nou conversației.

— Karla fusese căsătorit cu o studentă din Leningrad, care a murit într-un accident de avion.

— Deci Karla este invulnerabil, nu poate fi nici cumpărat, nici înfrînt. Și, totuși, cine este sursa „Merlin”? De unde are Alleline aceste informații, dacă nu de la ruși?

— Chiar de la ei le are.

— Înseamnă că rușii l-au trimis pe Tarr...

— Nu, Tarr i-a dezinformat pe ruși. Ceea ce știe Alleline este că Tarr i-a păcălit.

Începuse să plouă, așa că Guillam și Smiley își lăură rămas bun în fața hotelului, Peter simțînd dorința de neastăvillt să-i ureze lui George noroc mult în mistuna pe care și-o asumase, dar, cînd se hotări s-o facă, era prea tîrziu. Smiley se afla în lift și urca spre camera lui.

Pînă a doua zi dimineața, lumina din camera lui Smiley nu s-a stins nici un minut. Nebărbierit și fără să-și fi schimbat hainele umezite de ploaie, George a stat aplecat asupra documentelor aduse de Peter, citînd, comparînd, adnotînd, cu o intensitate care amintea de ultimele zile petrecute de Control în Departament. Din hîrtiile studiate, își nota plecările și concediile medicale, pe o perioadă de peste un an, comparîndu-le cu deplasările oficiale ale atașatului cultural Alexei Poliakov, plecările lui la Moscova, excursiile în afara Londrei, așa cum erau ele comunicate la Foreign Office de către Special Branch și Biroul pentru imigrări. Le raporta apoi la datele cînd „Merlin” furniza informații și separa rapoartele „Witchcraft”. Pe măsură ce înainta în studiu, starea tensională a lui Smiley creștea asemenea unui om de știință care simte instinctiv că este pe punctul de a face o descoperire. Căuta cu frigurare să dea la iveală ultima mutare făcută de Karla, pentru a-și putea explica suspiciunile concrete pe care le formulase Irina în jurnalul ei. Mai întii citeva lucruri i se părură stranii: de nouă ori, cînd „Merlin” furnizase rapoarte, fie Poliakov se afla la Londra, fie Toby Esterhase făcea o călătorie fulger în străinătate; în al doilea rînd, în perioada imediat următoare, după ce Tarr o racolase pe Irina în Hong Kong, Poliakov fusese chemat urgent la Mos-

cova pentru consultări culturale; în al treilea rând, la puțin timp după aceea, „Merlin“ a furnizat cele mai spectaculoase și fierbinți informații despre „penetrarea ideologică“ a Statelor Unite, inclusiv o apreciere asupra modului în care Centrul moscovit acoperea cele mai importante obiective de spionaj american. Mergând înapoi pe urme, a stabilit că rapoartele fade, nu prea legate de evenimente, erau acelea ce purtau date din perioadele când Poliakov se afla la Moscova sau în concediu. Atunci găsi soluția. Se afla acolo, în fața lui, în documentele studiate, în notițele pe care și le făcuse. Bănuiala lui se confirmase: între „cîrțița“ „Gerald“ și sursa „Merlin“ exista o legătură ce nu putea fi tăgăduită, iar proverbiala abilitate îi permitea lui „Merlin“ să acționeze deopotrivă ca instrument al lui Karla și al lui Alleline, sau mai corect spus, reflecta Smiley, ca agent al Moscovei. Iar în miezul acestei intrigi se afla un mecanism atât de simplu, încît îl lăsa pe Smiley fără grai prin simetria sa. Pentru prima dată, după multe luni, Smiley își relua studiul asupra dosarului „Testify“ cu inima mai ușoară.

Intrebări și răspunsuri despre Jimm Ellis

Cum era și de așteptat, problema locului de întîlnire între ministru, Oliver Lacon și Smiley a declanșat o dispută vehementă. George îi atrăsese atenția lui Lacon că nu era bine să se întîlnească în birourile de la Whitehall, atîta timp cît acesta se afla sub supravegherea constantă a oamenilor Departamentului, fie ei portari, curieri, sau chiar Percy Alleline, în persoană, venit să discute situația din Irlanda. Ministrul refuzase atît hotelul „Islay“, reședința de lucru a lui Smiley, cît și locuința acestuia din Baywater Street, pe motiv că și ele erau nesigure. În final, s-au decis pentru reședința unui fost ofițer din Departament, pensionat odată cu Smiley și bun prieten al acestuia. Acum se aflau în acest loc Lacon, Smiley și ministrul apărării. Era o cameră spațioasă, bine izolată, la ferestre perdele groase trase, iar gazda stătea de veghe la etaj, supraveghînd împrejurimile.

— Cred că ar trebui să știu și eu cîteva lucruri, începuse Smiley. Mai întîi, spuneți-mi ce ați mai discutat cu americanii în ultimul timp. Mă gîndesc și la anexa secretă fără titlu, care se află în fișetul dumneavoastră, aceea care se referă la exploatarea ulterioară a materialelor „Witchcraft“.

— N-am auzit de așa ceva, replică, scurt, ministrul.

— Vă înțeleg reținererea; este tentant să poți pune mina pe ce are mai bun imensul serviciu de spionaj american și înțeleg ce argument constituie în acest domeniu materialele „Witchcraft“ oferite în schimb.

— Și care, mă rog, sînt argumentele împotriva? întrebă ministrul.

— Dacă „cîrțița“ „Gerald“ există, începuse Smiley, și cred că sîntem toți de acord în această privință, nu numai Departamentul își va dubla profiturile prin tirajul cu americanii, ci și Centrul de la Moscova, pentru că va obține de la „cîrțiță“ tot ce vom cumpăra noi de la americani.

— Fir-ar să fie, nu mai înțeleg nimic, declară ministrul. Materialele „Witchcraft” sînt extraordinare. Cu o lună în urmă am fi putut obține pentru ele orice, iar acum bîgăm capul în nisip și pretindem că totul este o dezinformare a rușilor.

— N-aș spune că lucrurile stau chiar așa. La urma-urmei, am mai avut și noi, din cînd în cînd, control asupra rețelelor rusești și am putea spune că ne-am descurcat foarte bine. Le-am oferit cele mai bune informații de care dispuneam despre rachete și strategii de război. Le-am aruncat agenții de care ne puteam lipsi, le-am asigurat comunicații bune, spații largi de transmisie, ca să-i putem asculta și noi. Acesta era prețul pe care-l plăteam ca să ne putem dirija dușmanii. Sînt sigur că și Karla ar face la fel dacă ar avea controlul asupra rețelelor noastre. Ar face chiar mai mult, dacă se are în vedere și plața americană. Ca sovietic, Karla ar da englezilor aproape orice dată, în schimb, i-ar putea cumpăra pe americani.

Ascultînd ultimele cuvinte ale lui Smiley, ministrul consideră, în ce-l privea, discuția încheiată și se îndreaptă spre ieșire, omițînd deliberat să-și ia rîmas bun de la gazdă.

— Mi-ai cerut să-ți aduc tot ce găseai în legătură cu Jimm Ellis, începu Lacon după o îndelungată tăcere. Am găsit niște hîrtii referitoare la el. Ellis a fost scos complet de sub orice suspiciune. Este absolut curat. Ellis și Haydon erau prieteni buni, știi? Eu nu-mi dădusem seama.

Dintr-o dată, Lacon începu să dea semne de grabă; scoase un plic mare, pe care-l aruncă în brațele lui Smiley, după care porni spre Whitehall.

După ce schimbă cîteva cuvinte de curtoazie și mulțumii gazdei, Smiley plecă și el spre hotel, unde îl așteptau lungi și grele ore de studiu.

A doua zi, la ora prinzului, după ce făcuse un duș, Smiley plecă spre o căsuță simpatică din Londra, care îi plăcea deosebit de mult.

— Salut, Sam, spuse el, stringînd mina vechiului său prieten. Tot frumoasă îți este casa. N-am venit să-ți tulbur liniștea, ci doar să-ți pun cîteva întrebări, la care numai tu cunoști răspunsul. Mă interesează noaptea în care a fost rănit Jimm Ellis, iar tu ai fost ofițer de serviciu.

— Îți scrii memoriile, bătrîne? se interesează Sam, în timp ce-și aprindea o țigară cafenie cu aromă de tutun fin.

— Redeschidem cazul, primi Sam răspunsul sec al lui Smiley.

— Cine-l redeschide?

— Eu, Lacon și ministrul.

Văzînd că nu va putea afla prea multe de la George, Sam începu să povestească pe scurt, dar cu exactitate, așa cum un soldat curajos își amintește o bătălie la care a participat. Tocmai se întorsesse din străinătate; fusese pentru trei ani într-o misiune la Vientiane. Se prezentase serviciului personal și terminase cu toate formalitățile; nimeni nu parea să aibă vreun plan cu el, așa că tocmai se gîndea să plece în concediu, pentru o lună, în sudul Franței, cînd Mc Fadean, fostul secretar al lui Control, l-a abordat pe un culoar și l-a dus la șeful său, în birou.

— Știi exact în ce zi se întimpla asta? întrebă Smiley.

— Pe 19 octombrie.

— Într-o joi?

— Da, mă gîndeam să plec luni la Nisa. Tu erai la Berlin.

Știu asta pentru că vrusesem să te invit la un pahar, dar secretarele mi-au spus că ești plecat, iar cînd am verificat în registrul de deplasări am văzut în ce direcție o luaseși.

— Așa este, mă trimisese Control într-o misiune. Ca să nu-l stînjenesc. Se afla într-o puternică febră a cercetărilor personale.

— L-am căutat atunci pe Bill, dar și el era plecat. Control îl expediase și pe el pe undeva, spuse Sam, evitînd privirea lui Smiley.

— Era la vîntoare de rațe sălbatice, replică ironic Smiley, dar s-a întors.

La aceste cuvinte, Sam îi aruncă lui Smiley o privire pătrunzătoare și nu mai spuse nimic referitor la călătoria lui Bill Haydon.

— Departamentul părea neînșuflețit. Aproape că-mi venea să iau primul avion și să mă întorc la Vientiane. Control arăta ca și cum avusese temperatură cinci zile în șir. Se afla înconjurat de un maldăr de dosare, era foarte palid. Iar cînd vorbea își ștergea fără încetare fruntea cu o batistă. Nu mi-a spus o vorbă despre cei trei ani petrecuți în Indochina, nici nu mi-a pus întrebările elementare, atît de caracteristice lui în momentul întîlnirii cu ofițerii întorși din misiuni în străinătate. M-a luat direct, cerîndu-mi să fac de serviciu în locul lui Mary Mesterman. Mi-a zis că restul detaliilor mi le va comunica la vreme. Trebuia să nu spun ni-

mănu de acest aranjament. Avea nevoie, motiva el, de un cadru cu experiență și trebuia neapărat să fie sau cineva din provincie, sau care fusese plecat o perioadă îndelungată și se întorsese de curînd. O altă condiție: îi trebuia unul din vechea gardă. Cînd a apărut Mary, am fost nevoit să mă desculp. I-am înșirat o poveste în care-l implicam pe proprietarul meu, care nu știuse că mă întorc și mi-a închiriat casa, urmînd să mi-o elibereze a doua zi. Am preferat să fac de serviciu decît să dorm la cine știe ce hotel. Mary a acceptat, bucuroasă că scapă de o corvoadă, iar eu m-am trezit la pupitrul de comandă, avînd cu mine servieta în care-mi pusese o periută de dinți și citeva cutii cu bere.

Sam remarcă în discuție lipsa de animație de la Departamentul. Deși era o zi obișnuită de lucru, dacă făceai un ocol clădirii aveau senzația că era pustie. Cîteva radiotelegrafisti se aflau la etajul doi, doar la Biroul de codificare se lucra din plin. Acesta era, de fapt, serviciul care asigură permanenta. În rest, o mare liniște.

— Stăteam și așteptam de la Control un telefon care nu mai venea, continuă Sam. Am făcut o verificare sumară a paznicilor, după care am verificat registrele de prezență, găsind două dactilografe și un subofiter, care semnasera, dar, în realitate, erau absenți, ceea ce necesita lămuriri din partea gardului șef. Ingrijorat, am urcat la etajul cinci. În birou, Control era cu Mc Fadean. Aflasem în seara aceea că cineva făcea ceva special pentru Control. Era o problemă de mare importanță. Chiar și după ce se va termina, îmi spusese Control, nu trebuia să comentez nimic cu nimeni, nici măcar Smiley, Haydon ori Bland să nu afle.

— Dar Alleline?

— Despre Percy, nu mi-a spus nimic. Pe Control trebuia să-l consider în noaptea aceea director operativ. Rolul meu era să fiu un soi de intermediar între Control și orice se petrecea în restul clădirii. Dacă apărea ceva, un semnal, un telefon, indiferent ce, în primul moment liber, fără să fiu observat de altcineva, trebuia să urc la el în birou și să-i raportez. În nici un caz nu aveam voie să-i raportez prin telefon, nici chiar pe interior. Așa a fost, George, pe cuvîntul meu! Odată instruirea terminată, m-am întors în biroul ofiterului de serviciu, am trimis pe cineva după un ziar de după-amiază și mi-am deschis o bere. Primul apel telefonic a venit seara, tirziu, la puțin timp după ce adormisem. Era ora 23,20. Din acel moment, telefoanele au sunat fără între-

rupere mai bine de zece ore. Erau cei de la Foreign Office, pe linia directă. Șeful agenției Reuter din Londra tocmai le comunicase ceva despre niște impuscături la Praga. Se spunea că un spion englez fusese ucis de securitatea sovietică, iar complicității erau urmărite. Nu terminasem bine de notat mesajul, cînd Mike Meakin, de la radio, a intrat în birou să mă informeze că în zona radio a cehilor era un infern: transmisiunile erau jumătate codificate, jumătate în clar. Avuseseră loc schimburi de focuri, undeva lângă Brno. În prima clipă de răgaz, am alergat la Control. „Cred că ceva nu este în ordine”, i-am spus, relatîndu-i totul pe scurt, dar cu precizie. Am trecut apoi de cealaltă parte a biroului său, căcînd pe dosarele împrăștiate și deschise; puteai crede că pregătea pentru tipar o enciclopedie; unele dintre documente aveau data dinainte de război. „Spune-i lui Mc Fadean să-mi cheme un taxi și găsește-mi-l pe Smiley”, îmi zise el precipitat. „Cu acțiunea ce faci? ” l-am întrebat eu, dar am avut de așteptat răspunsul toată noaptea. „Se poate nega, spunea Control. Amîndoi aveau documente străine. Nimeni nu putea ști că sînt englezi”. „Se vorbește numai de un singur individ”, i-am spus eu, după care am adăugat: „Smiley este la Berlin”. „Cheamă pe altcineva, pe oricine, n-are nici o importanță”. Cînd am revenit în biroul meu, ajutorul îmi flutura în față un teanc de buletine sosite în lipsa mea. Patru telefoane așteptau să li se răspundă, iar alte șase erau deja decroșate. Domnea o harababură de nedescris. Cei de la radio ne-au spus că Praga promisese amănunte în circa o jumătate de oră. Buletinul de știri urma să se refere la un act grosolan de provocare din partea puterilor occidentale, o încălcare a suveranității Cehoslovaciei. Am telefonat în Baywater Street, iar apoi la Berlin, cerîndu-le să te trimită expres la Londra, iar Mellows, aghiotantul, a anunțat pe șefi. Percy plecase în Scoția.

— Scuză-mă, îl intrerupse Smiley, dar de ce ai telefonat în Baywater Street?

— Pentru eventualitatea că veniseși mai devreme de la Berlin, răspunse Sam.

— Cu cine ai vorbit?

— Cu Ann. Am cerut să vorbesc cu tine, și mi-a spus că ești la Berlin.

— Asta a fost tot?

— Era o urgență, George, zise Sam, pe un ton prevenitor, așa că am întrebat dacă nu cumva, din întâmplare, Ann

știa unde se afla Bill Haydon. Era urgent. Aflasem că e în oraș, dar nu știam unde. La urma-urmei, sint veri și este și prietenul familiei.

— Da, este. Ce ți-a răspuns Ann ?

— Un „nu” sec și a închis. Imi pare rău, George. Roy Bland era la Universitatea din Leeds, în căutare de candidați și, deci, indisponibil. La ora zero și 30 de minute, am primit buletinul promis al postului de radio Praga. Am citit: „Un spion englez, pe nume Jimm Ellis, călătorind cu documente cehoslovace false, sprijinit de elemente contrarevoluționare autohtone, încercase să răpească un general ceh în pădurile de lângă Brno și să-l scoată din țară”. După declarațiile lor, Ellis fusese împușcat, dar nu s-a făcut mențiunea că a fost omorât. Alte arestări erau iminente. Ca și Control, m-am gândit de unde naiba știau numele lui Ellis, dacă acesta fusese împușcat având asupra sa documente cehoslovace, și cum putuseră afla că-i englez. După aceea, a sosit Bill Haydon, alb ca hirtia, pretinzând că primise vestea în timp ce se afla la club.

— La ce oră a fost asta, exact ? Intrebă Smiley exaltat. Trebuie să fi fost foarte târziu.

Sam îi aruncă o privire, ca și cum ar fi dorit din inimă să-i facă viața mai ușoară.

— La unu și jumătate.

— Nu era cam târziu să se fi aflat la un club ?

— Pentru oameni ca noi nu, bătrâne.

— Bill merge la Savile ?

— Nu știu, răspune Sam. Era zguduit. Venise știind numai că avusese loc un schimb de focuri, nimic mai mult. Când i-am spus că cel împușcat era Jimm, m-a privit ca un nebun. Am crezut că o să se repeadă la mine. „Impușcat ? ! Cum împușcat ? ! Mort ? !” I-am pus în brațe toate buletinele informative primite și le-a citit cu atenție.

— Dar dacă primise mesajul tău la club, ar fi trebuit să știe deja unele lucruri, spuse Smiley, cu voce înceată. Cred că vestea se întinse deja peste tot. Ellis a fost împușcat, aceasta era esența mesajului tău, nu-i așa ?

— Depinde ce buletine văzuse, se echivă Sam. În orice caz, a preluat comanda și, pînă dimineața, a recepționat cele câteva știri care s-au transmis, reușind să se mai calmeze. L-a chemat pe Toby Esterhase și i-a ordonat să convoace cîteva agenți cehi, studenți la Academia de studii economice din Londra, intenționînd să-i trimită de urgență în Cehoslo-

vacia; după care a telefonat ambasadorului cehoslovac la Londra, avertizîndu-l să comunice șefilor săi să nu se atingă nici măcar de un fir de păr al lui Jimm Ellis, dacă nu vor să complice lucrurile. A telefonat și unui ziarist, declarîndu-i cu totul „confidențial” că Ellis era un mercenar ceh în slujba americanilor. Putea folosi informația ca provenind din surse neverificate. La ora opt, a sosit Percy Alleline. Venise cu un avion special al R.A.F.¹ Voia să știe de ce eram de serviciu și i-am oferit aceeași versiune ca și lui Mary Masterman. Vorbea la telefon cu ministrul, stabilind o întîlnire, cînd a apărut Roy Bland, nervos și băut. În starea asta, a preluat serviciul, iar eu m-am dus să iau dejunul la Savoy.

— Te-a întrebat cineva ceva vreodată despre Control, de exemplu ?

— Da, cînd m-am întors din concediu. Tu erai deja pensionat, iar Control, bolnav, în spital. Percy era la comandă. Voia să știe de ce am făcut de serviciu în locul lui Mary și ce s-a întimplat în noaptea aceea. Am rămas la varianta mea și Percy mi-a spus că sint un mincinos.

— Pentru asta te-au dat afară ? Că i-ai mințit ?

— Nu, pentru că am consumat alcool în timpul serviciului. Au găsit cinci cutii de bere în coșul de gunoi de la punctul de comandă. Mi-au făcut raport. Există un ordin, încă valabil, care interzice consumul băuturilor alcoolice în biroul ofițerului de serviciu. După scurt timp, un consiliu disciplinar m-a găsit vinovat și am fost concediat.

— Ascultă-mă. Sam: ești și tu convins că în noaptea aceea Bill a fost la Ann. I-ai telefonat, iar ea ți-a spus că nu-i acolo. După ce a închis, l-a trimis la serviciu. Așa te-ai gândit, nu ?

— Cam așa...

Sam vroi să mai spună ceva, dar se răzgîndi. Resemnat, Smiley se ridică să plece.

— La revedere, îi spuse Sam, și ai grijă cum umbli.

Smiley se îndreptă spre Grosvenor Square. Străzile erau scaldate de un soare puternic. Parcă mașina în St. John's Woodroad, în curtea unui bloc turn cu verandă de sticlă. Evită intrarea principală, preferînd o scăriță secundară, folosită numai pentru ieșire. Cînd ajunse în dreptul ușii metalice, se opri puțin și ascultă. După care se propti energic în ea. De

¹ Forțele aeriene britanice. (N.T.)

partea cealaltă a uşii se auzi o bufnitură infundată, urmată de un torent de injurături într-o engleză stricată.

— Ce dracu-ţi veni să intri pe aici? Nu ştii să citeşti? se auzi o voce cu un puternic accent slav.

— Vă rog să mă scuzaţi, dar m-am mutat de curind în blocul de vizavi, am un necaz cu maşina şi, văzind că aici este garaj, m-am gândit că aţi putea veni să mi-o depanaţi, spuse Smiley, rămânind tot timpul în penumbră, pentru a nu fi văzut prea clar de interlocutor.

Comportarea lui umilă îşi făcu efectul scontat şi individul cu accent slav începu să-şi adune sculele împrăştiate pe jos în urma loviturii primite de la noul venit şi se îndreptă spre ieşire.

— Altă dată să aveţi grijă cum deschideţi uşa, domnule, spuse el.

— Scuza-mă, Max, pentru acest tertip, dar trebuie să vorbesc cu tine şi n-am vrut să ştie tot garajul, îi spuse Smiley, când ajunseră la maşină, invitându-l să se așeze pe bancheta din faţă.

— Fir-ai să fii, George, cit pe ce să nu te recunosc! exclamă Max rîzînd.

Era cu un cap mai înalt decît Smiley şi avea o voce tînătoare. Smiley îl putea cu greu urmări: intercala în vorbirea englezească o mulţime de cuvinte străine, probabil slovace.

— Este vorba de Jimm Ellis, spuse Smiley.

— Am bănuît.

— Eu nu mai lucrez la Departament. Nu ştiu dacă ai aflat? întrebă Smiley.

— Nu, n-am aflat.

— M-au dat afară cam odată cu tine.

— Îmi pare rău, George. Acum ce faci?

— Cercetez. Vreau să ştiu ce s-a întimplat cu Jimm. Am încercat să aflu înainte de a mă concedia, dar n-am avut timp.

— Pentru asta te-au dat afară?

— Probabil, deşi nu am participat la organizarea acţiunii. Eram la Berlin cînd a avut loc căderea. Ştiu doar că Jimm avea o misiune specială de îndeplinit şi ţi-a cerut să-l ajuţi.

— Da, m-a rugat să-l însoţesc în Cehoslovacia.

— Cum te-a găsit? I-a cerut concursul lui Toby Ester-

hase?

Max începu să vorbească, puţin incurcat: era într-o luni seara, pe la mijlocul lui octombrie, nu mai fusese plecat peste graniţă de vreo şase săptămîni. S-a întîlnit cu Jimm, care i-a făcut propunerea. I-a spus că era vorba de o misiune specială, foarte importantă şi deosebit de secretă, încît nimeni din Departament nu trebuia să mai ştie.

— Mi-a spus că este necesar să găsească un pretext şi să-mi iau liber numai trei zile, atît avea să dureze. M-a întrebat dacă am la îndemînă un paşaport fals, de preferinţă austriac, şi un permis de conducere. Aveam unul pe numele de Hartmann Rudy, din Lintz. Lui Toby, care i-a trimis pe Jimm la mine, a trebuit să-i spun o poveste inventată ca o fată din Bradford, cu care eram incurcat şi la care se impunea să mă duc neîntîrziat. Minciuna a prins şi am primit concediu. Jimm mi-a dat detaliile: era vorba de o întîlnire clandestină lângă Brno. Jimm călătorea sub identitate cehoslovacă, iar eu, cum ţi-am spus, ca austriac. La Brno urma să ajungem pe căi diferite. Eu treceam graniţa cu o autorulotă, urmînd să ne întîlnim seara, la ora 18,30, pe o stradă din preajma stadionului. La 19 era un mare meci şi ne puteam pierde cu uşurinţă prin mulţime. Ne-am înţeles asupra orelor de întîlnire, verificare, reîntîlnire în cazuri speciale. De la Brno trebuia să mergem undeva spre Racice, unde urma să întîlnim un „Fiat” negru, ale cărui prime două cifre de înmatriculare erau 99. După ce schimbam parolele, şoferul „Fiat”-ului urma să ne arate unde să parcăm autorulota şi să ne ducă cu maşina lui la locul de întîlnire.

— Ți-a spus Jimm cu cine aveai să vă întîlniţi? îl întrepruse Smiley.

— Nu mi-a spus prea multe. Pînă la Brno, povesti Max mai departe, totul s-a desfășurat conform planului. De la graniţă am fost urmărit o vreme de doi motocicliști, care se schimbau la fiecare zece minute, dar am atribuit asta înmatriculării austriece a autorulotei mele. La Brno, Jimm a lipsit la prima întîlnire, dar, o oră mai tîrziu, și-a făcut apariția. „Uite cum vom face, mi-a zis Jimm, s-a schimbat planul”. Eu trebuia să stau deoparte. Urma să-l las pe Jimm în apropierea „Fiat”-ului și să mă întorc la Brno, unde să-l aștept pînă luni dimineață, fără să iau legătura cu cineva din Departament sau din rețelele noastre și cu atît mai puțin cu membrii ambasadei. Dacă Jimm ajungea la hotel pînă luni dimineață, la ora opt, eu aveam să-i duc mesajul său lui Control, personal. Dacă Jimm nu venea, urma să mă întorc cum

puteam și să mă port ca și cum nimic nu se întâmplase. Am plecat spre Racice și am zărit „Flat”-ul parcat. Jimm a coborât în apropiere și s-a dus la mașină. După ce i-am văzut că s-au recunoscut, m-am îndreptat spre Brno. Acolo, așteptând într-un restaurant, am auzit un ospătar vorbind despre împușcarea unor contrarevoluționari în pădure. Am ascultat apoi comunicatul de la radio. N-am avut încotro și am așteptat până luni. Mă gândeam că poate apare cineva cu mesajul lui Jimm. N-a apărut nimeni. M-am întors la Londra marți noaptea și, împotriva ordinelor lui Jimm, am încercat să-l găsească pe Control. N-am reușit. Era în spital și n-am putut afla la care. La scurt timp am fost chemat și anchetat. M-au întrebat când l-am văzut ultima dată pe Jimm Ellis și le-am spus că nu-mi aduc aminte. După anchetă, Toby mi-a dat o sută de lire și m-a pus pe liber.

— Lui Jimm ce i s-a întâmplat? tu trebuie să știi. Printre emigranți mai umblă zvonuri. Cum l-a răscumpărat Biff Haydon?

— Nu mai am de mult legături cu emigranții. Știu că pe Jimm l-au împușcat în spate, l-au prins și l-au băgat în închisoare. Mai știu că pentru oamenii noștri de acolo a fost și mai rău. Ști Max începu să enumere pe degete agenții din cele trei rețele cehoslovace, care fuseseră prinși și împușcați. Este un preț prea mare, George, atâtea sacrificii pentru un singur englez ciuruit de gloanțe.

— Poate, totuși, nu a fost Jimm. Poate altcineva a trădat rețelele.

Dar Max deschise deja portiera și coborî fără să mai scoată o vorbă. Din mașină, Smiley îl urmări cum se îndepărtează.

Următoarea destinație a lui Smiley a fost în Fleet Street, la o vinărie situată la parterul uneia dintre clădiri. În alte cartiere, ora 15,30 putea fi considerată puțin cam târzie pentru un aperitiv, dar, așa cum își dădu seama Smiley în timp ce deschidea încet ușa, nu și aici, unde o duzină de priviri de la bar se îndreptară asupra sa, măsurându-l. La o masă dintr-un colț, la fel de ignorat ca și muschetele atârnat pe pereți, stătea Jerry Westerby, ziarist, folosit cîndva frecvent de Departament, avînd un uriaș pahar cu gin în față. Apariția lui Smiley îi făcea, fără nici o îndoială, o mare bucurie, căci radia de fericire.

— Un Bloody Mary, comandă Smiley. Și să știi că te înșel dacă crezi că mă aflu aici din întâmplare, îi zise el, trăgîndu-și un scaun.

— N-am mai întîlnit de mult pe cineva din Departament, mărturisî jenant Jerry. Cred că m-au abandonat.

— Nu-i chiar așa. Dealfel, am ars scrisoarea ta, de îndată ce am primit-o, dacă la asta te gîndești. N-am spus nimănui nimic. Oricum, venise prea târziu. Se terminase totul. Nu cred că scrisoarea l-a determinat să te ocolească, continuă Smiley, urmărindu-i atent reacțiile. Doar mi-ai dat-o în mină.

— Nu te învinuiesc cu nimic. Eu am greșit; nu trebuia să o fi scris.

— Aiurea! Ai făcut-o spre binele serviciului. Dar poate că te-ai amestecat în cazul Jimm Ellis?

— Da, s-ar putea să ai dreptate.

Se hotărî să prînzească imediat, intrucît Jerry avea de scris un articol pentru numărul de a doua zi al ziarului pentru care lucra. În timpul mesei, Jerry începu să-i povestească lui Smiley ce aflase el la Praga în legătură cu Jimm Ellis.

Totul se petrecuse cu un an în urmă. Restaurantul „Sport” din Praga era puțin peste posibilitățile ziaristului occidental mijlociu. Majoritatea își făceau veacul la „Cosmos” sau la „Internațional”; dar Jerry Westerby alesese „Sportul”. Se împrietenise cu barmanul, pe nume Stanislav. Chiar și aici Jerry mai trăgea cu urechea la una, la alta, și nu de puține ori îi vinduse lui Toby ponturi, care să-l pună pe acesta pe vreo urmă bună, fie și numai afaceri cu valută sau speculă la bursa neagră.

— Inițial lucram direct cu Roy Bland, dar mai apoi l-au promovat și am rămas cu Toby.

— De cît timp lucrai cu Toby cînd ai aflat povestea cu Jimm?

— De cîțiva ani, nu mai mult. În seara aceea, reluă Jerry, în barul lui Stanislav se afla un băiat tuns scurt, care ținea pe genunchi o puștoaică drăguță. „Atenție, Jerry, mi-am spus, asta-i tunsor soldătească”. Pînă la urmă s-a dovedit că așa stăteau lucrurile. Băiatul era nepotul lui Stanislav și vorbea binișor engleza. Este uluitor ce poți afla de la oameni, dacă le dai ocazia să se mîndrească cu cunoștințele lor într-o limbă străină. Era în permisie și se îndrăgostise de fata aceea. Între timp, ne-am mutat de la bar la o masă mare, într-un colț, lîngă niște studenți. Era vacarm, muzică, toți

discutau tare. Mie îmi convenea zgomotul, pentru că puteam conversa fără teamă cu băiatul. În toată hărmălaia aceea, unde toate perechile se mingiau și se sărutau, tinărul m-a întrebat dacă vreau să aflu adevărul despre Jimm Ellis. Bineînțeles că am pretins că nici nu știam cine este, dar că nu mă deranjează să aflu. „Este un spion englez, mi-a spus puștîl. A luptat alături de partizanii cehi în război. A venit aici sub numele de Hajek, iar poliția secretă sovietică l-a împușcat“. În luna octombrie, băiatul fusese în aplicație în pădurile de lângă Brno. Acolo sînt întotdeauna militari și zona este închisă publicului. „În a treia zi de instrucție, a continuat ostasul, aplicația s-a suspendat fără motiv. Ordinul suna așa: „Se împachetează totul și, pînă la lăsarea serii, trupele părăsesc zona“. Abia împachetaseră și se urcaseră în camion cînd, după vreun kilometru de mers, li se ordonă să părăsească drumul. Veneau trupe sovietice de la Brno, într-o grabă teribilă. Cîțiva motocicliști deschideau drumul, apoi un automobil cu șase civili în el, două camioane cu trupe speciale și unul cu cîini de urmărire, cam atît a văzut băiatul. Au ajuns la Brno și aici au primit alte ordine. Au fost puși să scoalească zona în lung și în lat, zile și nopți de-a rîndul. Din loc în loc se întîlneau cu alte unități. Astfel a aflat că rușii căutau doi spioni englezi, unul pe nume Hajek. Făcuseră spionaj la stațiunea de cercetări și încercaseră să răpească un general. S-a auzit apoi că pe unul l-au lichidat.

— Am impresia că vorbim de două nopți diferite, Jerry, interveni Smiley. În ce noapte au intrat sovieticii în pădure?

— Asta voia și băiatul să-mi spună; după zvonurile care circulau, rușii intraseră în pădure miercuri, dar că pe Hajek nu l-au împușcat decît joi. Din unele surse reieșea că rușii îl așteptau pe Hajek să apară; știau planurile. Urită întimplare pentru reputația noastră, înțelegi? Așa o aprecia și Toby, cînd i-am povestit-o. A doua zi, cînd ne-am revăzut, m-a făcut bucăți. Mi-a spus că, probabil, acolo în Cehoslovacia, am fost atît de beat încît am dat crezare la niște balverne.

— Bănuiesc că, între timp, se consultase cu cineva, zise Smiley ca să-l ajute. Povestește-mi exact ce ți-a spus.

— Că n-ar putea să fie o intrigă regizată, că și băiatul era un provocator. M-a acuzat că difuzez zvonuri neverificate. Atunci i-am spus: „Toby, bătrîne, eu n-am făcut decît să raportez. Nu trebuie să-ți ieși din fire. Nu face să impuși

mesagerul. Este treaba ta dacă ți place sau nu această istorie. Eu am să scriu un articol, în care voi lăsa să se înțeleagă că nu sovieticii au ajuns primii în pădure, ci cealaltă parte“. A doua zi l-a sunat pe redactorul șef și i-a cerut să nu-mi publice povestea cu Ellis: „Orice referire la Ellis, alias Hajek, este potrivnică intereselor națiunii“, i-a spus el în încheiere. L-a speriat tare pe șef. Ulterior, am aflat că te-au concediat și pe tine. Acum însă sper că nu ai ieșit la vinătoare singur?...

La despărțire, Smiley îl luă cu blîndețe de braț pe Jerry și-i zise:

— Dacă Toby ia legătura cu tine, este mai bine pentru noi să nu-i spui că ne-am văzut astăzi. Este băiat bun, dar suspicios. Crede că lumea din jur urzește împotriva lui.

— Nici o grijă, bătrîne, răspuse Jerry, nu ți-am văzut culoarea!

După care, luîndu-și rămas bun, plecă grăbit să-și scrie articolul pentru numărul de dimineață.

Niște date nu prea concludente

Așteptind noaptea, singur în camera sa de hotel, Smiley mai luă o dată dosarul pe care-l adusese Lacon ultima oară. Data de la sfârșitul anilor '50, când Departamentul, ca toate serviciile similare din Whitehall, era obligat de concurență să analizeze atent loialitatea personalului său. Majoritatea referințelor erau de rutină: interceptări telefonice, rapoarte de filaj, discuții cu foștii profesori, prieteni sau colegi ai celor aflați în verificare. Dintre toate, un document îl atrăgea pe Smiley ca un magnet; era o scrisoare prinsă în opis, sub titlul: „Haydon către Fanshawe, 3 februarie 1937”. Mai exact, era o recomandare scrisă de mină a studentului Bill Haydon trimisă îndrumătorului său, agent recruter al Departamentului, prin care îl prezenta pe Jimm Ellis drept candidat la recrutare pentru spionajul britanic. Era prefată de un text explicativ, făcut de lucrătorul de la personal. „Cei doi, scria autorul prefaței, fac parte dintr-un club al claselor de sus, în special al foștilor absolvenți ai Universității din Eaton, iar Fanshawe este fondatorul lui”. Tenta politică a clubului, din care făcuse parte și tatăl lui Haydon pe vremea lui, era fațiș conservatoare. Fanshawe era un înflăcărat susținător al Imperiului, iar „aleși”, potrivit pentru Marele Joc¹.

„Destul de ciudat”, gândi Smiley. Și-l amintea vag pe Fanshawe. Citi mai departe: „Dragul meu Fan, îți sugerez să faci unele cercetări asupra tânărului Ellis. Probabil că-l cunoști ca pe un atlet de performanță. Dar află că nu-l un lingvist oarecare, ci unul destul de inteligent. A urmat liceul Lakanal din Paris, apoi studiile la Eaton, școala ieziuită din Praga. Părinții lucrează în finanțe, sint mici aristocrați. Trebuie însă să-ți spun cum l-am cunoscut. După cum știi, am

obiceiul (din ordinul tău) să mă plimb seara prin bazine, mahalale și cluburi, să stau printre nespălați și să trag cu urechea la vorbele lor. Într-o seară, la clubul la care m-am dus, vorbitorul era academicianul Kalebnikov, atașat la ambasada sovietică din Londra, un tip scund, care în noianul de aiureli spunea și lucruri înțelepte. Locul cu pricina era, de fapt, clubul „Popularilor”, rivalul nostru. În fundul sălii, am observat un tip masiv, singur, prea timid parcă pentru a se amesteca cu ceilalți. Figura lui îmi era cunoscută de pe terenul de crîchet. Jucasem împreună de multe ori, dar nu discutasem niciodată. Am făcut cunoștință cu el acolo și, la sfârșitul conferinței, l-am invitat la mine. Am băut pină dimineața, când ne-am dus în parc, iar Jimm Ellis a făcut douăzeci de ture de stadion în timp ce eu oboseam privind-l.”

Ridicîndu-se, Smiley întoarse nerăbdător paginile îngălbenuite, căutînd niște date mai consistente. Constată că îndrumătorul lui Jimm dezaproba orice aluzie la Ellis, cum că acesta ar fi fost „roșu”. Rezumatul anchetării lui după scandalul din Cehoslovacia conchidea că Jimm nu l-a mai întîlnit niciodată pe Kalebnikov sau pe alți emisari ai săi; nu a vorbit cu el în nici o altă ocazie și nu a mai avut contacte cu comuniștii; nu-și mai amintea nici un nume din clubul „Popularilor”. Fusese membru al acestui club, așa cum fusese și al colegiului, al societății filatelice. Pentru el era o modalitate de a întîlni oameni. Nu distribuise niciodată literatură de stînga, deși fusese un timp abonat la Soviet Weekly. Din acest punct de vedere, anchetatorii erau toți de partea lui Jimm.

Citînd ultimele rînduri, Smiley simți că i se făcuse somn. În minte avea acum un amalgam de indoilei, suspicțiuni și certitudini, dar și un puternic presentiment al apropierii de punctul final. Fusese dus în derivă o bună bucată de drum. Se lungi pe pat și gândi că în zilele ce urmează, cu puțin noroc, „va vedea pămînt”. Și dormi.

¹ Activitate de spionaj. (N.T.)

Omul din autorulotă mărturisește

În lumea lui Jimm Ellis, joia se scurgea ca oricare altă zi, cu excepția faptului că, uneori, dimineața, rana din umăr începea să supureze din cauza concursurilor de alergare la care participa după-amiaza. Fusese trezit de durere și de transpirația rece pe care o simțea pe spate. De citeva luni, Jimm Ellis lucra la Colegiul Thuragood, unde fusese angajat ca profesor de franceză, în urma unui anunț publicat într-un ziar local. Nimeni nu-l întrebase de unde vine, ce făcuse înainte, de ce prefera să doarmă în autorulota sa hodorogită, pe care o parcase în parcul școlii, la citeva sute de metri de clădirea principală, sau de ce evita compania celorlalți profesori, preferind să stea cu elevii și să le organizeze jocurile. Uneori se gîndea la rană ca la o amintire de care nu putea scăpa, indiferent ce făcea. În dimineața aceea, la ora 6,30, își puse pe el o flanelă veche și o haină sport și o porni spre biserică. Ingenuncheat în fața altarului, începu să scoțosească cu grijă sub o strănă, pînă cînd simți sub degete cutia metalică, fixată cu bandă adezivă. Luînd-o, se îndreptă spre Combe Lane, alergînd ușor, ca să transpire puțin. Observase cum căldura făcea minuni, risipind durerile din umăr.

Una dintre măsurile elementare pe care le luase Jimm era verificarea corespondenței. Nu mai auzise vreodată ca un profesionist să facă așa ceva, dar, la urma-urmei, aceștia nu vorbesc niciodată despre acțiunile lor. „Lucrurile stau cam așa, și-a zis el, dacă cineva te urmărește, sigur că îți supraveghează și corespondența, iar dacă acel «cineva» este o personalitate oficială, se bucură și de cooperarea cu serviciile postale. Atunci, ce-l de făcut? Săptămînal, de la aceeași cutie postală, în același moment, trimiți la aceeași adresă un plic pe numele tău și altul pe un nume fictiv. Scrii în fiecare un text banal, ori introduci o felicitare sau o notă de plată de

la autoservice și aștepti sosirea lor. Compari imediat datele de primire. Dacă scrisoarea pe numele tău ajunge cu intrînzire, e clar că «cineva» este pe urmele tale. În cazul meu, Toby».

Ajuns pe terenul de sport, unde două echipe de elevi erau prinse într-un meci de volei și oprindu-se o clipă să-i privească, Jimm fu abordat de Bill Roach, pe care, încă de la venirea lui în școală, îl simțea în preajmă.

— Domnule, cineva se interesează unde locuiești, îi spuse discret Roach.

— Bărbat sau femeie?

— Spunea că vă este prieten. L-am văzut discutînd cu doamna Mc Cullum. S-a urcat într-o mașină și s-a îndreptat spre cimitir. A parcat acolo și, probabil, vă așteaptă, spuse omul precipitat, văzînd privirea înnegurată a lui Jimm.

— E înalt tipul? întrebă Ellis, încercînd să pară mai indiferent. Subțire?

Dar Roach nu mai scoase nici o vorbă. Jimm porni spre capătul terenului și se îndreptă spre rulotă. Era calm și încerca să intre în apele lui. Se confirmase bănuiala. De citeva zile simțea că cineva îl urmărește. De aceea, luase una din măsurile de rutină, investigînd locurile unde se putea interesa următorii săi. Biserica, loc de trecere a întregii populații locale, era unul; apoi, primăria și cîrcuma. În Anglia, acestea erau capcanele pe care le frecventa orice urmăritor, căutînd să te înhațe. Cu două zile mai înainte, fîcărînd cu barmanul din Taunton, descoperise că un străin, aparent din Londra, se interesase de spital, de cei internați cu răni suspecte. Fusese un semn de atenție mărită. De aceea s-a dus la biserică și și-a „dezgropat» vechile documente cu nume de acoperire și pistolul.

La lăsarea serii, Jimm se furișă afară din rulotă, mersu cu pași de felină cîțiva zeci de metri spre clădirea principală a școlii, după care o luă brusce spre stînga, printre arbori, în direcția cimitirului. În umbra ulmilor, era parcat un „Ford» albastru. De unde se afla, Jimm putu să distingă la mașină o antenă discretă, ogîndind retrovizoare dublă, ca la mașinile de filaj. După un timp, văzu ușa automobilului deschizîndu-se și pe George Smiley, îmbrăcat cu un pardiesu gros, coborînd cu grijă. Incele portiera. Era singur și nu avea asupra sa nici măcar o servietă. Urcă pe trotuar și se îndreptă spre școală.

Relaxat, Jimm se întoarse repede la rulota sa și începu să fluiera fără grijă un cîntecel scoțian. Știa că George Smi-

ley era acum unul din puținii săi colegi de care nu avea de ce să se teamă.

La motelul unde trăsese, Smiley aranjase totul după tipic. Pusese cele două scaune la distanță egală de masa pe care se afla o sticlă de votcă și un platou cu somon afumat. Dispoziția sa, spre deosebire de a lui Jimm, era deosebit de bună, iar mișcărilor sigure și precise.

— Cred că ar trebui să ne simțim bine, spuse Smiley zimbând discret. Ia povestește-mi: cum îți place munca de profesor? Știi că într-o vreme o doreai grozav.

Jimm evită răspunsul și se așază mai bine pe scaun. Privirea îl alunecă pe sticla de votcă.

— Dar ce s-a întâmplat cu tine de te-ai dat la fund? insistă, din nou, Smiley.

— De ce nu te uiți în dosar, dacă te interesează, miră Jimm. Nu-mi place jocul de-a cîinele cu pisica. Dacă vrei să aflî, citește-mi dosarul de anchetă. Ia-l de la Control.

— Așa ar fi trebuit să fac numai că, între timp, Control a murit, iar pe mine m-au dat afară înainte să te fi întors tu.

— Doamne sfinte! murmură el, și fața i se lumină brusc. Va să zică, s-a dus Control! De ce a murit, George? De inimă?

— Nu ți-au spus nici măcar atît? Da, de inimă.

— Cine i-a luat locul?

— Bine, Jimm, dar ce ai vorbit voi la anchetă dacă nici atîta lucru nu știi?

— Lasă asta, spune-mi cine i-a luat locul?

— Alleline, Percy, cine ai fi vrut tu să-l ia? Aveai tu vreun candidat, Jimm? Nu ți-or fi spus nici ce li s-a întâmplat celor trei rețele din Cehoslovacia? Tu însuși ai recrutat cîțiva dintre agenții de-acolo. Unii au lucrat pentru tine imediat după război.

Fața lui Jimm se contorsionase toată, iar transpirația se adunase broboane pe fruntea-i lată.

— Și tu ce naiba mai vrei de la mine, George? Am tras o linie și gata. Așa mi-au cerut ei să fac. Am început o viață nouă și vreau să uit totul.

— Care ei, Jimm? Roy, Bill, Percy? întrebă Smiley. Ți-au spus ce s-a întâmplat cu Max? Apropo, știi că Max e sănătos?

— Dar cu rețelele ce s-a întâmplat?

— Au fost descoperite. S-a spus că tu le-ai trădat ca să-ți salvezi pielea. Eu unul nu cred așa ceva, dar am să-ți spun cum s-au desfășurat „ostilitățile”. Știu că, atunci cînd ai plecat, Control te-a pus să juri pe ce ai mai sfînt că nu vei vorbi cu nimeni despre misiunea care ți-a dat-o, dar acum el este mort. Mai știu că la anchetă ai rezistat și că unele lucruri le-ai ascuns bine în tine, încît acum, probabil, îți vine greu să faci vreo mărturisire. Îți promit că după seara aceasta poți trage linie și să deschizi un nou capitol în viața ta. Am adus o scrisoare de la Lacon, iar dacă vrei îl poți telefona ca să verifici. Aș vrea să vorbești. De ce nu m-ai căutat acasă cînd te-ai întors? Am aflat că ai încercat să mă vezi înainte de plecare, atunci de ce nu și la întoarcere? N-au fost numai regulile jocului care te-au împiedicat.

Jimm se ridică de la masă și-i ceru lui Smiley o fișă. Îl telefonă lui Lacon pentru confirmare. Cînd se înapoi, exclamă:

— N-am putea merge undeva, la aer?

George, fără să scoată un cuvînt, luă sticla și pardesiul și se îndreptă spre mașină, urmat de Jimm. După 20 de minute de mers, oprî pe un platou înalt, de unde se vedea toată valea. Supărarea dispăruse din vocea lui Jimm și, încetul cu încetul, începu să vorbească cu ușurință. Cînd ezita, Smiley îl ajuta să depășească obstacolul. Discuția dintre Control și Jimm avusese loc într-o casă conspirativă din St. James. Nu mai fusese nimeni de față, iar Control îl avertizase, spunîndu-i să nu albă încredere în nimeni.

— Ți-a dat vreun nume?

— Mai tîrziu. La început, mi-a zis să mă feresc, în primul rînd, de cei din Centrală. Apoi m-a întrebât ce documente cehoslovace am și cu cine plec. I-am spus că dispun de acte pe numele de Vladimir Hajek, ziarist ceh, corespondent la Paris, și mă însoțește Max, după care am trecut la amănunte. Mi-a atras atenția că, dacă sînt prins, el nu trebuie să fie amestecat în nici un caz; și pretînd că acționez din proprie inițiativă. Chiar și atunci mă întrebam cine dracu' o să creadă o asemenea aluzie. Pe toată durata discuției, i-am simțit ostilitatea; se străduia să mă informeze cît mai concret. „Am propunere de acțiune, mi-a spus Control. Este vorba de un general de artilerie, ceh, cu numele conspirativ „Testify”. În cele din urmă, am aflat că-l chema Stevcek și era cunoscut ca prosovietic în ierarhia prageză; lucrase la Moscova și era unul dintre puținii cehi în care

sovieticii aveau încredere. Stevcek îi transmisese lui Control, printr-un intermediar pe care acesta îl interogase personal la Viena, dorința de a discuta cu un ofițer superior din Departament în probleme de interes reciproc. Emisarul trebuia să fie vorbitor de cehă și imputernicit să ia decizii. Vineri, pe 20 octombrie, Stevcek mergea să inspecteze stațiunea de cercetări militare de lângă Brno, de unde urma să se ducă singur la o cabană de vinătoare, în apropiere de Racice. Generalul dorea să-l primească pe emisar acolo, simbătă, 21 octombrie.

— Control avea vreo idee referitoare la mobilul trădării lui Stevcek? întrebă Smiley.

— Motivul era o anantă, studentă, care fusese omorâtă în evenimentele din '68. De atunci, patru ani adunase informații despre sovietici și le păstrase, pentru ca, de îndată ce-i dădeam asigurările de rigoare și cădeam la învoială, să ni le vîndă.

— Control verificase ceva din toată povestea asta?

— Nu știu. Mi-a spus doar că generalul era bine documentat. Cînd nu avea cursuri, umbra prin străinătate, la Moscova, Varșovia. Un an a fost atașat militar în Africa. Era tînăr pentru gradul său.

— Control îți comunicase ce fel de informații urma să primești?

— În legătură cu strategia de apărare, cu niște rachete balistice. Ceva politică de culise și...

— Alțeva nimic?

De la începutul discuției, Smiley și-a dat seama că nu ignoranța lui Jimm era piedica în prezentarea fidelă a faptelor petrecute, ci hotărîrea sa greu de înlăturat de a nu-și aminti nimic.

— Concentrează-te și spune-mi ce informații de spionaj spera Control să obțină de la general.

— O asemenea întrebare mi-au pus-o și la anchetă. Atît știu că era o acțiune a lui Control. Eu am încercat să-l fac să creadă că ar fi fost o inițiativă a mea, dar au ris de mine.

Smiley aștepta răbdător ca Jimm să-și revină și să poată continua.

— Stevcek trebuia să-mi dea un răspuns. El era „cheia” unui joc... Control avea la el servieta aceea veche plină cu grafice colorate cu diverse corneluri. Scosese pe masă câteva. Semnificau cariera lui Stevcek, urmărîtă an de an: armata, academiile absolvite, medaliile obținute și altele. „Annotările

cu roșu, spunea Control, reprezintă activitatea lui Stevcek ca ofițer de legătură la Moscova, verdele, acțiunile de spionaj întreprinse...” Era amestecat în toate și considerat al patrulea om în armata cehoslovacă. A doua jumătate a anului '68 era colorată toată cu roșu și verde. Ostentativ fusese detașat ca ofițer de legătură la Pactul de la Varșovia, dar aceasta ca acoperire. De fapt, lucra pentru Centrul din Moscova, pe spațiul Anglia. Am înțeles, pînă la urmă, că generalul vroia să ne vîndă numele unei „cîrțite” sovietice, aflată în Departament. „Avem un măr putred, imi spusese Control, și le strică și pe celelalte”. Mi-a vorbit, în linii mari, despre munca sa pentru a o identifica. Afirmă că a ajuns la următoarea concluzie: trădătorul este unul dintre cei cinci directori. Dacă nu puteam să mă întorc după întîlnirea cu Stevcek, trebuia să mă dau la fund, dar să-i trimit mesajul, un singur cuvînt, indiferent prin ce modalitate, chiar apelînd la serviciile ambasadei sau telefonîndu-i direct. Stabilisem un cod simplu, după un cunoscut cîntec de copii: Alleline era Tinker (Căldărarul), Haydon — Taylor (Croitorul), Bland — Soldier (Soldatul), Toby Esterhase — Poorman (Săracul), iar tu — Beggarman (Cerșetorul).

— Cum ai primit o asemenea veste?

— Ca pe un trăsnet. Nu-mi venea să cred.

— De ce nu? Odată și odată trebuia să se întîmple. Ne avertizăm unul pe altul să avem grijă. Reușisem să recrutăm alți ofițeri ai altor servicii: sovietici, polonezi, cehi, francezi și chiar americani. De ce să fi fost noi, englezii, mai alțfel decît toți? Agenții noștri nu sînt superoameni și am greșit ignorînd forța de penetrație a altora.

După cîteva minute de tăcere, în care trase două gîturi zdravene de votcă, Jimm reluă discuția, descriînd umezîm îl cooptase pe Max și cum își lansase în Departament o legendă pentru a-și acoperi plecarea. În Cehoslovacia, povestea Jimm, supravegherea nu era, în general, o problemă. Serviciile de securitate nu știau prea multe despre filaj, poate și pentru că pînă atunci nu avuseseră de ce să-și facă probleme și să manifeste o atare preocupare. Certă era la ei tendința de a folosi mașini prea multe și un număr excesiv de lucrători pedestri. Tocmai asta urmărea și Jimm. „Skode” negre și triouri de bărbați în costume, cu cravate și pelerine. Pînă la gara Masaryk nu și-a făcut grijă, dar aici, mai mult instinctul decît certitudinea, îl făcu să privească mai atent două femei, care își cumpăraseră bilete înaintea lui. Din gară, cu foarte multă

naturaleje, Jimm ieși din nou în oraș. În arcada unui magazin, lângă Piața Wenceslaus, a „identificat” lângă el trei femei, între care una împingea un căruț de copil, iar altele duceau de ciine în lesă. Zece minute mai târziu, două femei grăbite, ținându-se de mână, trecură pe lângă el. Jimm se gândi atunci că un astfel de „joc” numai Toby Esterhase ar fi putut organiza. În gara Masaryk, privindu-le pe cele două femei, a avut sentimentul că este urmărit. Există un obiect de îmbrăcăminte pe care un filor nu are nici timpul și nici înclinația să-l schimbe, cel puțin în zonele friguroase: încălțăminte. Dintre cele două perechi de cizme care îi stăteau în față, Jimm recunoscuse una: din plastic negru, cu garnitură de blană și fermoar spre exterior, cu tâlpi maron groase, care scrițiau pe zăpadă. Le mai văzuse o dată în ziua aceea, în pasajul Sterba, purtate la alte haine, de femeia cu căruciorul. Din acel moment, bănuiala lui deveni certitudine. Iși cumpără un ziar, „Rude Pravo”, și se urcă în trenul de Brno. Dacă volau să-l aresteze ar fi putut s-o facă până atunci. Probabil, gândi el, vroiau să-l identifice legăturile. Jimm deduse că identitatea de Hajek era desconspirată și că îi pregăteau o capcană pentru cind își va cumpăra biletul de avion. La Chocen, o localitate neînsemnată, Jimm cobori să-și ia ceva de mâncare și observă pe peron cinci bărbați zdraveni, înșirați pe platforma de beton, ținind mâinile în buzunare, făcându-se că vorbesc unul cu celălalt. După modul de filaj, Jimm își dădu seama imediat că era formula pe care Toby Esterhase ar fi denumit-o „slalom uriaș”. Pe jos lucrau în echipe de câte șapte: autoturismele se schimbau cu repezițiune; coordonarea era realizată dintr-o dubită verde, cu o antenă lungă deasupra. Mașinile pe care le depistase aveau toate câte un obiect așezat deasupra bordului, iar parasolarul din dreapta șoferului, lăsat.

— În Piața Centrală din Brno există un magazin universal nou și impresionant, povesti în continuare Jimm. Am intrat să-mi cumpăr țigări, dar sesizând că sînt urmărit de două femei, m-am oprit la raionul de confecții pentru bărbați. Am început să probez, în cabină, felurite haine. Cele două filoare, neputîndu-se apropia prea mult, probabil, au cerut întăriri la echipa de rezervă și așteptau să sosească. Profund de o clipă de neatenție a vînzătorilor, am subtilizat o manta de ploaie și o pălărie pe care le-am ascuns în sacul de cumpărături, după care m-am îndreptat spre closet. Mi-am îmbrăcat cu mare repezițiune lucrurile furate și,

abandonînd restul, am coborît în grabă pe scara de incendiu, ajungînd în stradă. Din două mișcări, m-am agățat de un tramvai aglomerat. După încă o oră de autocontrol, rezultatul fiind pozitiv, am ajuns la locul unde mă aștepta Max. La înlînirea cu „Fiat”-ul de pe șosea, mesajul codificat mi-a fost transmis fără greșală. Am urcat și, pe drum, șoferul m-a întrebat dacă sînt înarmat. I-am răspuns că nu, deși nu era adevărat. M-a mai chestionat dacă am adus instrucțiuni pentru general, spunîndu-i că nu am adus nimic ce să prădau. Pe drum, șoferul m-a pus în temă: „La cabană nu vor fi lumini și nici semne de viață. Generalul se află înăuntru. Dacă vor fi ceva lumini sau semne de mișcare, voi intra eu primul, iar tu aștepti în mașină. Dacă totul este în regulă, intri singur”. L-am întrebat dacă nu mergem împreună. Mi-a spus că nu vrea generalul. Ne-am continuat drumul timp de o jumătate de oră, cu viteza de 30 de kilometri pe oră. Drumul era bun, dar ne stînjeneau niște cauloane grele. Mergem fără lumini. La un moment dat, șoferul a oprit brusc motorul. Coboram o pantă, dar aveam viteză mică. Dintr-o dată frînă, iar eu, luat pe nepregătite, m-am lovit cu capul de parbriz. Mi-am scos pistolul. La vreo treizeci de pași în față drumul se lărgea și se zărea o colibă din trunchiuri de copaci. În rest, nici o mișcare. I-am spus șoferului că vreau să inversăm roțile: să se îmbrace el în hainele mele, să se ducă la colibă, să-i spună generalului că mi-am luat o elementară măsură de precauție și să hotărăscă dacă mă primește sau nu. Omul nu era prea încântat de propunere, dar n-avea de ales. L-am amenințat că, dacă nu face cum i-am spus, îl împuşc. A lesit. Cînd a ajuns aproape de colibă, deodată s-au petrecut mai multe lucruri: toată zona s-a luminat puternic. La fel coliba, poteca și o mare porțiune din jurul lor. Nu am văzut chiar totul, pentru că întorceam mașina, dar am zărit patru indivizi care s-au repezit, dintre arbori, spre șofer și l-au doborât. S-au auzit împuşcături și cineva a început să fotografieze. Totul părea regizat. Gloanțele zburau spre înaltul cerului. Se trăgea chiar și cu trăsoare. În timp ce părăseam locul, aveam senzația că plecam dintr-un poligon de exerciții militare. Aproape scăpasem, cînd, din dreapta, a început să mă mitralieze. După prima rafală, mașina, avînd două pneuri sparte, s-a răsturnat. Am căzut într-un șanț plin cu noroi și nu am pătît mare lucru. Am lesit de după un dimb, încercînd să-l dobor pe mitralior, dar, din spate, s-au auzit două împuşcături și am simțit o durere pu-

ternică în umărul drept. Într-o clipă, a apărut un fotograf, apoi o ambulanță. În timp ce soldații scoteau targa, am fost fotografiat de câteva ori. Am lășinat și nu mai știu cit a durat transportul. Mă visam acasă, în St. James, povestindu-i lui Control în ce farsă era să ne băgam.

Jimm s-a trezit într-o închisoare de spital. L-au operat, l-au interogat, dar nu știa nici cum se desfășurase operația, nici ce declarase la anchetă. Era convins că nu putea să tacă. Pentru propria lui sănătate și supraviețuire, își pregătise atent un dialog la capătul căruia ei să creadă că a spus tot ce știa. Primul subiect și cel mai la îndemână era însăși operațiunea „Testify”. Cehii știau despre Stevcek mai multe decât Jimm. Primul lui subiect de confesiune urma să-l uibă pe Stevcek. Mai întâi și mai întâi va nega totul. Apoi va recunoaște că este spion englez și își va da unul din numele sale conspirative, astfel încit, dat publicității, cei de la Departament să știe despre cine e vorba. În continuare, așa cum se înțelesese cu Control, va pretinde că în întregime operațiunea este a lui, organizată fără știrea superiorilor și menită să-i aducă o avansare. Despre „cirtită”, nici o vorbă. A doua sa linie de apărare era Max, care, oricum, pină la acea dată trebuia să fie plecat, ascuns sau prins. Aici intrau în acțiune o serie de aspecte mărunte, dar care dădeau culoare interogatoriului. Imaginația lui Jimm avea să-l ajute. Va vorbi despre acțiuni recente de racolare, despre birfe din Departament, tot ce li putea face pe anchietatori să creadă că le vorbește deschis. Va face totul pentru a nu vorbi despre identitatea agenților celor trei rețele din Cehoslovacia.

— Tocmai asta m-a surprins cel mai mult. Nici unul nu m-a întrebat de componenta rețelelor. Au făcut unele aluzii la adresa lor, după care nu l-a mai interesat. Știu foarte bine că „Testify” nu era operațiunea mea, că informația despre Stevcek fusese cumpărată de Control la Viena. Au început exact cu ce doream eu să termin: cu instruirea mea la plecarea în misiune. Voleau să știe dacă Control are informații despre existența „mărului putred”.

— Cunoșteau adresa din St. James? Întrebă Smiley.

— Știau pină și marea băuturii preferate a lui Control.

— Dar despre grafice?

— Nu, la început, nu.

— Știau pentru că le spusese „Gerald”, gindi cu voce tare Smiley.

— Au intrat direct în miezul lucrurilor și m-au întrebat: „De ce a acționat Control de unul singur? Ce șpera el să realizeze?”. „Poate că simțea că-și pierde poziția”, le-am răspuns. „Și cine urmează să-i ia locul?”. „Umbla zvonul că Alleline”, le-am spus eu. „Alleline și Control sînt în concurență? Și ce aduce Alleline nou față de Control?”. „Nu știu, ce l-a vrut pe Stevcek, care nu este un general oarecare? Se aștepta, probabil, ca acesta să furnizeze informații detaliate asupra tuturor aspectelor activității lui? Dar, la spune-ne, ce cunoști despre Stevcek?”. „Toate informațiile mele provin de la Control”, m-am văzut eu nevoit să recunosc. „Ai citit dosarul generalului aflat la Departament?”. La răspunsul meu negativ, au continuat: „Control l-a citit?”. „Nu știu”. „Ce concluzii a tras Control din trimiterea ca diplomat a lui Stevcek la Moscova? Ți-a vorbit Control de rolul lui Stevcek în Comitetul de legătură al Tratatului de la Varșovia?”. „Nu”, am replicat prompt. Mi-au repetat această întrebare de mai multe ori și cred că răspunsul meu negativ l-a iritat peste măsură. M-au chinuit zile în șir. Nu mă lasau să dorm.

Nu se putea spune cu certitudine că Jimm cedase; dar nu mai putea scorni nimic. Adevărurile pe care le ascunsesese altă de altă erau singurele care li mai rămăseseră.

— M-au lăsat, la un moment dat, cu un individ mărunț, nesemnificativ, foarte liniștit, care fuma în permanență țigări „Camel”. Nu mai puteam suporta.

— Prin urmare, l-ai vorbit micuțului despre teoria „mărului putred”, despre Tinker și Taylor, li sugeră Smiley.

— Da, n-am avut încotro. I-am dezvăluit cum Control crezuse că Stevcek putea să-l ajute să identifice o „cirtită” din Departament. I-am spus și povestea cîntecului despre Tinker, Taylor și semnificația lui. La scurt timp după această mărturisire, m-au dus într-un lagăr. Într-o noapte, eu o dubă, m-au transportat pe un aeroport unde aștepta un avion. Așa am ajuns în țară. Am fost trimis direct la anchete.

— Pe fumătorul de „Camel” l-ai mai văzut?

— Da, la aeroport, înaintea plecării.

— Ce mai voia de la tine?

— Bîrfă. Atureli despre personalități din Departament. M-a întrebat și el cine urmează la șefie.

— Despre cine l-ai spus, concret?

Vorbiseră mai mult despre Roy Bland. Despre cum se înțelegea Roy cu Esterhase și cu Alleline; ce credea Bland despre tablourile lui Bill Haydon; cit de mult obișnuia să bea Roy și ce se va face dacă Bill va înceta să-l mai ocrotească.

— A mai amintit de cineva?

— De Esterhase. Mititelul voia să știe cum putem avea atâtă încredere într-un străin.

— Despre mine ce a spus? întrebă Smiley încordat.

— Mi-a arătat o brichetă. Spunea că-l a ta, cadou de la Ann. gravată cu numele ei și cu o dedicație pentru tine. A remarcat că după aventura lui Bill cu Ann, dedicația ar fi trebuit modificată. M-am răstît la el, spunându-i că nu poate judeca un om ca Bill după astfel de lucruri. El este artist, vede lumea altfel decât noi, cei de rând. La asta omulețul a ris și mi-a spus: „Nu știam că pictează atât de bine”. N-am mai putut suporta și l-am înjurat, după care l-am zis: „Dacă ai ceva și voi un Bill Haydon de partea voastră, ați câștiga neciul”.

— Bine l-ai mai zis, remarcă într-un târziu Smiley, ca și cum ar fi comentat o dispută îndelungată. Și care au fost concluziile tale în urma acestor acțiuni? Îmi poți da niște indicii, suspiciuni, ceva?

— George, începu Jimm încurcat, mă cunoști doar, eu sint...

— Stiu, îl întreruse Smiley, ești omul de acțiune prin excelență, care îi lasă pe alții să gîndească în locul lui. Și, totuși, după ce omul de acțiune cel mai apăsător a fost amestecat într-o poveste ca asta, trădat, împuscat, și-ar fi pus mîntea la contribuție și s-ar fi întrebant cum de a putut fi implicat în așa ceva. Hai să luăm operațiunea „Testify”, de exemplu. Ea a pus capăt carierei lui Control. Departamentul a încăput pe alte mîini. În plus, „Testify” le-a relevat sovieticilor, prin intermediul tău, dimensiunea suspiciunilor lui Control, faptul că îngustase sfera bănuțurilor la cinci persoane. La urma-urmei, nici nu-ți trece prin cap că poate chiar rușii au organizat această mascaradă din pădure, tocmai ca să îl compromită pe Control.

— Bine, dar rețelele?

— Cehii știau despre existența lor cu mult înainte de a fi apărut tu. Le-au desființat numai ca să accentueze eșecul lui Control. Dar, mai bine spune-mi cum a fost la anchetă.

— Am așteptat acolo ca să apară Control, să-i dau raportul, dar nu a apărut. După cîteva zile de așteptare zadarnică, m-a vizitat Esterhase. Am bănuț de la început că ceva nu era în ordine. Control îmi spusese limpede: „Fe-rește-te de oamenii din Departament”. Toby mi-a comunicat că „Testify” eșuase și, drept urmare, Departamentul se reorganizase, iar eu, Jimm, eram tapal ispășitor, responsabil de toate nenorocirile. După care mi-a spus să nu-mi fac griji, mi-a dat 1000 de lire și mi-a ordonat să nu discut cu nimeni, pentru că se întreprindeau măsuri la cel mai înalt nivel și le puteam strica. „Poartă-te ca și cînd nimic nu s-ar fi întâmplat”. Și așa am procedat.

— Toby a făcut referiri concrete la cîntecelul cu Tinker și Taylor?

— Bineînțeles.

— Dar Bill cunoștea legenda asta?

— Nu, el era plecat din țară.

— Cine ți-a spus?

— Toby.

— Deci, nu l-ai mai văzut pe vechiul și bunul tău prieten după „Testify”?

— Dispăruse fără urme. Regret că nu am fost aici la plecarea sa, Control mă îndepărtase cu bună-știință.

— Dar tu, de ce mă căuțai?

— Am simțit că treaba în care mă trimitea Control era puțin cam dură. Voiam să mă consulț cu tine referitor la dispozițiile primite.

— Mi se pare foarte ciudat, Jimm, ca unul ca tine să umble în stînga și în dreapta înaintea unei misiuni de o asemenea importanță, pentru a se confesiona... De fapt, tu nici nu credeați...

— Ajunși la hotel, Smiley puse pe masă 20 de fotografii, carte poștală, reprezentînd figuri de bărbați. Jimm alese două dintre ele și i le dădu lui Smiley. De prima era sigur, de a doua se îndoaia. Cea dintîi era a mărunțelului, făcută în timpul detenției; cealaltă înfățișa un individ care asistasă la anchetarea lui Jimm.

— Și cînd spui că l-ai văzut ultima dată pe Bill? întrebă Smiley, ca și cum s-ar fi interesat de un vechi prieten.

— Puțin înainte de plecarea mea, răspunse Jimm. Ne-am întâlnit parecă pe un hol la Departament.

— Și ce ați discutat?

— Lucruri fără importanță.

Smiley îl duse pe Jimm pînă în apropierea școlii, unde se afla autorulota. Pe drum se gîndea cu regret că, după 30 de ani de activitate, Jimm era aruncat ca o măsea stricată, deși nu avea nici o vină. Fusese un cobai.

Obosit, Smiley înnoptă la hotelul „Castle”, din Taunton, și înainte de a adormi îl revăzu pe Karla interogîndu-l abîl pe atașatul Poliakov, întrebîndu-l de soarta „cîrțiței” sale, „Gerald”. Deodată, Toby dădu buzna în cameră, cerîndu-i agentului-boos să uite totul despre Tinker și Taylor, despre inițiatorul acțiunii „Testify”, acum mort.

Veriga principală a fost găsită

„Rolls-Roys”-ul aluneca lin pe banda cenușie de asfalt. Smiley privea în tăcere capota scilpitoare a motorului.

— Spune-mi, George, începu discuția ministrul, care vor fi dimensiunile tragediei la încheierea acțiunii?

— Nu știu despre ce tragedie vorbiți, replică Smiley, care nu prea înțeluse întrebarea ce i se adresase.

— Mă refer la scandal. „Gerald”, să zicem, ajunge la Moscova. Și atunci, ce se întîmplă? Crezi că se va urca pe o ladă de lemn, cum se face în Hyde Park, și va ride în public de toți pe care i-a păcălit? Sintem amestecați în această afacere murdară și nu vîd de ce l-am lăsa să plece după ce ne-a tras pe sfoară. Dacă sovieticii ne cunosc secretele nu înseamnă că trebuie să le punem și la dispoziția altora.

— Cred că aceasta a fost totdeauna o practică pe care am acceptat-o, spuse Lacon. Acum cred că ar trebui să relectăm mai profund la posibilitatea schimbului. Să cîntărim bine valorile și avantajele.

Smiley fusese un participant neutru la aceste discuții. Gîndul îi era prezent la întîlnirea cu Toby Esterhase, care urma să aibă loc peste puțin timp. Se întrebă dacă Peter reușise să pună totul la punct, așa cum stabiliseră.

În timp ce Smiley se pregătea sufletește pentru confruntarea cu Toby, în casa conspirativă, Guillam inspecta apartamentul sordid. Tocmai traversa holul, cînd auzi soneria. Conectînd interfonul, auzi vocea distorsionată a lui Toby Esterhase, rîcnînd în receptor. Apăsă pe buton și incuțetarea electrică se deschise cu zgomot. Pe masă se aflau o tavă cu două cești și un ceainic. Fiecare casă conspirativă are un anumit nivel de dotare, pentru a demonstra fie că locuiești

acolo, fie că te-ai gândit la toate. În această meserie, naturalmente este o artă necesară.

— Ce vreme păcătoasă, remarcă Esterhase cu ciudă când intră în sufragerie. Și, după o pauză: Din câte s-a spus, așteptăm un comerciant polonez de blănuri, zise el în timp ce se așeza comod într-un fotoliu. Și crezi că l-am putea folosi drept curier?

— Desigur, aprobă Peter, trebuie să apară dintr-o clipă într-alta.

— Îl cunoaștem? Ai pus oamenii mei să-l verifice?

— Am auzit de el și mi-a plăcut comportarea. Cred că n-are nimic greu pe suflet.

— Ești foarte activ, Peter, spuse Esterhase, reverentios, iar Guillam avu sentimentul ridicol că îl minte cam mult. Spre ușurarea sa, auzi din nou soneria și se duse să deschidă.

— Îmi pare rău pentru această înscenare, Toby, spuse Smiley, abia trăgându-și sufletul, după ce urcase atâtea trepte. Și-acum, ridică miinile. Peter, te rog să-l perchezizionezi. Vezi dacă are pistol.

— Ai venit singur? îl întrebă Guillam, sau te mai așteaptă cineva în stradă?

— Sint solo, zise Toby zeflemitor.

— Mi s-a părut totul în regulă, interveni Smiley și, pentru mai multă siguranță, privi strada de după perdea. Aș vrea să te întreb ceva, Toby, în legătură cu ce se întâmplă acolo la noi în Departament. Se poate?

Esterhase nu făcu nici o mișcare. Miinile sale miciute se odihneau cuminiți pe brațele din lemn ale fotoliului.

— Nu trebuie să te ferești deloc, nu sintem înregistrați. Există ceva, Peter?

— Nu, am controlat bine, veni scurt răspunsul lui Guillam.

— S-a întâmplat acum doi ani, începu Smiley. Percy Alleline își dorea postul lui Control, dar îi lipsea prestația. Control avusese grija de asta. Iar șeful se îmbolnăvește, vremea lui trece și ține de scaun. Cel interesat nu reușește să-l înlăture. Îți amintești perioada?

Esterhase dădu aprobativ din cap.

— Era una din perioadele noastre critice, continuă Smiley. Nu aveam suficient de lucru în exterior, așa că începusem să birfim, să bângăm întrîgii între oameni, să ne spionăm unii pe alții. Într-o dimineață, Percy stătea în biroul

său, fără treabă. În vremea aceea figura pe statul de plată ca director operativ, dar, în realitate, era un mijlocitor între secțiile regionale și Control. Ușa biroului lui Percy s-a deschis și a intrat cineva. Să-l spunem „Gerald”, ca să-l recunoaștem. „Percy, zise noul venit, am dat peste o importanță sursă sovietică de informații”. Sau poate că nu și-au spus nimic pînă nu au ieșit din clădire, pentru că „Gerald” are pregătirea unui ofiter operativ; nu-i place să discute în camere ori lingă telefoane. Poate că au făcut o plimbare prin parc sau cu mașina, poate că au luat masa undeva și Percy, neavînd ce spune, mai mult a ascultat. Alleline are foarte puține cunoștințe despre zona europeană și aproape deloc despre Cehoslovacia și Balcani, Rușii ori cehii, pentru ei sint toți comuniști, și atît. Corect?

Esterhase își mușca buzele și se frămînta pe scaun ca și cum ar fi vrut să spună că el nu își discută superiorii.

— În schimb „Gerald” este expert în problemele zonei Est, continuă Smiley. Și-a petrecut viața operativă pe teatrele de acțiune est-europene. „Această sursă sovietică, i-a spus „Gerald”, ar putea fi cea mai valoroasă de pînă acum”. „Gerald” nu vroia să spună prea mult, dar spera că, într-o zi, chiar două, să aducă niște mostre pe care Percy să-și arunce ochii pentru a-și face o idee asupra calității lor. „Dar de ce tocmal eu?” a întrebă Percy. La care „Gerald” i-a răspuns: „Cîțiva dintre noi, cei de la secțiile regionale, sintem îngrijorați de amploarea pierderilor operative. Ceva pare să fie în neregulă. Se vorbește prea mult, atît în Departament, cît și afară. Prea multe persoane au acces la informațiile noastre. Pe teren, agenții noștri sint puși la zid, rețelele noastre sint decimate și orice acțiune nouă sfinșește lamentabil. Vrem să ne ajuti să îndreptăm această situație”. „Gerald” a fost precaut să nu sugereze că în Departament ar fi existat un trădător care desconfira toate operațiunile. Dar a avut grija să-l enumere toate scandalurile și a accentuat asupra acțiunii lui Alleline din Orientul Mijlociu, care a evoluat atît de rău încît era gata-gata să-l coste cariera. După aceea, i-a făcut propunerea. Înțelegi? Aceasta este doar o supoziție.

— Bineînțeles, George, spuse Toby, umezindu-și buzele cu limba.

— O altă variantă ar fi că Alleline a fost propriul său „Gerald” Numai că eu unul nu pot crede așa ceva. Nu-l văd pe Percy capabil să cumpere un spion sovietic de valoare și să-l manevreze singur. Ar strica acțiunea de la bun început.

— Sint convins, raspunse Esterhase.

— In continuare, „Gerald” i-a spus lui Percy: „Eu si ceilalti colegi dorim sa fim conducatorul nostru. Nu sintem politicieni, ci oameni de teren si nu ne putem descurca in jungla de la Whitehall. Tu poti. Te vei ocupa de comitate, iar noi de sursa „Merlin”. Daca vei actiونا astfel incit sa ne protejezi, limitind accesul la aceasta operatiune, noi iti vom da informatii valoroase”. După care, „Gerald” a plecat. Intr-o buna zi, a revenit cu o mostră. Bineinteles, calitatea era excelentă; intimplator informatii navale, care ii conveneau lui Percy, pentru ca avea prieteni la Amiralitate. Acesta a reactionat prompt: „De unde le ai? Ne mai aduci?” In ceea ce privește identitatea sursei, in acest stadiu este secret. Dar așa și trebuie. Scuză-mă dacă, din cind in cind, nu sint prea exact, făcu o pauză Smiley, dar informatiile mele nu provin decit din dosar.

Cuvintul „dosar” produse asupra lui Esterhase o reactie vizibilă. Era un indiciu ca Smiley actiونا in calitate oficială. Toby făcu semn cu capul, dind de inteles ca și el citise dosarul și că împărtășește pe deplin concluziile lui George.

— Ce spuneam? Ah, da, „Merlin” nu-i o singură sursă, i-a explicat mai apoi „Gerald” lui Percy și celorlalti doi ofiteri pe care reușise să-i atragă in acest cerc magic. „Merlin” era un agent sovietic, purtatorul de cuvint al unui grup de disidenți, compus din, să zicem, o duzină de oficialități, fiecare in felul său bine situat. Cu timpul, presupun că „Gerald” le-a oferit lui Percy și celorlalti doi ofiteri un tablou relativ fidel asupra acestor surse auxiliare, dar nu am certitudinea. Sarcina lui „Merlin” era să obțină informatiile și să le transmită in vest, următoarele luni făcind dovada unei remarcabile abilități in acest sens. A uzat de toate metodele și mijloacele pe care Departamentul le avea la dispozitie: scrieri secrete, micropuncte in scrisori aparent nevinovate, căsuțe poștale in capitale occidentale și golite de braviți tăi subalterni, Toby. Ba chiar și intilniri efective organizate și supravegheate de aceiași oameni; cîteva ascunzători in Moscova, lăstate in grija rezidenței noastre locale, fără însă ca aceasta să aibă acces la identitatea sursei. Dar niciodată nu s-a recurs la folosirea clandestină a transmisiunilor radio. „Merlin” nu le accepta. Se făcuse o astfel de propunere cindva, dar s-a renunțat la ea, in urma refuzului categoric al agentului sovietic. Probabil că primise indicații de la Karla. Știi doar cit urăște agentul-boos aparatele de transmisie. Dar

marele talent al lui „Merlin” era extraordinara sa mobilitate. De aceea, probabil, legăturile sale își doreau să lucreze cu el, ii acceptau pretensiile financiare, care nu erau de neglijat. Cereă o grămadă de bani. In această privință, serviciile secrete se comportă ca oamenii de rind: apreciază mult ceea ce costă mult. Iar „Merlin” costa o avere. Cu cit plătești mai mult, cu atit te indoiești mai puțin de calitățile sursei de informare. In plus, vanitatea lui „Merlin” era reconfortantă pentru toți. Lăcomia este un motiv pe care il intelege oricine. 20 000 de franci pe luna, intr-o bancă elvețiană; nu știu cine nu ar renunța la cîteva principii egalitariste pentru o asemenea sumă. Whitehall-ul aprecia informatiile sale drept inestimabile și unele dintre ele erau intr-adevăr bune și foarte bune. Intr-o bună zi, „Gerald” i-a incredințat lui Percy un mare secret: „Sursa „Merlin” are o bază in Londra”. Acesta a fost inceputul unei legături foarte abile. „Gerald” i-a spus lui Alleline că un membru al ambasadei sovietice din Londra era dispus și in măsură să actiونه ca reprezentant al lui „Merlin” la noi, in Capitală. Dacă se lua toate măsurile de siguranță, „Gerald” putea organiza intilniri clandestine cu acest reprezentant pentru instruire și obținere de informatii sau pentru unele răspunsuri la întrebările ce nu suportau amănare. Il vom spune acestui diplomat sovietic Alexei Poliakov, atașat cultural la ambasada sovietică din Londra. Mă urmărești, Toby?

— Nu am auzit nimic, raspunse Esterhase, sint surd.
— Problema este că Poliakov se afla la Londra de vreo nouă ani, dar „Merlin” l-a cooptat in rețeaua lui de curind. Poate de cind a fost in concediu la Moscova?

— Ți-am spus că nu mai aud nimic.

— Foarte curind, Poliakov a devenit important pentru că „Gerald” l-a făcut mina sa dreptă in operatiunea „Witchcraft” și multe altele. Căsuțele poștale din Amsterdam și Paris, cernelurile simpatice, micropunctele, toate au mers in continuare. Avantajele prezenței lui Poliakov la Londra erau prea mari pentru a fi ignorate. Cele mai bune informatii ale lui „Merlin” se aduceau in Anglia cu sacul diplomatic; Poliakov nu avea decit să desfacă plicurile și să transmită informatiile omului de legătură din Departament: „Gerald” sau măcar cîteva. Nu trebuie însă uitat faptul că această parte a activității lui „Merlin” era supersecretă. Și comitetul operatiunilor lui „Merlin” era supersecret. Și comitetul „Witchcraft” era secret, dar devenise numeros, lucru inevitabil, operatiunea fiind de anvergură, iar cistigul imens. Ana-

liza și circulația materialelor necesitau, numai ele, un număr mare de funcționari implicați în caz: transcripitori, traducători, cifrari, dactilografe, analiști și alții, lucru care pe „Gerard” nu îl îngrijora. Oare comitetul „Witchcraft” era condus de undeva de jos? De undeva din mijloc sau de sus? Cine lucra cu Poliakov? Voi patru îl maneвраți: tu, Percy Alleline, Bill Haydon și Roy Bland. Hai acum să facem puțină speculație asupra modului de lucru în detaliu. Există o casă conspirativă și întâlnirile de acolo erau organizate minuțios. Cine se întâlnea cu el, Toby? Cine îl dirija pe Poliakov? Toți! Cum? Uneori îl întâlnea Percy. Cred că el reprezenta latura autoritară. El era mare și trebuia să-și păstreze valoarea asta de raritate. Urma Bill Haydon. El se vedea cu diplomatul. Asta se întâmpla cel mai des, cred eu. Bill cunoștea Uniunea Sovietică și era un interlocutor plăcut. Am impresia că el și Poliakov se înțelegeau foarte bine. Uneori îl lua și pe Roy Bland cu el, alături îl trimitea singur. Era o chestiune pe care o aranjau între ei. Roy, în calitate de expert în economie, avea ce să discute cu Poliakov. De sărbători cred că vă adunați toți cinci și ciocneți un pahar în onoarea lui „Merlin”, aflat departe. Uneori, te duceai numai tu; și voi aveți de pus la punct unele detalii referitoare la intrările și ieșirile din ambasadă sau la filajul rezidenței. La urma-urmei, posibilitățile locale ale lui Poliakov nu trebuiau neglijate. Îmi închipui că acesta putea cu ușurință să fotografieze documente din ambasadă, una din obligațiile celui care se vedea cu el fiind și aceea de a-i asigura stocul de filme. Pachete de filme neexpuse și sigilate, care, bineînțeles, proveneau din Departament. Spune-mi, Toby, numele de Ivlov îți este cunoscut?

— Sigur, George, îl cunosc personal.

— Cine a ordonat ca rapoartele de filaj asupra lui Ivlov să fie distruse?

— Eu.

— De la tine putere?

Toby începu să zîmbească.

— Ascultă, George, în ultimul timp am mai săltat și eu pe scara ierarhică și pot lua și singur decizii.

— Eu așa spune mai curînd că primești ordine fără discernămint și de la Percy, și de la Roy, și de la Bill.

Lui Esterhase îi displicu formularea.

— Cine îți-a cerut să-ți întâlniți pe Max? Tot cei trei? Fii sincer, că eu trebuie să-ți raportez totul lui Lacon, care, la rîndul său, este presat de ministru. Cine, Toby?

— George, cred că ești informat greșit.

— Unul din noi este cu certitudine informat greșit, zîmbi amabil George. Lacon mai vrea să știe și de Westerby. Aceeași persoană te-a trimis cu 1000 de lire la Jimm Ellis? Pe mine nu mă interesează decât faptele, Toby. Știi că nu sînt răbunător. Ce-ai spune totuși dacă te-ai considera lipsit de loialitate? Totul depinde cui i-ai spus așa ceva. Ministrul vrea grozav să afle tot ce s-a întîmplat. Cine îți-a comunicat mesajul cu Tinker, Taylor, pentru Jimm? Știi ce semnifică? Îl aveai direct de la Poliakov? Dar să revenim la Ivlov. Cu ce se ocupa el aici?

— Lucra pentru Poliakov.

— Secretar la secția culturală?

— Nu, messenger.

— Bine, Toby, dar la ce îi trebuia unui atașat cultural un messenger personal?

— Nu face pe prostul, George, spuse Toby. Diplomatul lucrează pentru Centrul din Moscova. Amintește-ți cîte operațiuni de felul acesta am organizat împreună. L-am cumpărat pe Poliakov. El este ofițer sovietic, dar e omul nostru. Trebuie să simuleze față de-al lui că face spionaj împotriva noastră, altfel nu are cum să se descurce. Cum crezi că ar putea să vină mereu în casa aceea fără „gorile”, însoțitori, sau contrafilaj? De la noi trebuie să se întoarcă acasă cu informații. Așa că îi dăm date fără valoare, ca să aibă ce trimite la Moscova, pentru a i se aprecia activitatea.

— Aceasta este versiunea acceptată de conducerea Departamentului. Dar agentul lui Poliakov, care din voi este?

Întrebarea, observă Guillam, care tot timpul tăcuse și stătuse deoparte, avea mare importanță pentru Smiley. Făcea lațe ochurile pentru a ajunge la ea.

— Ce-ți cer eu este foarte simplu, insistă Smiley. Vreau să știu exact cine este „cîrîța” din Departament. Dacă acoperirea lui Poliakov pentru întîlnirile cu oamenii noștri este ceea ce face spionaj în Departament, atunci este logic că trebuie să aibă un agent acolo, nu-i așa? Nu se poate întoarce la ambasadă după o întîlnire cu voi, încercat cu informații din Departament, fără să spună cine i le-a dat. Trebuie să aibă o legendă: studiu, recrutare, întîlniri clandestine, chel-

tuteii, mobiluri. Și trebuie să fie plauzibile, pentru că miza este deosebit de mare. Deci, cine e? Tu, Toby Esterhase, în chip de trădător al Departamentului?

— Ești pe un drum tare lung, George, spuse Toby după o pauză prelungită. Ce se întâmplă dacă nu ajungi la capătul lui?

— Nici dacă mă sprijină Lacon?

— Adu-l pe Lacon aici. Și pe Alleline, pe Bill Hayden. De ce legi de mine, care sînt mic, înțată-i pe ei, care organizează totul.

— Dar te-am crezut foarte mare și pe tine, Toby. Ai fi fost o acoperire grozavă. Ești de origine maghiară, ai acces la informații, dar nu prea ești inteligent. Îți plac banii. Cu un agent ca tine, Pollakov ar fi avut o acoperire plauzibilă. Mafele „Trio” ți-ar fi dat informațiile pe care tu i le-ai fi înmînat lui Pollakov, iar Centrul te-ar fi crezut în întregime al lui. Tu îi dădeai diplomatului informații de valoare și primeai în schimb mărunțișuri. Dacă așa ar sta lucrurile, ai avea nevoie de foarte buni prieteni printre noi. Eu însă am altă părere: că „Gerald” este „cirtîța” rușilor, condusă de Karla, și că a reușit să dea Departamentul peste cap.

— Desigur, George, ideea este bună, dar există întotdeauna două posibilități, mai ales la agenți, și poate că tu ai ales-o pe cea greșită. S-a plîns cineva vreedată că informațiile „Witchcraft” n-ar fi de valoare? Niciodată. Sînt de cea mai bună calitate. Eu unul fac ce mi se spune. Mi se ordonă să fiu agentul lui Pollakov, o fac; să-i dau filme, îi dau. Am o poziție foarte dificilă și primejdioasă.

— Îmi pare rău pentru tine, Toby, spuse Smiley, aflat din nou lângă fereastră, de unde urmărea atent piața. Ești sigur că ai venit neînsoțit, întreabă el, aflat încă lângă perdea.

— Pe cuvîntul meu, George.

— Ce ai folosi pentru o acțiune ca aceasta? Mașini?

— Nu, filaj pe jos. Aș plasa un autobuz undeva mai încolo, ca să poată ține legătura cu Centrala, și garderoba de schimb.

— Cîți oameni?

— Opt, zece. În aceste zile, poate șase. Este Crăciunul și sînt și mulți bolnavi, răspuse el morocănos.

— Dar unul singur?

— Niciodată, ești nebun?! Crezi că m-am prostit?!

Plecînd de la fereastră, Smiley se așază din nou și întreabă:

— Ce funeții îndeplinește Pollakov la rezidența din Londra?

— Lucrează de unul singur. Își dirijează agentul din Departament. L-au scos din activitățile de rutină, dîndu-i mîna liberă să se ocupe de mine, superspionul din Departament. Lucrăm la asta împreună: stăm amîndoi ore în șir.

— Dar „Merlin” cine este?

Esterhase făcu semn că nu știe.

— Dar ești convins că are sediul la Moscova și că este membru al serviciului de spionaj sovietic? întreabă Smiley.

— Atîta lucru mi-au spus și mie, acceptă Esterhase.

— Dar Tinker, Taylor?

— Nu știu ce semnifică, dar fac ce-mi ordonă Percy.

— Tot Alleline ți-a spus să-l izolezi pe Jimm Ellis?

— Parcă. Sau poate Bill, ori Roy. Da, Roy a fost.

Toby își avea deja pregătît următorul său discurs și începu:

— Dacă este ceva ce pot face, ceva practic, sînt gata să te ajut, George. Îmi face chiar plăcere, dar trebuie mai întîi să vorbesc cu Lacon. Tot ce-mi doresc este să lămurim problema asta. Numai și numai de dragul Departamentului. Nu îmi doresc nimic pentru mine.

— Unde se află casa conspirativă destinată întîlnirilor cu Pollakov? îl întrepruse Smiley.

— În strada Lock Gardens nr. 5.

— Sînt cineva acolo?

— Doamna Mc Craig.

— Aveți plasată și aparatură de înregistrare?

— Da. Mc Craig face înregistrările.

— Vreau să-i telefonezi și să-i spui că mă duc acolo, că rîmîn și peste noapte, că voi utiliza aparatura. Anunță că am primit o misiune specială și trebuie să fac tot ce-i cer. Ajung acolo pe la ora 21. Care este modalitatea organizării unei întîlniri fulger cu Pollakov?

— Băieții mei au o cameră în Haverstock Hill. Pollakov trece zilnic pe sub fereastra lor; dimineața spre ambasadă, seara spre casă. Dacă vede un afiș galben referitor la traficul auto, știe că vrem să-l vedem.

— Dar noaptea și duminicile?

— Greșeală de număr la telefon. Dar nu-i place această soluție.

— Ai folosit-o vreedată?

— Nu știu.

— Vrei să spui că nu-l interceptați telefonul? Aș vrea să-ți fie liber sfârșitul acesta de săptămână. Crezi că te-ar suspecta la Departament?

Esterhase negă energie din cap.

— Sînt convins că nu vrei să fii implicat. Îți vei petrece o noapte aici, poate chiar două. Fawa va veni și va avea grija de tine; ai mîncare în frigider.

Sub controlul lui Guillam și al lui Smiley, Esterhase telefonă la Departament și, puțin misterios, ceru „relache” pentru următoarele trei zile. Apoi formă un alt număr și așteptă. Se auzi un clinchet:

— Bună ziua, stimată doamnă, spuse el degajat, vîd că m-ați recunoscut. Astă-seară vă trimit în vizită un vechi prieten. Vrea să controleze cablajul. Bine, bine, vă mulțumesc!

Îeșind în hol, Smiley îl trase de o parte pe Peter și îi spuse în șoaptă:

— Aș vrea să mă contrafilezi puțin. Dă-mi un avans de cîteva minute și după aceea ne vedem în colț, la Marlowes Road.

Guillam așteptă, după care ieși în stradă. Burnița încet, ceea ce reducea mult vizibilitatea. Se îndreptă spre locul indicat de George, traversă, își cumpără un ziar și, mergînd agale, observa trecătorii, bicicliștii și mașinile din fața lui. Cînd ajunse în dreptul lui, George Smiley îl întrebă:

— Este vreo echipă?

— Nu, n-am văzut nimic.

— Peste 200 de metri voi traversa. Fii atent; caută.

Privindu-l pe Smiley cum traversează brusc strada, ea și cum și-ar fi amintit de ceva, lui Peter i se păru că odată cu el a mai trecut un ins, înalt și încovoiat, îmbrăcat într-o haină lungă de ploaie, dar, cînd să se convingă, un autobuz îi acoperi unghiul de observație.

„Cirtîța” a căzut în cursă

În Piața Cambridge, lumina era gălbuie, iar de la etajul trei al magazinului de îmbrăcăminte, unde se afla Mendel, acoperișul Departamentului strălucea ca și cum ar fi fost lustruit. Era aproape miezul nopții și trecuseră trei ore de cînd Smiley îl pusese să vegheze.

De la fereastră putea vedea întreaga panoramă: opt sau nouă drumuri și alei înegale, care, fără vreun motiv întemeiat, își aleseseră Piața Cambridge ca punct de întîlnire. „De ce o fi atîta liniște?” se întrebă el. Cu binoclul, Mendel mai cercetă o dată clădirea din fața lui, care părea chiar mai admirabilă decît altele din vecinătate. Intrarea principală, obiectivul numărul unu, era închisă și nici o fereastră de la parterul clădirii nu era luminată. Numai la etajul patru, a doua fereastră din stînga lăsa să se întrevadă o lumină palidă, iar Mendel știa de la Smiley că aceea era camera ofiterului de serviciu. Se uită apoi la etajul trei, unde era secția radio, dar totul se afla în întuneric.

„Noaptea, toată lumea folosește intrarea principală, îi spusese Guillam, ca măsură de economie, reducîndu-se numărul paznicilor”.

În orele care au trecut, doar două evenimente răsplătiseră vigilența lui Mendel: la ora 21.30, un „Ford” albastru a adus doi indivizi care cărau ceva asemănător unei cutii de muniții. Au deschis ușa și au închis-o de îndată ce au intrat; la ora 22 a sosit poșta, care, îi spusese Guillam, colecta documentele importante de la serviciile auxiliare și le aducea spre păstrare la Departament.

Mai era puțin pînă la ora 23. Un taxi se opri în fața teatralului. Smiley îl avertizase asupra unui lucru: era o regulă în Departament să nu se vină cu taxiul pînă în fața ușii. Fiecare avea un loc de oprire preferat: al lui Alleline

era teatrul. Mendel, după descrierea făcută de Smiley, îl recunoscu fără nici un dubiu. Știa că Percy are biroul la etajul cinci și un luminator în loc de fereastră. Lumina becului se răsfrîngea pe coșul din apropierea lui. Într-adevăr, după câteva minute apăru deasupra, pe acoperiș, o pată galbenă. Luînd receptorul de pe podea, spuse încet :

— A venit Tinker, după care îi citi numărul taxiului.

— Cum se comportă, întrebă Smiley, de la celălalt capăt al firului.

— Foarte grăbit, spuse Mendel.

În acel moment, în apropierea aleei principale se opriră un alt taxi și o figură înaltă și lentă urcă cu precauție treptele din față, ca și cum ar fi suferit de inimă.

— A apărut și Taylor, șopti Mendel în telefon. Stai puțin, uite-l și pe Soldier.

Un „Mercedes” 190 stopă la 100 m în stînga intrării principale și un tânăr blond, masiv, intră vijelios în clădire. Cîteva clipe mai tîrziu se mai aprinse o lumină la etajul patru. Era Roy Bland, ajunsese în birou.

„Ce mai trebuie să aflu acum este cine pleacă”, gîndi Mendel.

Smiley se afla în Lock Gardens, un șir format de patru clădiri în pantă, construite prin secolul al XIX-lea, pe virtul unui deal. Fiecare avea trei etaje și parter, grădini care dădeau în Regent's Canal. Clădirea cu numărul cinci se afla în capătul de nord al grupului arhitectonic și era o excelentă casă conspirativă; avea, pe o distanță de 30 de metri, trei ieșiri deosebite, iar grădina, care ducea spre stradă, îi mai oferea două. Unele apartamente fuseseră transformate în nenumărate garsoniere, iar altele nu aveau decît un proprietar. Clădirea principală avea două soneri: una pentru Millie Mc Craig și cealaltă pentru proprietar: domnul Jefferson, despre care se cunoștea că face tranzacții comerciale cu produse petroliere și este tot timpul plecat.

Fix la ora 21, Millie Mc Craig deschise ușa pentru a-l lăsa să intre pe George Smiley. Bătrîna era o văduvă de origine scoțiană, cu părul grizat și fața ridată. În interesul Departamentului, condusese școli religioase în Mozambic și îndeplînise o misiune la Hamburg. Apartamentul avea două linii telefonice, una la parter, în legătură directă cu Departamentul, cu o priză la etaj, și alta, obișnuită, sus în sufragerie.

— Millie, unde sînt microfoanele, întrebă Smiley, întorcîndu-se în camera de zi.

— Sînt în pereți, domnule, îngropate sub tapet: cîte două perechi în fiecare cameră de la parter, cîte una în cele de la etaj. Fiecare pereche este conectată la un magnetofon separat.

George o urmă pe scări. Etajul era nemobilat. Într-o cameră se afla un raft metalic, în care erau instalate opt magnetofone. La parter, Millie îi arătă lui George intrerupătoarele întregului sistem de înregistrare. Există și unul care, odată deschis, punea automat în funcțiune magnetofonele cînd cineva începea să vorbească.

— Căre este consenmul, întrebă Smiley, preocupat.

— Două sticle cu lapte, pline, lăsate în fața ușii, înseamnă că totul este în ordine; nici una — intrarea interzisă.

Din direcția serei se auzi un ciocănit ușor. Smiley deschise ușa încet și, după un minut, apăru însoțit de Guillam. Cu o șurubelnită mică, Peter scoase șuruburile de la panoul de plastic, pe care se aflau montate intrerupătoarele, privi cablajul, le întoarse pe toate în poziție inversă, după care înșurubă placa la loc. Între timp, la indemnul lui Smiley, gazda îi telefona lui Lacon.

Acțiunea se declanșase. Smiley, cu calm, conducea totul. Puse telefonul în apropierea unui fotoliu, după care șterse toate urmele și ieși. Așeză două sticle de lapte pline în fața ușii de la intrare, apoi se duse în bucătărie, își scoase pantofii, stîNSE toate luminile și-și reluă locul în fotoliu.

Pe aleea dinspre seră, Guillam supraveghea casa cufundată în întuneric. Doar la fereastra bătrînei se vedea o lumină palidă, gălbuie.

Singur, în întunecimea camerei, Smiley, așezat în fotoliul incomod al gazdei, stătea cu urechea ciulită.

— E ceva? îl întrebă pe Mendel, ridicînd receptorul.

— Nu, nimic.

Așezînd receptorul la loc, își scoase pistolul, eliberă pică și așteptă.

— A ieșit unul din Departament, îl comunica urgent Mendel, dar nu l-am recunoscut. Poartă pălărie și haină de ploaie, este solid, se mișcă repede. Îl aștepta un taxi chiar în fața ușii și nu l-am putut vedea bine. S-a îndreptat spre nordul orașului. Cred că vine spre voi.

Smiley își privi ceasul și zise :

— Acum închid. În zece minute este aici.

Guillam zări trei semnale luminoase la unul din geamuri și înțelese. „Cîrțița“ era pe drum. În apartament, Smiley mai controlă o dată totul. Deschise ușa de la bucătărie, care dădea spre camera de zi și sufragerie. De aici, avea o mai bună legătură cu Guillam, cît și posibilitatea de control asupra locului de întîlnire. „Cîrțița“ trebuie să sosească prima, gîndi el, și va face pe gazda. Așa este protocolar.

Deodată auzi o portieră trîntită și niște pași pe pietrișul aleii, viguroși și hotărîți. Se opriră. „Ești suspicios. „Gerald“, gîndi Smiley. Ești o „cîrțiță“ bătrînă și simți cînd ceva nu este în regulă“. Dar imediat auzi cheia în broască și se liniști. Ușa se deschise și cineva intră. Smiley văzu prin deschizătura ușii de la bucătărie o lumină palidă. O a doua mașină opri în apropiere. Se auzi, din nou, clanța închizîndu-se și zgomotul sticlelor de lapte pe masa din hol. Se lăsă apoi brusc o tăcere adîncă. După care se auziră voci. La început, confuz, apoi Poliakov se apropie : era la cîrmă, turna el băuturile.

— Care este acoperirea pentru cazul în care vom fi tulburați ? întrebă el, într-o engleză corectă.

— Nu trebuie să ne facem probleme, veni răspunsul. Dar Smiley nu reuși să recunoască vocea.

— Întrerupătorul în ce poziție este ? Vrei să verific ? interveni, din nou, Poliakov. Mulțumesc. Ce bei ?

— Whisky, veni răspunsul, unul dublu și sec.

Pentru cîteva secunde, inima lui George se opri în loc, apoi începu să bată cu putere, de parcă voia să-i spargă pieptul. Ascultă, din nou, atent.

„E Bill Haydon, murmură Smiley. Omul acesta, gîndi el tot mai îngrozit, a fost colegul meu, amantul Annei și prietenul lui Jimm“. Trădăca ca amant, ca tovarăș, ca prieten, ca patriot. Smiley își dădea foarte bine seama că nici măcar acum nu sesiza mobilul acestei duplicități îngrozitoare. Vedeu ca limpezime dureroasă un om ambițios, crescut să conducă, să împartă și să cucerească, ale cărui viziuni și ambiții se îndreptau, toate, spre luciul aurului. Smiley simți nu numai deznădăjduț, ci, în ciuda șocului de moment, un resentiment puternic față de instituțiile pe care ar fi trebuit să le așeze.

Ștuse de la bun început. Ștuse dintotdeauna că era Bill. Așa cum ștuseră și Control, și Lacon, Jimm Ellis, Percy Alleline și Toby Esterhase ; toți avuseseră această certitudine

neexprimată, dar nu voiau să accepte. Dar Ann ?! Oare ea știa ?

Smiley, cînd consideră că sînt suficiente probe, se îndreptă în virtul picioarelor spre fereastră și trimise cinci semnale luminoase scurte. Observîndu-le, Guillam o luă la fugă pe cărarea dinspre stradă, pînă la un pod, pe care se afla o scară de metal, ce urca în zig-zag, pînă în Gloucester Avenue. Lacon se afla acolo, îmbrăcat într-o haină ponosită și cu o servietă în mînă.

— Au venit, sint acolo, zise el, trăgîndu-și sufletul „Gerald“ este în cursă.

— Fără vărsare de sînge, îl avertiză Lacon. Totul să se desfașoare în liniște.

Guillam nu se osteni să răspundă și se îndreptă spre colțul străzii, unde, la treizeci de metri mai jos, Mendel aștepta și el într-o mașină. Văzîndu-și colegul, îl leși în timpinare. Porniră spre casa cu numărul 5. Guillam ținea în mînă cheia de la intrare, pe care i-o dăduse Esterhase. Descule ușa încet și intrară în hol. În sufragerie ascutară pînă distinseră vocele, apoi, cu toată forța, Peter izbi ușa cu umărul și năvăliră în cameră cu pistoalele în mîini. Haydon și un bărbat masiv, brunet, stăteau de o parte și de alta a unei mese mici. Guillam îl recunoscu pe Poliakov, după fotografia. Sta înmărmurit, cu pipa pe care nici nu apucase s-o scoată din gură. Guillam, cu o singură mișcare, îl smulse pe Haydon din fotoliu și-l smuci de cîteva ori, urlînd. Apoi, brusc, i se pără totul fără sens. Guillam auzi în spatele său vocea politicoasă a lui Smiley, care îl invita pe Bill și Poliakov să ridice mîinile deasupra capului, pînă la venirea lui Percy Alleline.

Sînt unele momente atît de consistente, încît nu pot fi trăite complet în profunzime. Peter Guillam se afla într-o astfel de situație. Dezinteresul aparent al lui Smiley și indiferența forțată a lui Haydon ; previzibila criză de indignare a lui Poliakov, pretențiile sale de a fi respectată imunitatea diplomatică, sosirea precipitată a lui Percy Alleline și Roy Bland ; pelerinajul la etaj, unde Smiley puse benzile pe care le fusese înregistrată convorbirea ; sosirea lui Lacon și a lui Toby Esterhase, însoțit de gardianul Fawn ; toate aceste evenimente se desfășurau cu repeziune nefirească poate ; intensificată și de ora nepotrivită la care se petreceau. Este adevărat că această acțiune directă, din care la început a făcut parte și constrîngerea fizică a lui Poliakov, constituia

o parte secundară față de unicul scop pentru care Smiley organizase întilnirea : să-l convingă pe Alleline că trădarea lui Haydon îi oferise Departamentului ocazia să ducă tratative cu Karla în termeni umanitari, dacă nu și profesionali, pentru salvarea agenților arestați din rețelele pe care Haydon le vinduse. Smiley nu era imputernicit să conducă aceste tranzații și nici nu părea să o dorească ; se gîndea că Esterhase, Bland și Alleline erau mai bine informați ce agenți se mai aflau, teoretic, în viață.

În vreme ce Smiley făcea aceste reflecții, Alleline și adjuncții săi se retraseră cu Poliakov în sufragerie. Ceilalți așteptau tăcuți în camera de zi, fie privindu-l pe Haydon, fie ignorându-l cu deliberare. Ședința se sfîrși, iar Alleline îl informă pe Lacon, care nu dorise să participe la discuții, că peste trei zile va avea loc o întilnire în Lock Gardens, timp în care colonelul Poliakov se va consulta cu superiorii săi în vederea soluționării unor probleme legate de situația sa preză.

Oprirea unei mașini în fața casei cu numărul 5 întrerupsese pentru un moment discuția. Venise dubița de culoare gri și fără ferestre a anchetatorilor, care-l luă pe Haydon.

În zilele care au urmat, în Departament s-au produs unele schimbări : Percy Alleline a fost scos din funcție, Smiley solicitat să revină pentru un timp și să ajute la reorganizare, Peter Guillam, mutat de la biroul său din Brixton în Centrală.

Ancheta

Într-o dimineață, a treia de la evenimentul din Lock Gardens, Smiley a fost chemat de Lacon să participe la anchetă. Era și o dorință a lui Haydon. În acest răstimp, Bill nu scosese nici o vorbă și timpul era tot mai scurt. Declarease că, dacă Smiley acceptă să devină confesorul său, va spune cîte ceva despre activitatea lui.

Întîrind în camera de anchetă, George l-a găsit pe Haydon îmbrăcat în halne de deținut, tremura și se plîngea că îi este rău. De mai multe ori a trebuit să se întindă pe patul său pentru a opri singele ce-i curgea din nas.

— Ar fi cazul să te liniștești, spuse Smiley, după ce se așeză pe un scaun. Vei pleca curînd de aici.

Au început să discute. Bill ceru să i se aducă corespondența de la club și să-i spună lui Alleline să grăbească tratativele cu Karla ; mai avea nevoie de pansamente pentru nas. Haydon vorbea sugrumat și se plimba agitat prin încăpere. Privind în jur, Smiley remarcă îngrozit că măsurile speciale de pază pe care le ceruse fuseseră ignorate aproape complet.

Declarația începu cu o lungă dezvinovățire. Se referea nu atît la declinul Occidentului, cît mai ales la „moartea” lui, datorită lăcomiei și conservatorismului. Ura profund Statele Unite și Smiley era convins de adevărul spuselor sale. Haydon își exprima convingerea că serviciile secrete erau singura măsură eficientă pentru asigurarea integrității politice a unei națiuni. În cele din urmă, se opri la propriul său caz. La Oxford, ca student, fusese, evident, de dreapta și în război conta prea puțin poziția cuiva atîta timp cît lupta se ducea împotriva nemților. După 1945, se declarase pentru o vreme mulțumit cu poziția Angliei în lume, dar, încetul cu încetul, își dădu seama cît de nesemnificativă era de fapt. Cum și își dădu seama cît de simplu că dacă Anglia ar ieși unde, era un mister. Știa pur și simplu că dacă Anglia ar ieși

din alianța „Atlanticii”, viața britanicilor nu s-ar modifica în rău cu nimic. Se întrebese adesea de care parte ar fi fost dacă i s-ar fi pus vreodată problema; după reflecții prelungite, a trebuit să admită că-i preferă pe cei din est. De atunci încolo, a fost doar o chestiune de timp pentru a-și canaliza eforturile pe linia convingerilor.

Cam atât au reușit să discute în prima zi. Gura lui Haydon se acoperise cu o spumă albă și începuse să plîngă. S-au înțeles să se întâlnească a doua zi, la aceeași oră.

Întorcându-se acasă în Baywater Street, Smiley avu din nou impresia că este urmărit și încercă să-l dea lui Mendel numărul unei mașini, care-l atrăsese atenția în două rînduri, pentru a face imediat cercetări. Se culcă tîrziu și dormi agitat. Se trezi la cinci, iar la opt se afla în camera de ancheta, unde-l găsi pe Haydon într-o dispoziție de zile mari. Anchetatorul nu-l mai sîcîliseră; i se comunicase că s-a căzut de acord asupra schimbului de prizonieri și, în cel mult două zile, va pleca la Moscova. În legătură cu dispariția sa, îl rugă pe Smiley:

— Să spunei că am fost trimis într-o misiune, undeva, în est. După cîțiva ani, puteți anunța că am fost prins sau omorît.

— Cred că nici nu avem altă soluție pentru a încheia onorabil povestea asta, spuse Smiley, cu regret în glas.

Aranjamentele fiind făcute, Haydon intră în ceea ce Smiley numi detalierea declarațiilor. Dar Bill refuză să facă referiri la recrutarea sa, la îndelungata legătură cu Karla.

— Cînd v-ați cunoscut? insistă Smiley.

Dacă ar fi fost să-l creadă, din 1950 încoace acesta oțise în permanență informații agentului-boos. Eforturile sale fuseseră făcute pentru a da un avans cauzel rusești față de cea americană; își făcea scrupule că nu le-a dat „ceva” ce ar fi putut afecta direct Anglia sau pe agenții britanici din exterior. Aventura Suezului din 1950 l-a convins definitiv de fragilitatea poziției engleze, iar sabotajul american anti-britanic în Egipt a constituit un motiv suplimentar. Putea, prin urmare, să spună că din acel an fusese „cîrțită” rusească, convinsă și completă. În 1961, a primit oficial cetățenia sovietică, iar în următorii zece ani, două medali importante. Recunoscu că funcțiile sale deținute în străinătate în această perioadă l-au limitat accesul la informații valoroase. Cînd a revenit la Londra, Karla i l-a trimis pe Poliakov în ajutor, dar și-a dat seama că permanenta tensiune a întîlnirilor clan-

destine era dificil de suportat. Refuzase să accepte aparate fotografice, echipamente sau plată în această perioadă londoneză, premergătoare lui „Merlin”. Smiley își dădu seama că pînă și puținele lucruri pe care i le declară Haydon sînt meticuloos selecționate din bogata sa activitate de spion. Se contură faptul că atât Karla, cît și Haydon simțiseră că Control bănuiește ceva în legătură cu „cîrțita” din Departament. În două rînduri fusese foarte aproape de adevăr și, dacă n-ar fi reacționat prompt Karla, „Gerald” ar fi căzut în capcană. Așa s-au născut mai întîi „Merlin” și apoi operațiunea „Testify”. Operațiunea „Witchcraft” fusese concepută, în primul rînd, pentru a asigura succesul: pentru a-l pune pe Percy Alleline în postura de învingător și pentru a grăbi sfîrșitul lui Control. În al doilea rînd, „Witchcraft” asigura Controlu moscovit cunoașterea absolută a informațiilor care intrau în Whitehall. În al treilea rînd, și pe termen lung, a pus Departamentul în poziția de instrument principal împotriva Statelor Unite ale Americii.

— În ce proporție erau reale informațiile pe care le furnizi? îl întrebă Smiley.

Bineînțeles că aceasta varia în funcție de scopul urmărit. Teoretic, falsificarea informațiilor era foarte simplă: Haydon trebuia numai să-l informeze pe Karla asupra domeniilor necunoscute la Whitehall, iar serviciile de dezinformare fabricau informații în aceste domenii. „Witchcraft” îl plăsa practic pe Haydon exact dincolo de posibilitățile de verificare ale lui Control, oferindu-i totodată o acoperire pentru întîlnirile cu Poliakov. De multe ori treceau luni de zile fără ca aceștia să se vadă. În biroul său, Haydon fotografia documentele Departamentului, sub acoperirea că pregătise „momeala” pentru agentul rus, i le dădea lui Toby Esterhase, împreună cu alte date neimportante, iar acesta i le preda în casa conspirativă.

— S-a gîndit vreodată Karla că ai putea deveni șeful Departamentului, îl întrebă Smiley.

— Nu, răspunse Haydon. Mi-a spus că sînt mai valoros ca subordonat.

— Cu ce scop ați organizat operațiunea „Testify”?

— A fost o măsură desperată. Control se apropiase de descoperirea finală. Analiza dosarelor îi oferise un inventar complet și supărător asupra acțiunilor pe care eu le ratasem. Reușise să restrîngă cercul suspecților foarte mult.

— Oferta inițială a presupusului general Stevcek a fost reală ?

— Nicidecum, a fost o combinație a lui Karla de la bun început. Stevcek există, bineînțeles, dar n-a făcut nimănui vreo propunere. Aveam nevoie să fim siguri că Control va reacționa și să știm și pe cine va trimite. Nu-l puteam lăsa să aleagă pe oricine; era nevoie de un om de valoare pentru ca legenda să țină. Aveam convingerea că se va opri asupra cuiva din afara Centralei și care vorbea ceha. Ne-am dorit să fie un veteran al Departamentului.

— A fost frumos că l-ai răscumpărat pe Jimm. Apropo, înainte de a pleca în misiunea „Testify”, a venit să te vadă ?

— Da.

— Ce a vrut să-ți spună ?

Pentru multă vreme, Haydon ezită, iar, în final, nu răspunde. Smiley citește răspunsul în ochii lui, care se golisără brusc de orice urmă de omenie. Umbra vinovăției i se vedea pe față.

— Venise să te avertizeze, zise Smiley, pentru că te iubea. Să te avertizeze. Așa cum venise și la mine să-mi spună că Control a înnebunit, dar nu m-a găsit. De ce l-ai răscumpărat ? Numai în contul unei prietenii trecute ? Pentru că era inofensiv și tu aveai toate atuurile ?

— Nu numai pentru asta, explică Haydon. Atita timp cât Jimm se afla într-o închisoare cehă, toți s-ar fi agitat și l-ar fi considerat soluția evenimentului. Întors acasă, tot Whitehallul ar fi conspirat în privința lui; așa se întâmplă cu repatriații.

Înainte de plecare, Smiley îi mai puse o întrebare care-l interesa.

— Va trebui să mă despart de Ann. Vrei să-ți transmit ceva în mod special ?

— Ann a fost ideea lui Karla, explică Haydon. Și-a dat seama de la început că reprezintă cea mai mare primejdie pentru „Gerald”. A recunoscut întotdeauna că ești foarte bun, dar că ai acest unic preț: Ann. Karla s-a gândit că dacă ai fi fost cunoscut în Departament drept amantul Annei, te-ai fi temut să mă acuzi sau să mă bănuiești în alte privințe. Chiar

în noaptea declanșării acțiunii „Testify”, Karla mi-a ordonat să fac tot ce pot și să-mi petrec o parte din seară cu Ann, ca măsură de siguranță.

— De fapt, lucrurile s-au cam încurcat în seara aceea, și Smiley își aminti de cele ce-i spusese Sam Collins, ofițerul de serviciu.

— Noroc că n-a verificat nimeni, spuse Haydon, luându-și o țigară din pachetul lui Smiley.

Lovitură de teatru

Smiley se urcă în mașină, conduse fără țintă timp de o oră, mîncă la un han și se întoarse la Londra. În ușa apartamentului îl aștepta Lacon. Nu-i spuse nimic și-l invită în mașină. Intrară în curtea unde se aflau camerele de detenție. Pe un teren din apropiere, luminat de câteva becuri puternice, pe o bancă, se afla Bill Haydon. Purta o pijama în dungii, iar deasupra un pardesiu. Ochiul îi erau larg deschiși, iar capul, aplecat într-o parte, într-o poziție nefirească.

— Cum s-a întimplat? întrebă Smiley pe șeful anchetelor.

— La 22,30, Haydon s-a plîns paznicilor de dureri de cap și greață, cerindu-le să-l dea voie să facă o plimbare. Întrucît cazul său era considerat ca închis, nu s-a gîndit nimeni să-l însoțească. Așa că a ieșit singur în parc. Abia după o jumătate de oră paznicii s-au sesizat că intrărie și au ieșit să-l caute. L-au găsit unde se află acum. Paznicul a crezut mai întîi că a adormit. Aplecîndu-se asupra sa, a simțit miros de alcool și a crezut că-i beat. Abia cînd a încercat să-l ridice, capul i-a alunecat, inert, într-o parte și și-a dat seama că era mort.

— A primit vreun mesaj în timpul zilei? întrebă Smiley.

— Nu, dar i-a fost adus costumul de la curățat și este posibil să fi avut ascuns în el vreun mesaj, o invitație la întâlnire, în parc.

— Cine o fi făcut-o? întrebă ministrul, cînd ajunse lângă Smiley. Probabil să-l împiedice să vorbească.

— N-aș crede, zise George. Se știa că în zilele cît a stat aici, Haydon n-a putut să tacă.

— Atunci cine? interveni Lacon.

Toți așteptau răspunsul de la Smiley, dar acesta rămăsese tăcut, pe gînduri. Proiectoarele se stînsară și grupul se deplasă nehotărît spre mașinile de lângă poartă.

— Ne-am putea lipsi de el? întrebă ministrul pe Lacon.

— Da, e cetățean sovietic și cred că e mai bine să și-l ia el. În privința rețelelor, am căzut toți de acord că a fost o pierdere mare...

Amintindu-și de toate acestea, în singurătatea apartamentului său, Smiley avea sentimentul ciudat că îl privea pe Bill Haydon prin cealaltă parte a unui telescop.

Plecînd de la King's Cross, avea impresia că-l plăcuse pe Haydon și-l respectase: fusese, la urma-urmel, un om care avusese de spus ceva și spusese. Smiley încercase să-l considere pe Haydon un romantic, un intelectual, pentru care Moscova era o adevărată Mecca. Gustase din teoriile bine fundamentate ale lui Karla și i-a fost ușor să treacă de partea lor. Dar și lui Bill i-a plăcut jocul acesta: actor pe o scenă secretă, manevrînd o lume împotriva alteia; erou și scenarist, deopotrivă.

Smiley se gîndi apoi la Ann. Cum va primi ea vestea morții lui Haydon? Îi trimisese o telegramă imediat ce a aflat. Dar, pentru ea, Bill murise încă din momentul arestării. Smiley se ascunde mai bine în așternut. Vroia să doarmă, să uite totul. Evenimentele de peste zi îl copleșiseră. Inchise ochii, dar în minte îi reveni imaginea lui Karla. Murmură: „Nu sîntem chit, domnule!”.

CUPRINS

	<u>Pag.</u>
<i>Prefață</i>	3
— O vizită neașteptată	5
— Informații zguduitoare	9
— Primii pași	18
— „Voci” din arhivă	22
— Se caută „cîrțița”	28
— Smiley față-n față cu Karla	37
— Întrebări și răspunsuri despre Jimm Ellis	43
— Niște date nu prea concludente	56
— Omul din autorulotă mărturisește	58
— Veriga principală a fost găsită	71
— „Cîrțița” a căzut în cursă	81
— Ancheta	87
— Lovitură de teatru	92

Redactor : col. GHEORGHE ȘTEFAN
Tehnoredactor : STOLAN RADU
Corector : plut. CĂRȘTOIU DAN

Comanda nr. 51492
C. nr. 333/1981

Dat la cules : 26.10.1981
Bun de tipar : 15.06.1982

Lucrarea conține 96 pagini.